

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav regionálních a bezpečnostních věd

Ekonomické aspekty rozvoje venkova
(na příkladu Královéhradeckého kraje)

Bc. Tereza Bačínová

Diplomová práce
2014

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Tereza Bačínová**
Osobní číslo: **E120102**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Regionální rozvoj: Urbanismus**
Název tématu: **Ekonomické aspekty rozvoje venkova (na příkladu
Královéhradeckého kraje)**
Zadávající katedra: **Ústav regionálních a bezpečnostních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je zhodnotit výhody, nevýhody a problémy podpory rozvoje venkovských oblastí na příkladu území Královéhradeckého kraje. Téma práce je zadáno ve spolupráci s Centrem evropského plánování - RRA Hradec Králové.

Zásady:

- Rešerše odborné literatury a jiných pramenů.
- Stanovení cílů práce, hypotéz a volba metod.
- Pojetí venkovské obce.
- Problematika rozvoje venkovské obce.
- Rozvoj venkova v Královéhradeckém kraji.
- Formulace cílů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BERNARD, J. Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011, 236 s. ISBN 978-80-7419-069-8.

BINEK, J. Synergie ve venkovském prostoru: přístupy k řešení problémů rozvoje venkovských obcí. Vyd. 1. Brno: GaREP, 2010, 118 s. ISBN 978-80-904308-4-6.

ČSÚ. Rozvoj venkova v Královéhradeckém kraji v letech 2000 až 2006. Hradec Králové: Český statistický úřad, 2007, 85 s. ISBN 978-80-250-1633-6.

ENYEDI, G., VELDMAN J. Rural development issues in industrialized countries. Pécs: Centre for regional studies, 1986, 168 s. ISBN 963-01-6629-1.

SVOBODOVÁ, H. Synergie ve venkovském prostoru. Vyd. 1. Brno: GaREP, 2011, 113 s. ISBN 978-80-904308-8-4.

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. arch. Vladimíra Silhánková, Ph.D.

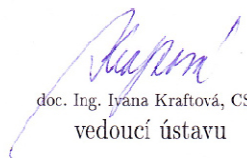
Ústav regionálních a bezpečnostních věd

Datum zadání diplomové práce: 1. října 2013

Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2014

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Ivana KRAFTOVÁ, CSc.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. října 2013

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 6. 2014

Bc. Tereza Bačínová

PODĚKOVÁNÍ:

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní doc. Ing. Arch. Vladimíře Šilhánkové, Ph.D. za konzultace, její odbornou pomoc a cenné rady, které přispěly ke zpracování a zdárnému dokončení této práce.

ANOTACE

Tato diplomová práce se zabývá ekonomickými aspekty rozvoje venkovských obcí v Královéhradeckém kraji. Práce je rozčleněna do tří částí.

V první části je definováno pojetí venkova, jeho charakteristické rysy a funkce. Dále jsou zde popsány přístupy k vymezení venkova, proměny venkovské krajiny a je zhodnocena také kvalita života ve venkovských obcích. Druhá část je zaměřena na problematiku rozvoje venkova, konkrétně na jeho aktéry, nástroje, formy podpory a také bariéry či problémy, se kterými se můžeme při rozvoji setkat. Pozornost je věnována rovněž jednotlivým ekonomickým aspektům rozvoje venkova. V závěrečné třetí části jsou analyzovány vybrané venkovské obce, konkrétně z oblasti Broumova. Analýza se zabývá především hospodařením 11 obcí v období let 2001-2012, které tvoří venkovský prostor této oblasti.

Cílem práce je zhodnotit výhody, nevýhody a problémy podpory rozvoje venkovských oblastí na příkladu Královéhradeckého kraje.

KLÍČOVÁ SLOVA

Ekonomický aspekt, rozvoj, venkov, rozpočet, příjem, výdaj, Broumovsko

TITLE

Economic aspects of rural development (for example, the region of Hradec Kralove)

ANNOTATION

This dissertation deals with the economical aspects of countryside villages in the Hradec Králové region. The paper is divided into three parts.

The first part defines the concept of rural areas, its characteristic features and functions. Furthermore, the approaches towards defining rural areas and changes in the rural landscape are described. This part also evaluates the quality of life in countryside villages. The second part is focused on the issue of the development of rural areas, specifically on its factors, instruments, forms of support and also barriers or problems, which we can encounter while dealing with this type of development. The last part analyzes chosen countryside villages, specifically villages from the Broumov region. The analysis is mostly focused on how 11 villages in the period 2001-2012, which form the rural area in this region, manage to be economical.

The aim of this paper is to evaluate the advantages, disadvantages and issues of the development of rural areas based on the examples of the Hradec Králové region.

KEYWORDS

Economic aspect, development, countryside, budget, income, expenditure, the Broumov region

OBSAH

ÚVOD	13
1 POJETÍ VENKOVA.....	15
1.1 CHARAKTERISTICKÉ RYSY VENKOVA.....	19
1.2 FUNKCE VENKOVA.....	20
1.2.1 <i>Rezidenční funkce</i>	21
1.2.2 <i>Produkční funkce</i>	22
1.2.3 <i>Rekreační funkce</i>	22
1.3 PŘÍSTUPY K VYMEZENÍ VENKOVA	24
1.3.1 <i>Vymezení venkova v ČR</i>	24
1.3.2 <i>Vymezení venkova dle OECD</i>	26
1.3.3 <i>Vymezení venkova dle EU</i>	28
1.4 PROMĚNY VENKOVSKÉ KRAJINY	28
1.5 KVALITA ŽIVOTA VE VENKOVSKÉ OBCI.....	30
2 PROBLEMATIKA ROZVOJE VENKOVSKÝCH OBCÍ	33
2.1 ROZVOJOVÉ NÁSTROJE VENKOVSKÝCH OBCÍ	33
2.1.1 <i>Administrativní nástroje</i>	34
2.1.2 <i>Koncepční nástroje</i>	34
2.1.3 <i>Institucionální nástroje</i>	35
2.1.4 <i>Věcné nástroje</i>	36
2.1.5 <i>Sociálně-psychologické nástroje</i>	37
2.1.6 <i>Finanční nástroje</i>	37
2.2 AKTÉŘI ROZVOJE	37
2.2.1 <i>Dobrovolné svazky obcí</i>	39
2.2.2 <i>Místní akční skupiny</i>	40
2.3 BARIÉRY A PROBLÉMY ROZVOJE VENKOVA	41
2.4 FORMY PODPORY ROZVOJE VENKOVA.....	45
2.4.1 <i>Program rozvoje venkova České republiky v období 2007-2013</i>	45
2.4.2 <i>Program rozvoje venkova České republiky v období 2014-2020</i>	46
2.5 EKONOMICKÉ ASPEKTY ROZVOJE VENKOVA	47
2.5.1 <i>Finanční situace</i>	48
2.5.2 <i>Ekonomický potenciál rozvoje</i>	49
2.5.3 <i>Sociální potenciál rozvoje</i>	50
3 ANALÝZA VENKOVSKÝCH OBCÍ V KRÁLOVÉHRADECKÉM KRAJI.....	51
3.1 CHARAKTERISTIKA OBLASTI BROUMOVSKO	51
3.2 VYBRANÉ VENKOVSKÉ OBCE PRO ANALÝZU	52
3.2.1 <i>Obec Adršpach</i>	53
3.2.2 <i>Obec Božanov</i>	58
3.2.3 <i>Obec Hejtmánkovice</i>	63
3.2.4 <i>Obec Heřmánkovice</i>	67
3.2.5 <i>Obec Hynčice</i>	72
3.2.6 <i>Obec Jetřichov</i>	76
3.2.7 <i>Obec Křínice</i>	80
3.2.8 <i>Obec Martínkovice</i>	85
3.2.9 <i>Obec Otovice</i>	88
3.2.10 <i>Obec Šonov</i>	93
3.2.11 <i>Obec Vernéřovice</i>	97
3.3 SHRNTÍ VÝSLEDKŮ ANALYZOVANÝCH OBCÍ	102
ZÁVĚR.....	104
POUŽITÉ ZDROJE.....	111

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Kategorizace nástrojů pro vymezení venkova a venkovské obce.....	17
Tabulka 2: Vymezení venkovské obce dle kritérií.....	17
Tabulka 3: Vymezení venkovských regionů s hustotou zalidnění 150 ob./km ² dle ORP v roce 2007.....	28
Tabulka 4: Vyhodnocení vybraných faktorů kvality života (v %)......	30
Tabulka 5: SWOT analýza potřeb venkova.....	32
Tabulka 6: Druhy rozvojových nástrojů a jejich prostředky.....	34
Tabulka 7: Struktura jednotlivých os Programu rozvoje venkova 2007-2013.....	46
Tabulka 8: Struktura prioritních oblastí Programu rozvoje venkova 2014-2020.....	46
Tabulka 9: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Adršpach za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	54
Tabulka 10: Podrobnější přehled výdajů v obci Adršpach v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	56
Tabulka 11: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Božanov za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	59
Tabulka 12: Podrobnější přehled výdajů v obci Božanov v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	61
Tabulka 13: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Hejtmánkovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	64
Tabulka 14: Podrobnější přehled výdajů v obci Hejtmánkovice v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	66
Tabulka 15: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Heřmánkovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	69
Tabulka 16: Podrobnější přehled výdajů v obci Heřmánkovice v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	70
Tabulka 17: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Hynčice za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	73
Tabulka 18: Podrobnější přehled výdajů v obci Hynčice v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	74
Tabulka 19: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Jetřichov za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	77
Tabulka 20: Podrobnější přehled výdajů v obci Jetřichov v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	79
Tabulka 21: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Křinice za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	81
Tabulka 22: Podrobnější přehled výdajů v obci Křinice v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	83
Tabulka 23: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Martínkovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	86
Tabulka 24: Podrobnější přehled výdajů v obci Martínkovice v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	87
Tabulka 25: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Otovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	90
Tabulka 26: Podrobnější přehled výdajů v obci Otovice v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	91
Tabulka 27: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Šonov za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	94
Tabulka 28: Podrobnější přehled výdajů v obci Šonov v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	96
Tabulka 29: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Verněřovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	99
Tabulka 30: Podrobnější přehled výdajů v obci Verněřovice v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	100
Tabulka 31: SWOT analýza 11 vybraných venkovských obcí správního obvodu ORP Broumov.....	110

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Funkce venkova.....	21
Obrázek 2: Typy krajiny v obcích ČR dle předpokladů pro cestovní ruch.....	24
Obrázek 3: Vymezení venkovského a městského prostoru v ČR.....	25
Obrázek 4: Typologie prostorů pro klasifikaci venkovských obcí.....	26
Obrázek 5: Venkovské regiony v ČR s hustotou zalidnění 150 ob./km ² dle obcí s rozšířenou působností.....	27
Obrázek 6: Dokumenty související se Společnou zemědělskou politikou EU.....	35
Obrázek 7: Aktéři rozvoje dle prostorové úrovně a sektoru.....	38
Obrázek 8: Mapa dobrovolných svazků obcí v České republice.....	39
Obrázek 9: Místní akční skupiny v České republice.....	41
Obrázek 10: Tři pilíře trvale udržitelného rozvoje.....	47
Obrázek 11: Obce správního obvodu ORP Broumov.....	51
Obrázek 12: Změny bilance rozpočtu celkových příjmů a výdajů vybraných obcí za rok 2001 a 2012 ve vztahu k vývoji počtu obyvatel.....	108

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Dotazníkové šetření – odpovědi na otázku „Co považujete za největší hrozbu pro obec?“.....	31
Graf 2: Vývoj počtu obyvatel v obci Adršpach za období let 2001-2012.....	53
Graf 3: Jednotlivé typy příjmů v obci Adršpach za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	55
Graf 4: Jednotlivé typy výdajů v obci Adršpach za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	55
Graf 5: Rozdíl příjmů a výdajů obce Adršpach za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	57
Graf 6: Vývoj počtu obyvatel v obci Božanov za období let 2001-2012.....	58
Graf 7: Jednotlivé typy příjmů v obci Božanov za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	60
Graf 8: Jednotlivé typy výdajů v obci Božanov za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	60
Graf 9: Rozdíl příjmů a výdajů obce Božanov za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	62
Graf 10: Vývoj počtu obyvatel v obci Hejtmánkovice za období let 2001-2012.....	63
Graf 11: Jednotlivé typy příjmů v obci Hejtmánkovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	64
Graf 12: Jednotlivé typy výdajů v obci Hejtmánkovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	65
Graf 13: Rozdíl příjmů a výdajů obce Hejtmánkovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	67
Graf 14: Vývoj počtu obyvatel v obci Heřmánkovice za období let 2001-2012.....	68
Graf 15: Jednotlivé typy příjmů v obci Heřmánkovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	69
Graf 16: Jednotlivé typy výdajů v obci Heřmánkovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	70
Graf 17: Rozdíl příjmů a výdajů obce Heřmánkovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	71
Graf 18: Vývoj počtu obyvatel v obci Hynčice za období let 2001-2012.....	72
Graf 19: Jednotlivé typy příjmů v obci Hynčice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	73
Graf 20: Jednotlivé typy výdajů v obci Hynčice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	74
Graf 21: Rozdíl příjmů a výdajů obce Hynčice za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	75
Graf 22: Vývoj počtu obyvatel v obci Jetřichov za období let 2001-2012.....	76
Graf 23: Jednotlivé typy příjmů v obci Jetřichov za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	77
Graf 24: Jednotlivé typy výdajů v obci Jetřichov za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	78
Graf 25: Rozdíl příjmů a výdajů obce Jetřichov za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	80
Graf 26: Vývoj počtu obyvatel v obci Křinice za období let 2001-2012.....	81
Graf 27: Jednotlivé typy příjmů v obci Křinice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	82
Graf 28: Jednotlivé typy výdajů v obci Křinice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	83
Graf 29: Rozdíl příjmů a výdajů obce Křinice za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	84
Graf 30: Vývoj počtu obyvatel v obci Martínkovice za období let 2001-2012.....	85
Graf 31: Jednotlivé typy příjmů v obci Martínkovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	86
Graf 32: Jednotlivé typy výdajů v obci Martínkovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	87
Graf 33: Rozdíl příjmů a výdajů obce Martínkovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	88
Graf 34: Vývoj počtu obyvatel v obci Otovice za období let 2001-2012.....	89
Graf 35: Jednotlivé typy příjmů v obci Otovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	90
Graf 36: Jednotlivé typy výdajů v obci Otovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	91
Graf 37: Rozdíl příjmů a výdajů obce Otovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	92
Graf 38: Vývoj počtu obyvatel v obci Šonov za období let 2001-2012.....	93
Graf 39: Jednotlivé typy příjmů v obci Šonov za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	94

Graf 40: Jednotlivé typy výdajů v obci Šonov za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	95
Graf 41: Rozdíl příjmů a výdajů obce Šonov za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	97
Graf 42: Vývoj počtu obyvatel v obci Verněřovice za období let 2001-2012.....	98
Graf 43: Jednotlivé typy příjmů v obci Verněřovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	99
Graf 44: Jednotlivé typy příjmů v obci Verněřovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč).....	100
Graf 45: Rozdíl příjmů a výdajů obce Verněřovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč).....	101
Graf 46: Populační vývoj vybraných obcí v roce 2001 a 2012.....	105
Graf 47: Vývoj příjmů a výdajů vybraných obcí v roce 2001 a 2012.....	106

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

APRB	Agentura pro rozvoj Broumova
ARIS	Databáze dat zřízená Ministerstvem financí ČR
AV	Akademie věd
ČR	Česká republika
DSO	Dobrovolný svazek obcí
EAFRD	The European Agricultural Fund for Rural Development
EAGF	The European Agricultural Guarantee Fund
ERDF	The European Regional Development Fund
ESF	The European Social Fund
EU	Evropská Unie
EUROSTAT	Statistický úřad Evropské unie
GfK	Společnost Growth from Knowledge
LEADER	Links between actions for the development of the rural economy
MAS	Místní akční skupina
NUTS	Klasifikace územních statistických jednotek
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
ORP	Obec s rozšířenou působností
RURAL	Výzkumné centrum
Sb.	Sbírka zákonů
SRR	Strategie regionálního rozvoje
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats
SZP	Společná zemědělská politika
WCED	World Commission on Environment and Development
UK	Univerzita Karlova
ÚSC	Územní samosprávný celek

ÚVOD

Venkov je specifickým prostředím, které má své charakteristické rysy. Vzhledem k tomu, že dříve nebyly takové možnosti jako dnes, mělo venkovské prostředí pro místní obyvatele velký význam. V minulosti zde většina obyvatel žila i pracovala, především pak v zemědělství. Postupem času se však do popředí dostala města a to zejména díky lepším pracovním příležitostem, dostupností obchodů, služeb apod. Přesto má i městský život své nevýhody, ať už se jedná o hluk, znečištěné prostředí či velký provoz. Právě toto jsou jedny z mnoha důvodů, kvůli kterým obyvatelé měst například stále více využívají na víkendy své chaty a chalupy na venkově. Dalším trendem současné doby je také stěhování mladých rodin s dětmi do rodinných domů v menších vesnicích v blízkosti měst. Ačkoliv jsou zde oproti městům omezené podmínky pro zaměstnání či v poskytování služeb, někteří lidé i tak spíše upřednostňují venkovský život, ať už pro samotný soulad s přírodou či vyhnutí se každodennímu shonu a stresu městského života. Venkov tak dostává nový rozměr a je potřeba ho dále rozvíjet, aby se co nejlépe přizpůsobil přáním a požadavkům místních obyvatel i příležitostných návštěvníků.

V současné době se můžeme setkat s různým vymezením pojmu venkov, ať už v rámci České republiky, Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) či pojetím, které používá statistický úřad Evropské unie Eurostat.

Cílem diplomové práce je zhodnotit výhody, nevýhody a problémy podpory rozvoje venkovských oblastí na příkladu území Královéhradeckého kraje.

Dílní cíle jsou rozděleny do následujících částí:

- za pomoci dostupných zdrojů definovat pojetí venkova a seznámit s jeho charakteristickými rysy a funkcemi, dále popsat jednotlivé přístupy k vymezení venkova dle České republiky, Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) a statistického úřadu Evropské unie (Eurostat) a v poslední řadě posoudit kvalitu života na venkově na základě dostupných výzkumů,
- charakterizovat problematiku rozvoje venkovské obce, popsat jednotlivé rozvojové nástroje a aktéry rozvoje, posoudit s jakými bariérami a problémy se můžeme setkat při rozvoji, uvést formy podpory rozvoje venkova a také se zaměřit na trvale udržitelný rozvoj, ekonomické aspekty rozvoje venkova a jejich tři roviny v podobě finanční situace, ekonomického a sociálního potenciálu rozvoje,

- analyzovat vybranou venkovskou oblast (konkrétně obce správního obvodu ORP Broumov) v Královéhradeckém kraji z hlediska jejího rozvoje,

Mezi metody, které budou v této práci použity, patří metoda popisu, finanční analýza, dále také sledování časových řad, komparace (porovnání) a syntéza dosažených výsledků.

Problematikou venkova a jeho rozvoje se zabývá již řada autorů jako např. Josef Bernard ze Sociologického ústavu AV ČR či Radim Perlín působící na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Regionálnímu rozvoji se věnuje také Centrum evropského plánování – regionální rozvojová agentura Královéhradeckého kraje, které pořádalo konference a semináře na téma Rozvoj venkova v Královéhradeckém kraji či Příležitosti pro malé obce v období 2007-2013 v Královéhradeckém kraji.

1 POJETÍ VENKOVA

Mezi městem a venkovem je zásadní rozdíl. Město je nejvíce vymezeno městskou civilizací, dále dějinami a až poté podmíněností přírodního kontextu (na něm se snaží být město nejméně závislé), zatímco venkov je dán způsobem bytí v krajině a snaží se z ní těžit energii, materiály i jejího ducha. Blažek toto shrnul následovně: „*Venkov umí být co nejvíc nezávislý na civilizaci a kultuře, město chce být co nejvíc nezávislé na přírodě.*“ [10, str. 22]

I přesto, že venkov má občas tendenci přiblížit se městu, lze ho označit za prostor, který má oproti městským sídlům blíže k přírodě. Jeho prostředí je tedy méně přetvořené a méně poznamenané procesy urbanizace a industrializace. Venkovská společnost působí jako ustálená struktura sociálních vztahů. Pro venkovské oblasti je typická převaha přírodních porostů, otevřená krajina, nízká hustota zástavby a osídlení, ale i nekompletní technická infrastruktura. [38]

Krajina venkovského prostoru má svá specifika, která tkví v intenzitě a způsobu hospodářského využití, v osídlení a její struktuře, ale také ve vývojových tendencích. Charakter venkovské krajiny se postupně měnil a v určitých fázích vývoje měl různé podoby. [98]

Vymezit venkovskou obec je obtížné. Záleží hlavně na tom, jaké znaky jsou pro venkovský charakter obce významné. Venkov je zejména geografickým pojmem a jeho vymezení by se tedy mělo odvíjet od sociálně geografických charakteristik. Nejčastěji se tak jedná o počet a hustotu obyvatel v dané lokalitě. Venkov však může být chápán také jako urbanistický pojem a poté by hlavním kritériem byla urbanistická podoba těchto sídel. Existují i multikriteriální přístupy, kde jsou brány v potaz i jiné sociální a urbanistické znaky jako například populační vývoj, vzdálenost od městských center apod. [3]

B. Kayser, francouzský sociální geograf, definoval venkov například takto: „*Venkovský prostor je typický jedinečným způsobem svého užití a sociálního života. Charakterizuje ho nízká hustota obyvatel a zástavby, převaha přírodních prostorů a agro-leso-pastevní užití prostoru. Je zde vytvořena specifická identita a reprezentace prostřednictvím tzv. rolnické kultury.*“ [38, str. 111]

Venkov a periferní oblasti se nejčastěji vymezují podle [88, str. 7,8] :

- „počtu a obyvatel obce nebo hustoty osídlení, případně kombinace těchto dvou ukazatelů,
- *statutu dané obce, dle právních norem příslušného státu,*
- *charakteru a hustoty zástavby a architektonického rázu obce,*
- *podílu přírodních ploch nebo zastavěných plch na celkové rozloze obce,*
- *zohlednění infrastruktury, občanské vybavenosti obce a dostupnosti služeb (z nekomerční sféry např. školství, zdravotnictví, sociální péče, kulturní a sportovní zařízení),*
- *institucionální vybavení obcí (např. matriční a stavební úřad, pošta),*
- *dopravní dostupnosti nebo vzdálenosti od větších center (dobře dostupné a blízké obce nejsou někdy považovány za venkov, byť mají malý počet obyvatel nebo nízkou hustotu osídlení),*
- *věkového složení obyvatelstva,*
- *přirozeného a migračního přírůstku obyvatelstva,*
- *vzdělanostní struktury obyvatelstva,*
- *míry nezaměstnanosti,*
- *vyjížděky a dojížděky do zaměstnání,*
- *zaměstnanosti v sektorech a odvětvích (např. v zemědělství nebo primárním sektoru obecně),*
- *intenzity bytové výstavby,*
- *dalších sociálních, ekonomických, demografických a environmentálních indikátorů,*
- *různých kombinací více kritérií.“*

Příčina potřeby definice pojmu venkov (venkovská obec či prostor) v ČR je spojená také s možností využití dotačních programů pro podporu venkova. [45]

Pro formulaci venkovského prostoru je nezbytné odlišit 2 základní typy klasifikace. Hodnotit lze totiž venkovské obce, resp. sídla, kde vymezujeme územně nespojitě jednotky (zastavěné území) či venkovský prostor, resp. venkov, kde vymezujeme spojitý prostor, který

je tvořen zastavěným územím venkovských sídel i volnou krajinou. Při definování venkovského prostoru lze použít i hustotu obyvatel a vztahovat tak počet obyvatel k souhrnné ploše spravovaného území. Nástroje pro vymezení venkova a venkovské obce zobrazuje následující Tabulka 1.

Tabulka 1: Kategorizace nástrojů pro vymezení venkova a venkovské obce

	Venkovská obec	Venkov, venkovský prostor
Statistické	- počet obyvatel - správní struktura - označení obce	- hustota zalidnění - podíl ekonomických aktivit v priméru
Subjektivní	- individuální vztahy - architektura - urbanismus - sociální vztahy	- krajina - krajinný ráz

Zdroj: [30]

Pro vymezení venkovských obcí jsou hlavními ukazateli celkový počet obyvatel či ukazatele, kteří se vztahují k socioprofesionální nebo urbanistické struktuře obyvatel zde žijících.

[30]

Dle Perlína existuje několik kritérií pro vymezení venkovské obce, které jsou shrnuty v následující Tabulce 2. [13]

Tabulka 2: Vymezení venkovské obce dle kritérií

KRITÉRIUM	HLAVNÍ ZNAK
Urbanistická struktura	- rozvolněná zástavba, zemědělský statek, rozsáhlé veřejné prostory, nízký podíl zastavěných ploch
Architektonické znaky	- nízkopodlažní zástavba, integrace obytné a dalších funkcí, absence nájemního bydlení, individuální výstavba
Sociální znaky	- konservatismus, tradicionalismus, sousedství, participace, kooperativnost, sdílení společné historie
Ekonomické znaky	- vyjíždka do zaměstnání, zaměstnanost v zemědělství, vyšší podíl samozásobitelství, kutilství
Veřejná správa	- označení obce, postavení obce ve struktuře veřejné správy
Velikostní znaky	- počet obyvatel, rozloha, podíl zastavěné plochy

Zdroj: [13]

Dle Českého statistického úřadu z roku 2009 [14] vyplývá, že venkovský prostor tvoří

obce s velikostí do 2 000 obyvatel či obce s počtem obyvatel do 3 000 s hustotou zalidnění menší než 150 obyvatel/km². V tomto pojetí tak venkovský prostor tvoří 5 734 obcí na území České republiky, což je 79 % rozlohy státu a 30 % obyvatel státu. Průměrné hodnoty venkovské obce čítají 11 km² s 550 obyvateli. Pokud porovnáme hustotu zalidnění venkovského prostoru, je 9x menší než v městském prostoru.

Nejzajímavější poznatky, které byly zjištěny [14] :

- ve prospěch venkova od r. 2000 postupně ubývá počet obyvatel v městském prostoru,
- v 5 krajích ČR (západ Čech, sever a východ Moravy) byla vyvrácena úvaha o tom, že podíl zemědělské půdy je vyšší na venkově než ve městě,
- obyvatelstvo na venkově je mladší zejména díky těmto vlivům: migrační přírůstek, vyšší plodnost žen, vyšší úmrtnost – především kvůli onemocnění oběhové soustavy,
- potvrdilo se, že na venkově je menší rozvodovost i sňatečnost a rodí se zde méně dětí mimo manželství (výjimkou je Karlovarsko a Plzeňsko),
- ve venkovském prostoru dochází k vyšší míře nezaměstnanosti (zejména žen a osob starších 50 let) a nižší ekonomické aktivitě obyvatel (především osob mezi 55 - 64 lety), což je způsobeno kvůli menší nabídce volných pracovních míst,
- v zázemí velkých měst, kde dochází k rozšíření bytové zástavby, se rozdíl mezi městy a venkovem zmenšují, avšak v důsledku přírůstku spíše mladších obyvatel do těchto suburbanizovaných území, dochází k odlišnostem ve vzdělanostní a věkové struktuře obyvatel na rozdíl od této struktury v městském prostoru,
- patrné rozdíly jsou mezi suburbanizovanými oblastmi a oblastmi periferními, proto venkovský prostor nelze považovat za homogenní.

Důležité je si uvědomit „hranici“, za kterou již venkov končí a jiný prostor začíná (městský popřípadě předměstský, nebo suburbánní, přechodný). Venkov je stále více závislý na městských centrech. *„Zároveň dochází k regionální diferenciaci, kdy se obce v zázemí měst, především v metropolitních regionech, začínají výrazně odlišovat od obcí v odlehlejších polohách. Suburbanizace mění jejich vnější podobu, sociální skladbu, ekonomické možnosti i celé sociální prostředí. Naopak odlehlejší venkov je vnímán jako prostředí periferní či*

ohrožené, jako prostředí, jehož rozvoj není automatický a je třeba usilovat o něj pomocí cílených politických opatření.“ [3, str. 16,17]

1.1 Charakteristické rysy venkova

Venkovská sídla se rozvíjí už po staletí. Jednoduchá stavení se postupem času zdokonalovala. K většímu rozmachu venkova došlo v 19. a 20. století, kdy vzrostl počet druhů staveb. Kromě obytných stavení se zde nacházely různé zemědělské stavby jak pro uskladnění plodin (sýpky, seníky apod.), ale i prostory pro zvířata (chlévy, stáje atd.) či hospodářské stroje (např. kovárny, dílny), které se stále častěji využívali pro úsporu lidské práce. Zvýšení zájmu o hospodářské využití venkova vedlo také k výstavbě objektů pro hospodářský průmysl jako mlékáren, sýráren či cukrovarů. Venkov se tak dále rozrůstal. Rozvíjel se nejen kulturní život obyvatel, ale vznikla i řada zájmových organizací a spolků. Hlavním centrem venkova byla zpravidla návěs, většinou se zde nacházel kostel, někdy dokonce i škola. Dále docházelo k výstavbě silnic, cest i železnic, což do jisté míry usnadnilo život místních obyvatel. [93]

Vesnice v 19. století se rozlišovaly do několika urbanistických forem, přičemž mezi ty nejznámější patří. [93] :

- ves z rozptýlených dvorců,
- návěsní typ s čochkovitou návší s kostelem a dostavbou uprostřed,
- malá okrouhlice,
- velká okrouhlice se zastavěnou návší,
- široká ulicovka s panským dvorem uprostřed,
- lánová rozptýlená ves podél silnice a potoka,
- raabizační návěsní typ s dostavbou a pravidelným rozdělením pozemků,
- návěsní typ s paralelní ulicí a protékajícím potokem, atd.

Později se na venkově začala projevovat také lidová architektura dle jednotlivých lokalit. Zatímco pro Plzeňsko, Českolipsko či Jičínsko byly typické spíše roubené stavby, tak na Poděbradsku, Třebíčsku a Kroměřížsku jsme mohli nalézt naopak zděné omítané budovy a hrázděné stavby byly charakteristické pro změnu pro Chebsko či Litoměřicko. [92]

Venkovský prostor dříve tvořily zejména rolnické usedlosti, v jejichž blízkosti se nacházely obdělávané půdy, tzv. plužiny, které byly základem zemědělského hospodaření. Rurální krajina, představující především soužití člověka s přírodou, se však postupem času zásadním způsobem proměnila. Došlo také ke změně tradiční vesnické architektury. I přesto, že se začaly objevovat např. nájemní bytové domy, podařilo se ale uchovat i část architektonického fondu vesnic jako součást kulturního dědictví chráněného státní památkovou péčí nebo formou expozic muzeí v přírodě. [97]

Za posledních 50 let se celospolečenská a politická situace velmi změnila a odrazila se na uspořádání venkovského prostoru. Většina venkovských obcí ztratila svůj původní charakter zejména kvůli likvidaci soukromého hospodářství, kolektivizaci apod. Malé obce tak přicházely nejen o svoji dosavadní vybavenost (obchody, školy, drobná řemeslná výroba atd.), ale také o hospodářskou a politickou samostatnost. Důsledkem toho pak dochází k poklesu počtu obyvatel, stárnutí populace či chátrání stavebního fondu a veřejných prostranství. [89]

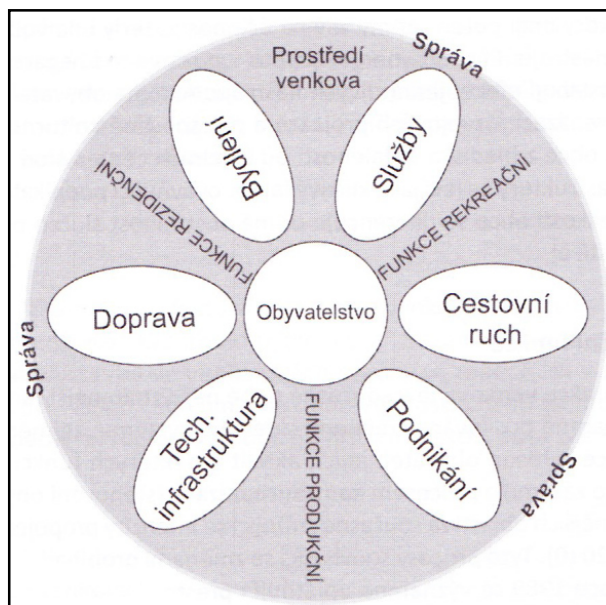
Venkov je možné vymezit dle různých kritérií, například z antropogeografického hlediska se hovoří o venkově jako - „*prostoru, který zahrnuje jak krajinu, tj. nezastavěné území s podílem obdělávané a neobdělávané půdy, lesů a vodních ploch (extravilán), tak i vlastní vesnická sídla (intravilán).*“ [97, str. 43]

1.2 Funkce venkova

Rozvojové možnosti jsou ve velké míře ovlivněny velikostí obce a z ní vyplývajícími funkcemi. Mezi základní funkce obce, jako sídelního útvaru, patří funkce pracovní, obytná a obslužná, přičemž jejich význam je dán postavením obce v sídelním systému. V menších obcích převažuje funkce obytná a s jejím dalším růstem se zvětšuje pestrost sídelních funkcí. Sídelní struktura České republiky je typická vysokým podílem malých obcí, kdy skoro čtvrtina obcí má méně než 200 obyvatel a celkem 78 % obcí má do 1 000 obyvatel. [4]

„*Venkov je v současnosti chápán jako značně diferencovaný prostor, který v obecné rovině plní tři základní funkce – produkční, rezidenční a rekreační, jejichž význam (šíře uplatnění) se v průběhu času proměňuje a i jednotlivé funkce se vnitřně mění. To znamená, že mnohokrát diskutovaná produkční funkce venkova ustupuje funkci rezidenční a rekreační a proměňuje se i vnitřně, když dříve zcela dominantní zemědělskou činnost stále více nahrazuje průmysl a služby (z pohledu zaměstnanosti obyvatel venkova).*“ [91, str. 35]

Funkce venkova a jejich kontext názorně ilustruje následující Obrázek 1.

Obrázek 1: Funkce venkova

Zdroj: [91, str. 35]

Pro to, aby byl život na venkově kvalitní, je důležité rozvíjet všechny tři funkce rovnoměrně a s ohledem na konkrétní specifika regionu. V potaz musí být bráno také environmentální hledisko, které odráží kvalitu životního prostředí a s výše zmíněnými funkcemi venkova bezprostředně souvisí. Funkce se navzájem ovlivňují, mnohdy i prolínají, mají společné aktéry a obdobné rozvojové nástroje. [91]

1.2.1 Rezidenční funkce

Rezidenční funkce představuje v současnosti nejvýznamnější funkci venkova a to zejména díky procesům *suburbanizace a kontraurbanizace*. Suburbanizací rozumíme „přesun obyvatel, jejich aktivit a některých funkcí z jádrového města do jeho zázemí“ a kontraurbanizace znamená „stěhování obyvatel z měst do exponovanějších oblastí za současné snižující se intenzity propojenosti“. [91, str. 36-37] Podnětem migrace na venkov je většinou představa o ideálech kvalitního bydlení v příznivém životním prostředí. Největší roli, co se týče intenzity bytové výstavby, hraje vzdálenost venkovské obce od větších měst a také dopravní dostupnost do těchto center. Pro rozvoj bydlení je nezbytné zajistit dostatečnou dopravní infrastrukturu a technickou infrastrukturu, kam řadíme vodovody, kanalizace, plynofikace, elektrifikace i pokrytí signálu mobilních operátorů či internetu. Důležité je také zabezpečit vybavenost obchody a službami, ať už se jedná o veřejné (školy, sociální služby,

zdravotnictví) či komerční služby (opravný, banky, pohostinství, obchody s potravinami, atd.)

Sídelní funkce pro obyvatele představuje také pocit domova, kam se člověk rád vrací a má k němu určité rodinné či etnické vazby. [97]

1.2.2 Produkční funkce

Venkovská sídla jsou starší vývojovou formou sídel oproti městským a v poměru k jiným funkcím venkova, zde většinou převládá zemědělská funkce, jež se odráží i v jeho vnějším vzhledu. Jedná se např. o propojení obytné části s hospodářskou či větší množstvím obdělávaných ploch. [38]

Za primární funkci venkova lze považovat právě funkci výrobní, která zahrnuje produkci potravin i průmyslových surovin. [97]

Na venkově zpravidla převládala zemědělsko-výrobní funkce, samozásobitelství, konzervatismus a další. V současné době však tyto tradiční znaky venkovských obcí upadají, a proto je nezbytné pomoci opětovnému rozvoji venkova formou nových či podporou stávajících forem hospodářských aktivit. Zemědělská produkční funkce venkovských oblastí postupně ustupuje a venkovská populace se tak stává stále více závislá na dalších aktivitách. Na ekonomice venkova se začínají významně podílet například malé a střední podniky a rodinné podniky zpracovatelského průmyslu. Další alternativou nahrazující funkci zemědělství, je oblast cestovního ruchu. Stále populárnějším trendem se začíná stávat tzv. agroturistika. Pro venkovské obce může být klíčovým krokem přilákání nových investorů podpoření podnikatelských aktivit např. využitím brownfields, přímou finanční podporou, vybudováním nových či výhodnou nabídkou vlastních pozemků apod. Podnikání na venkově však představuje nelehkou činnost zejména z důvodu možných bariér při jeho rozvoji (nedostatečná infrastruktura, informace, kapitál atd.). Na rozvoj zemědělství a venkova má také podstatný vliv Společná zemědělská politika EU. [91]

1.2.3 Rekreační funkce

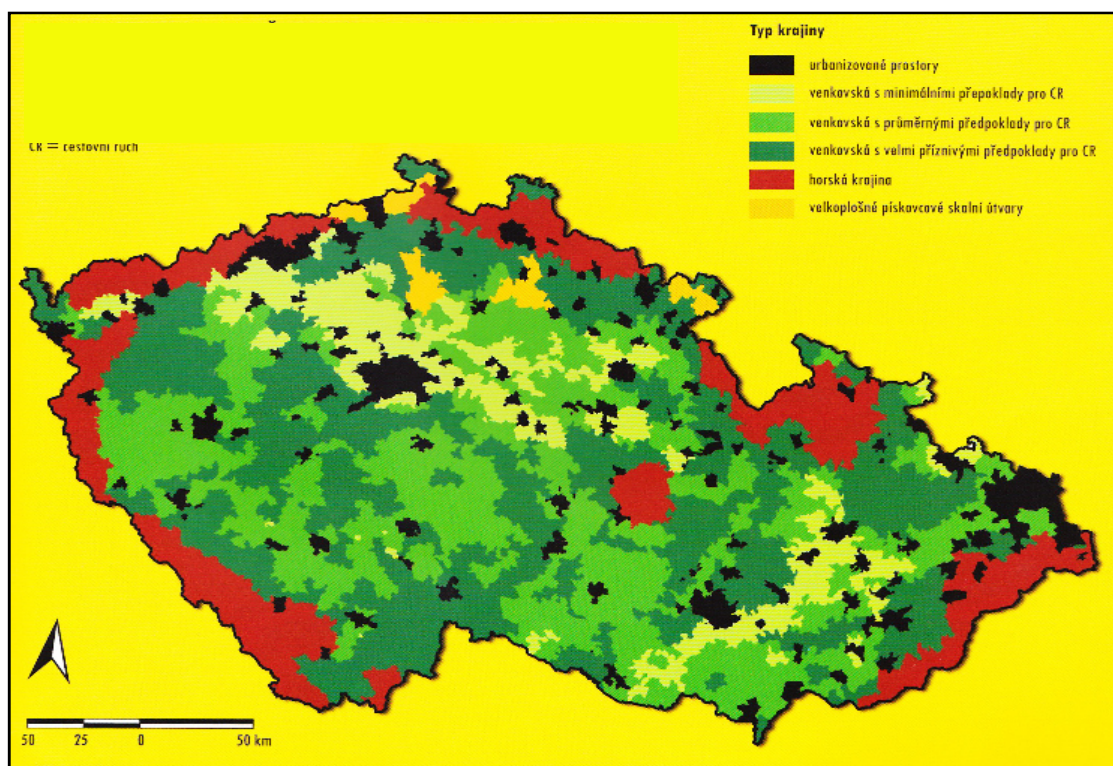
Rozvoj turistiky zapříčinil růst významu rekreační funkce v některých venkovských oblastech, což však pro krajinu může mít někdy až devastující účinky, a proto se tak dostává do rozporu s dalšími funkcemi krajiny. Přesto krajina představuje v první řadě místo pro odpočinek a regeneraci člověka. [97]

Větší význam rekreační funkce byl podnícen zejména přechodem z centrálně plánované

ekonomiky na tržní ekonomiku. Vzhledem k celkem široké nabídce venkova a jejich zdrojů investic, avšak poměrně omezenému množství návštěvníků, konkurenční boj mezi venkovskými oblastmi neustále roste. Důležitou roli hraje cestovní ruch, nicméně je relativně -nestabilním a nejistým odvětvím z hlediska ekonomických dopadů například kvůli sezonnosti. I z tohoto důvodu je vhodné lokalizovat tyto činnosti do míst s optimálními přírodními podmínkami (klíma, reliéf apod.) a společenskými podmínkami (skanzeny, muzea, místní tradice, historické stavby, sportovní akce atd.). Existují různé typy venkovského cestovního ruchu, mezi ty nejznámější patří agroturistika, vinařská, ekologická či lovecká turistika, gastroturistika, hipoturistika a další. Rekreační funkci venkova naplňuje také chataření a chalupaření. [91]

Podpora cestovního ruchu je velmi důležitá. Díky ní může dojít k vytvoření nových pracovních míst či přínosu finančních prostředků do rozpočtů obcí, které pak mohou být použity např. ke zlepšení životních podmínek místních obyvatel (rekonstrukce nebo výstavba silniční a technické infrastruktury apod). Významnější nárůst nových pracovních příležitostí může navíc přinést i další pozitivní efekty jako pokles nezaměstnanosti, tedy i vyjížděky za prací mimo obec a tím snížení vylidnění venkovských obcí. [41]

Následující Obrázek 2 zobrazuje typy krajiny v obcích České republiky dle jejich předpokladů pro cestovní ruch.

Obrázek 2: Typy krajiny v obcích ČR dle předpokladů pro cestovní ruch

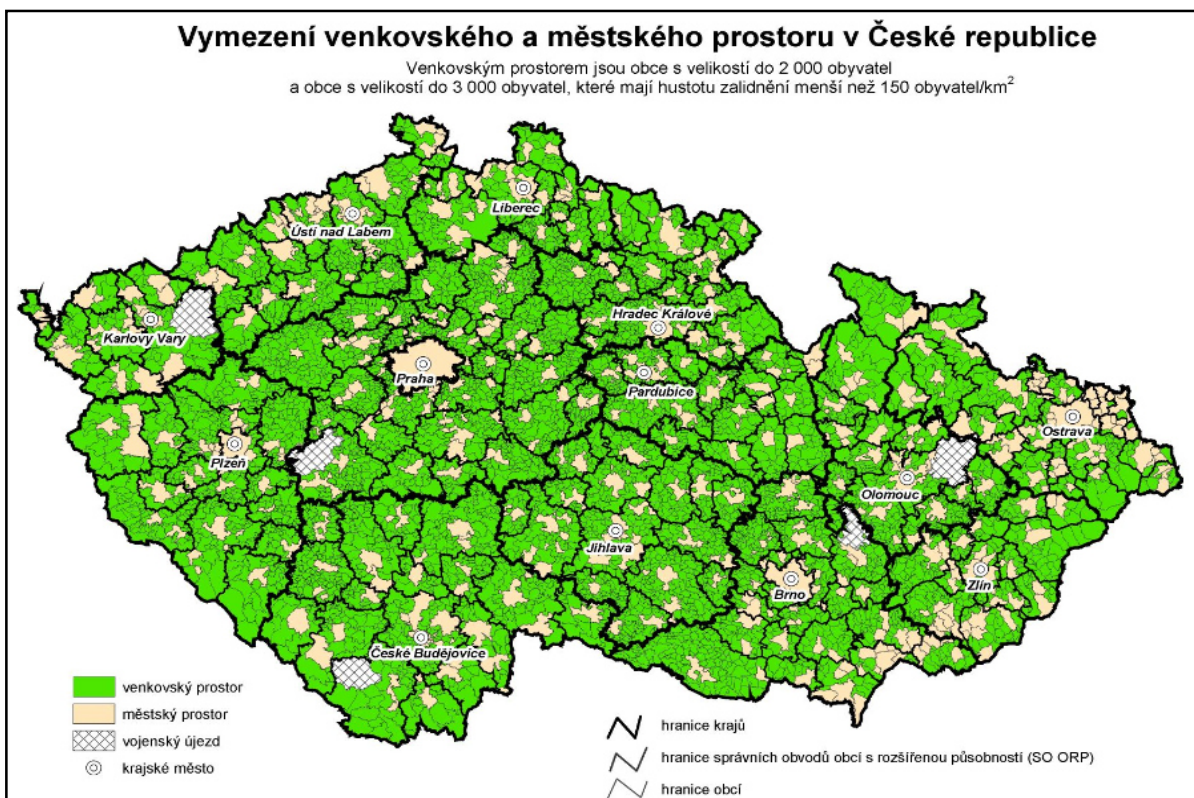
Zdroj: [73]

1.3 Přístupy k vymezení venkova

Existují různé přístupy k vymezení venkova. V České republice se venkovské obce definují dle určité hranice počtu obyvatelstva. Jinak je tomu dle OECD, kde se venkovská obec odvíjí od hustoty zalidnění. Jiný přístup má i úřad Evropské unie - Eurostat.

1.3.1 Vymezení venkova v ČR

V České republice je formulace venkova obtížná kvůli specifickému charakteru osídlení a odlišností struktury v Čechách a na Moravě. Podle Strategie regionálního rozvoje (SRR) ČR 2014-2020 je venkov definován takto: „V českých podmínkách je venkov zpravidla vymezován jako soubor venkovských obcí, kdy statistickou hranicí pro jejich vymezení je 3 000 obyvatel (v minulé SRR ČR byla používána hranice 2 000 obyvatel).“ [56] Existují však i výjimky, kdy některé typicky venkovské obce mají obyvatel více a přesto venkovem nejsou, ale i mnoho měst, které se nacházejí pod zmíněnou hranicí počtu obyvatel. Názornou ukázkou rozlišení venkovského prostoru od městského v ČR dokládá následující Obrázek 3.

Obrázek 3: Vymezení venkovského a městského prostoru v ČR

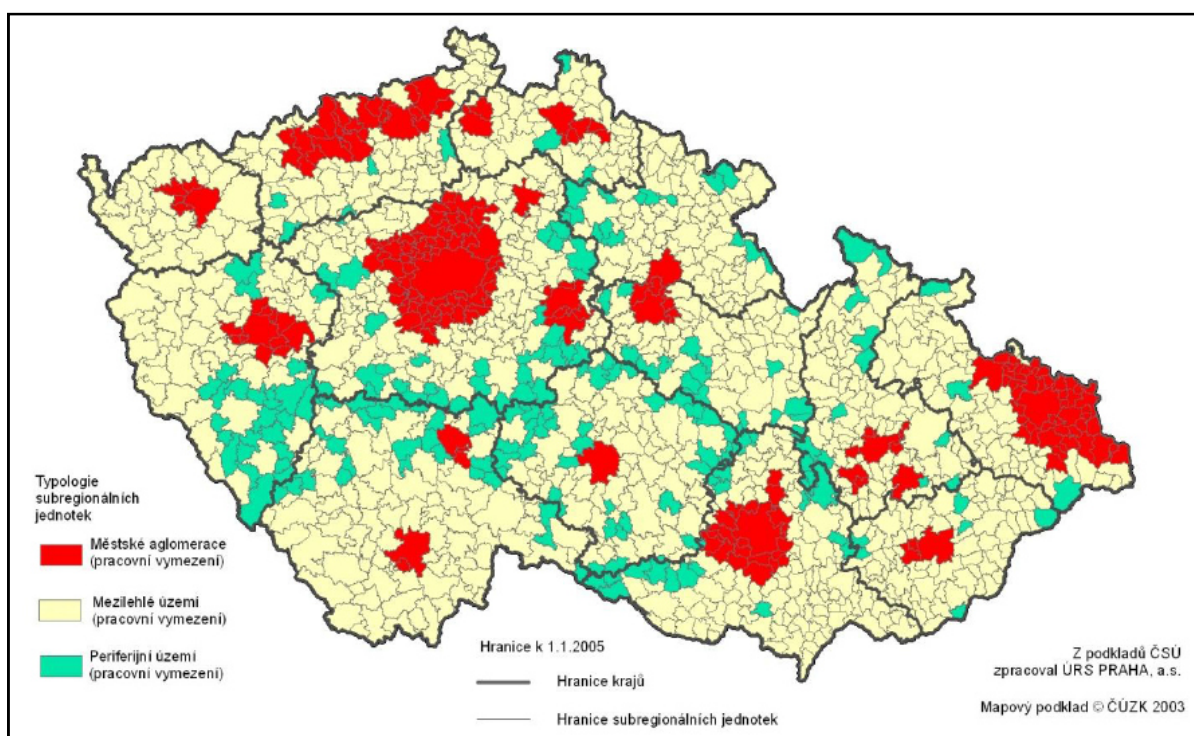
Zdroj: [27]

V ČR lze vymežit 3 typy venkovských oblastí, které se odvíjejí typologie území ČR dané odlišnou polohou venkovských obcí vůči sídelním centrům [56] :

- **Příměstský venkov** – venkovské oblasti nacházející se v zázemí velkých měst, které jsou z velké části ovlivněny suburbanizací a silným nárůstem obyvatel, což má vliv na jejich investiční a rozvojové priority. Populace těchto lokalit většinou dojíždí za prací do spádových měst a pracuje zejména ve výrobě a službách, zároveň je však většina půdy na tomto území využita pro zemědělství. Je součástí rozvojových území.
- **Mezilehlý venkov** – jedná se o poměrně rozvinuté venkovské oblasti, které se nacházejí dále od velkých sídelních center, avšak mají dobré dopravní spojení, dostupnou infrastrukturu a rekreační potenciál pro zázemí městských oblastí. V těchto lokalitách je třeba zvyšovat tempo hospodářské diversifikace, udržet zemědělský potenciál a posílit vztahy s malými a středními městy. Je součástí stabilizovaných území.

➤ **Odlehlý venkov** – spadají sem periferní venkovské oblasti, které jsou málo osídlené a izolované od spádových měst a stěžejních dopravních sítí, což způsobuje potíže při dojížděcích do práce a tím i nadprůměrnou nezaměstnanost, menší úroveň příjmů populace, základních služeb a útlumu ekonomických aktivit na území, jež nejsou plně vykompenzovány příjmy ze zemědělství a cestovního ruchu. Na tyto oblasti také negativně působí nezájem investorů při zavádění nových výrob. Je *součástí periferních území*.

Dle aktualizované podoby Programu rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013 z roku 2010 lze tři výše zmíněné klasifikace venkovských obcí znázornit následujícím Obrázkem 4.

Obrázek 4: Typologie prostorů pro klasifikaci venkovských obcí

Zdroj: [34]

1.3.2 Vymezení venkova dle OECD

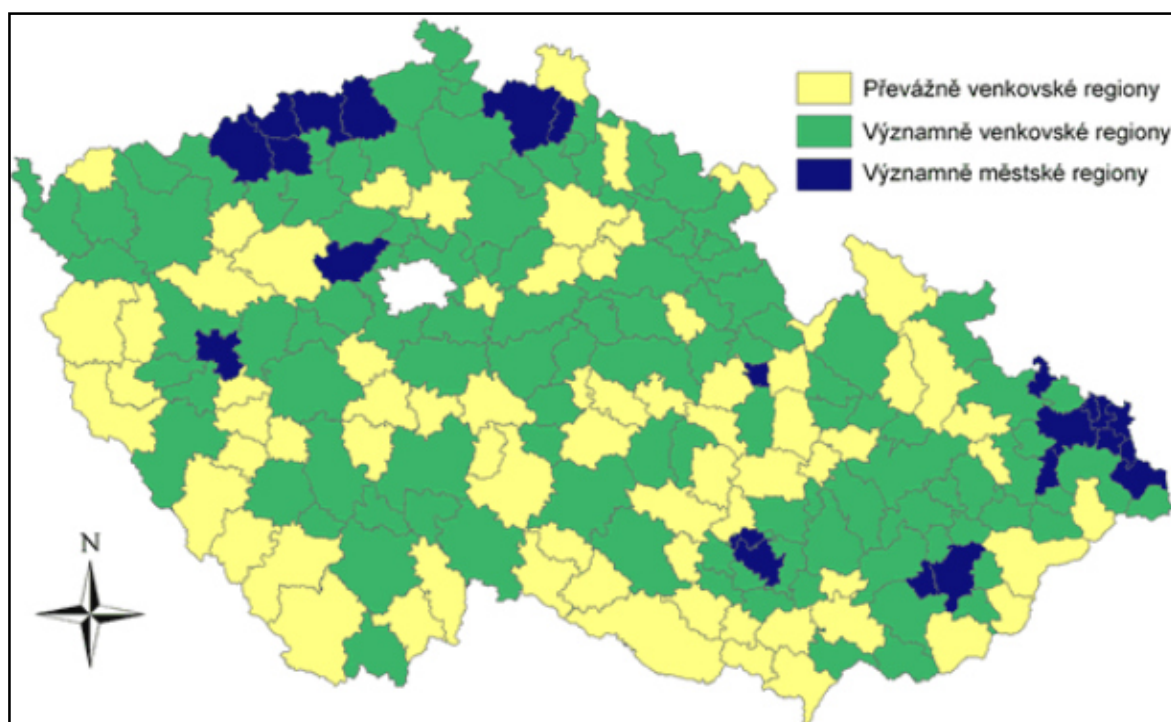
Regionální typologie OECD je založena na dvou kritériích. Prvním kritériem je hustota obyvatelstva ve venkovských komunitách. Obec je definována jako venkovská, pokud je hustota jejího obyvatelstva nižší než 150 obyvatel na 1 km² (např. v Japonsku se jedná o 500

obyvatel na 1 km²). Druhým kritériem je procentuální počet obyvatel žijících ve venkovských obcích.

Regiony se pak člení do těchto 3 kategorií¹ [70] :

- **převážně venkovské regiony** (Predominantly Rural Region) – pokud žije více než 50 % populace ve venkovských obcích
- **významně venkovské regiony** (Significantly Rural Region) – pokud žije 15 – 50 % populace ve venkovských obcích
- **významně městské regiony** (Predominantly Urban Region) – pokud žije méně než 15 % populace ve venkovských obcích

Na základě výše uvedeného členění lze venkovské regiony v České republice podle obcí s rozšířenou působností s výjimkou Prahy (není označena jako městský region dle NUTS III) znázornit takto:

Obrázek 5: Venkovské regiony v ČR s hustotou zalidnění 150 ob./km² dle obcí s rozšířenou působností

Zdroj: [30]

Konkrétní číselné údaje k výše uvedené mapě ČR poté dokládá následující Tabulka 3.

¹ Přeloženo z [70]

Tabulka 3: Vymezení venkovských regionů s hustotou zalidnění 150 ob./km² dle ORP v roce 2007

	Počet ORP	Počet obyvatel
Významně městské	24	3 367 328
Významně venkovské	111	5 020 874
Převážně venkovské	71	1 898 987
Celkem	206	10 287 189

Zdroj: [30]

1.3.3 Vymezení venkova dle EU

Při definici pojmu venkov využívá statistický úřad Evropské unie (Eurostat) dvě hlavní kritéria, jsou jimi hustota zalidnění a absolutní počet obyvatelstva. Regiony se dle stupně urbanizace člení do těchto tří kategorií [5, str. 23]:

- *hustě obydlené oblasti* – hustota zalidnění přesahuje 500 obyvatel/km² a žije zde minimálně 50 000 obyvatel,
- *přechodné oblasti* – hustota zalidnění nad 100 obyvatel/km² a nejméně 50 000 obyvatel, kteří nespádají do kategorie hustě obydlených oblastí,
- *řídce obydlené oblasti* – jedná se o venkovský prostor a spadají sem veškeré ostatní obce a jejich seskupení, které nesplňují výše zmíněná kritéria.

V rámci třetí kategorie (řídce obydlené oblasti) existují ještě tyto další tři podskupiny:

- *extrémní venkovské osídlení* – s hustotou zalidnění do 8 obyvatel/km²,
- *méně zalidněné venkovské oblasti* – s rozmezím 8-50 obyvatel/km²,
- *venkovské oblasti* – mající hustotu zalidnění od 50-100 obyvatel/km².

Z výše uvedených údajů vyplývá, že existuje několik metodik pro vymezení venkova. Vzhledem k tomu, že český venkov není tak rozlehlý jako v ostatních státech, je pro posuzování venkova v ČR pravděpodobně nejvhodnější metoda vymezení dle České republiky. Proto také bude dále použita pro potřeby této práce.

1.4 Proměny venkovské krajiny

Evropská krajina prošla značnou proměnou a každá venkovská oblast je tak něčím specifická. Proces industrializace a suburbanizace změnil socio-ekonomickou strukturu a ráz jednotlivých vesnic. I přesto, že v odlehlých oblastech se lidé podrobili kulturní modernizaci, malé vesnice ztratily některé služby. Venkovská geografie zároveň utváří portrét regionů.

Zeměpisná poloha je jedním ze základních prvků při řešení otázek týkajících se plánování venkova. Národní politika by měla nabídnout rámec pro plánování osídlení venkova v příměstských a okrajových venkovských oblastech. Příměstské regiony by měli v první řadě působit jako zemědělské a rekreační oblasti.² [36]

Radikální proměnou prošel venkov po změně společenského zřízení v roce 1948. Změnila se sídlištní struktura a snížil se počet venkovského obyvatelstva i jednotlivých sídel, např. kvůli sdružování obcí do jednoho samosprávného celku. Došlo také ke kolektivizaci zemědělství, změně v obhospodařování krajiny a chovu zvířat. Rozvoj zaznamenala zemědělská výstavba a technologie výroby, zakládala se jednotná zemědělská družstva apod. V 50. letech se objevila myšlenka soustředit veškerý zemědělský provoz do 1 střediska, tzv. smíšené farmy (plodiny, zvířata, stroje). Další podnět na změnu přišel ze zahraničí, kdy se jednalo o výstavbu velkokapacitních středisek zaměřených na chov jen 1-2 hospodářských zvířat. Rozvíjela se také výstavba skladů, sušáren zemědělských plodin či opraváren hospodářské techniky. Veškeré tyto okolnosti však měly na vesnice i negativní vliv, ať už se jednalo o zápach či hluk a prach z dopravy do středisek apod. Proměnou prošla i samotná krajina venkova. Zvětšení pozemků zemědělské půdy vedlo ke zlepšení způsobu obdělávání a lidskou práci čím dál více usnadňovala různá technika. Na druhou stranu došlo i k úbytku rozptýlené zeleně a polních cest, což znamenalo horší přístupnost pro zemědělce i turisty. Objevily se i problémy v oblasti inženýrského vybavení vesnic a také bylo nutné věnovat určitou pozornost stavu památek na venkově, které zejména v poválečném období postupně chátraly. [92]

Zatímco některé venkovské oblasti jsou v současné době spíše v útlumu, jiné se stávají atraktivním místem jak pro mladé rodiny s dětmi, tak i pro lidi staršího věku. Proto je potřeba nacházet stále nové náplně venkovských sídel a to nejen nabídkou prostoru pro bydlení či využití volného času a rekreace, ale také přispět k zachování ekologické stability a specializovat se na ekologické zemědělství či pěstování surovin pro výrobu energie. Neméně důležitá je i zainteresovanost a participace místních obyvatel na obnově venkova. Myšlenka Programu obnovy venkova se do České republiky dostala po roce 1989. Obnovu můžeme chápat ve smyslu úpravy veřejných prostor či budov, ale především jako návrat k místním tradicím, posílení pospolitosti a ochotu podílet se na fungování obce. Proto je právě

² Přeloženo z [36]

základním požadavkem dotační politiky Programu obnovy venkova je aktivita samotných obcí. [89]

1.5 Kvalita života ve venkovské obci

Život na venkově s sebou přináší jisté klady a zápory. Kvalitu života ovlivňuje řada faktorů. V roce 2003 realizovala Sociologická laboratoř České zemědělské univerzity v Praze výzkum *Současný venkov* [58], kde respondenty bylo 1 634 obyvatel obcí o velikosti do 2000 obyvatel ve věku 25-64 let. Výzkum byl zaměřen na vybrané ukazatele jako dopravní spojení, možnost kulturního, sportovního a společenského života, příležitosti k zaměstnání apod. Získané výsledky výzkumu zobrazuje následující Tabulka 4.

Tabulka 4: Vyhodnocení vybraných faktorů kvality života (v %)

	Výborné	Dobré	Dostatečné	Nedostatečné	Žádné
Příležitosti k zaměstnání	1,04	13,40	21,36	50,61	13,16
Dopravní spojení	3,79	27,42	30,35	36,41	1,47
Kulturní, sportovní a společenské vyžití	3,24	22,15	30,91	32,31	10,95
Bezpečnost v obci	8,69	51,84	28,27	9,24	1,59
Kvalita života (přírodní prostředí, klid apod.)	29,19	51,71	15,30	3,06	0,43
Sociální služby pro občany	4,35	33,11	32,07	20,32	9,79

Zdroj: [58]

Z výše uvedených údajů vyplývá, že respondenti hodnotí jako nejvíce nedostačující faktor příležitost k zaměstnání (50,61 %). Pro téměř 37 % je nedostatečné také dopravní spojení do obcí a přes 32 % obyvatel je nespokojeno i s kulturním, sportovním a společenským vyžitím v daných obcích. Oproti tomu bezpečnost v obcích a kvalitu života z hlediska přírodního prostředí, klidu atd., hodnotí respondenti jako dobrou (obojí téměř 52 %). Také sociální služby pro občany jsou dotazovanými obyvateli hodnoceny jako dobré (33,11 %).

Další výzkum zabývající se problematikou venkova, realizovala společnost GfK Praha ve spolupráci s výzkumným centrem RURAL přírodovědecké fakulty UK na přelomu let 2008/2009. Respondenty bylo 1 074 starostů (případně místostarostů či zastupitelů) venkovských obcí s počtem obyvatel do 3 000. Výzkum *Rozvojový potenciál venkovských obcí v ČR* [28, 12] byl zaměřen na hodnocení vnímání venkova, jeho hodnot, znaků úspěchu i podmínek rozvoje obcí. V dotazníkovém šetření byla položena řada otázek. Například na otázku „Co považujete za největší hrozbu pro obec?“, byly odpovědi celkem vyrovnané. Nejvíce se starostové však obávají pasivity obyvatel, nezájmu státu a kraje o osud obce či

nezájem schopných lidí o funkce v obci. Ovšem objevily se i případy, kdy respondenti žádnou hrozbu pro obec v současné době nespatriili (viz Graf 1).

Graf 1: Dotazníkové šetření – odpovědi na otázku „Co považujete za největší hrozbu pro obec?“

Zdroj: [12]

Kromě výzkumů a dotazníkových šetření je možné zhodnotit kvalitu života formou kladů, záporů, příležitostí a hrozeb, se kterými se venkovské obce běžně setkávají, prostřednictvím SWOT analýzy. Centrum evropského plánování sestavilo SWOT analýzu silných, slabých stránek, příležitostí a hrozeb venkova v publikaci *Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky* a obsahuje celou řadu položek, vybrané z nich jsou uvedeny v následující Tabulce 5.

Tabulka 5: SWOT analýza potřeb venkova

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
- kulturní dědictví a přírodní potenciál pro rozvoj turistiky a volnočasových aktivit	- nedostatečný počet pracovních míst a nízká koncentrace podnikatelských subjektů
- tradice zemědělství	- nedostatek kapitálu v zemědělském sektoru
- velký podíl lesů s produkčním potenciálem	- špatný stav dopravní infrastruktury
- ekologická kvalita života na venkově, která podporuje setrvání obyvatel	- nepříznivá věková a vzdělanostní struktura místních obyvatel
- dobrá dostupnost elektrické energie	- nedostatek financí, zadluženost
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
- možnost čerpání dotací z fondů EU	- bariéry v podnikání kvůli legislativě
- rozvoj podnikání a cestovního ruchu za účelem přínosu financí	- zvýšení výskytu negativních klimatických jevů
- růst poptávky po zemědělských produktech	- nízká konkurenceschopnost zemědělských produktů na evropském trhu
- využití partnerských venkovských sítí	- menší rozsah a kvalita veřejných služeb
- efektivní řešení pozemkových úprav	- oslabení vztahu obyvatel k místu bydliště

Zdroj: zpracováno dle

[45, str. 18,19]

Silné a slabé stránky jsou endogenními faktory, které je možné změnit či ovlivnit a zároveň analyzují potenciál schopností využít příležitostí a poučit se z hrozeb. Kdežto příležitosti a hrozby představují exogenní faktory, které jsou dané, resp. těžko ovlivnitelné. K naplnění stanovených cílů slouží silné stránky a příležitosti, naopak slabé stránky a hrozby brání v dosažení daných cílů. [74]

Na kvalitu života ve venkovských obcích lze nahlížet z různých pohledů. Existuje řada průzkumů, které se touto problematikou zabývají. Nejčastěji se můžeme setkat se SWOT analýzou, která se zpracovává také v rámci analytické části strategických plánů rozvoje. Je užitečná zejména z toho důvodu, že nám podává v podstatě stručný, ale zároveň výstižný obraz situace v dané obci z hlediska pozitiv i negativ.

2 PROBLEMATIKA ROZVOJE VENKOVSKÝCH OBCÍ

Pokud hovoříme o rozvoji, máme tím na mysli určitou změnu, dynamiku. Jedná se o pozitivní posun od daného stavu k jinému, žádoucímu stavu, který je naším cílem. K dosažení vytyčeného cíle je potřeba stanovit strategii, která pro obec představuje například tyto přínosy [4] :

- identifikuje základní problémy a navrhuje možná řešení,
- podává přehled o představách o obci jako celku,
- formuluje rozvojové projekty a záměry,
- rozvrhuje realizace aktivit a subjekty, které se na nich budou podílet apod.

„Rozvoj obce je dlouhodobý proces vyváženého a udržitelného zlepšování situace sídla a jeho okolí. Je podmíněn koncepčním a promyšleným přístupem.“ [4, str. 8]

Rozvoj bychom měli chápat jako komplexní jev, do kterého je třeba zahrnout ekonomické procesy, růst jejich efektivity a dosažení intenzivnější produkce, ale sociální procesy, pomocí nichž lze dosáhnout vyšší kvality života v dané lokalitě. Důležité je určit, jaké rozvojové potenciály venkovská obec má a jak je schopna je využít. Jedním z klíčových iniciátorů úvah vnitřních potenciálů venkova a potřeby participace obyvatel do plánování rozvoje je již od r. 1993 Spolek pro obnovu venkova, který se mimo jiné podílí i na organizaci medializované soutěže Vesnice roku, která právě klade důraz na spolupodílení se obyvatel a fungování venkovských komunit. Na vnitřní rozvojový potenciál venkovských obcí se po vstupu ČR do EU zaměřují i některé dotační programy jako například program Leader. [3]

2.1 Rozvojové nástroje venkovských obcí

Rozvojové nástroje lze v obecné rovině pojmenovat jako pomůcky k určitému výkonu či k podpoře dané činnosti. Jedním ze základních regulačních nástrojů na úrovni obcí jsou obecní vyhlášky. Mezi nejdůležitější rozvojové nástroje však patří koncepční nástroje, které vytváří rámec pro použití dalších nástrojů. [4]

Jednotlivé typy nástrojů územního (regionálního) rozvoje zobrazuje následující Tabulka 6.

Tabulka 6: Druhy rozvojových nástrojů a jejich prostředky

DRUH NÁSTROJE	PROSTŘEDEK
KONCEPČNÍ	- plány, strategie, programy, územně plánovací dokumenty
FINANČNÍ	- granty, dotace a systémy finančních podpor
ADMINISTRATIVNÍ	- postupy, legislativa, organizační normy
VĚCNÉ	- poradenství, poskytnutí služeb, prostor, infrastruktura
INSTITUCIONÁLNÍ	- kooperace, instituce, regionální management
SOCIÁLNĚ-PSYCHOLOGICKÉ	- motivace, vzdělání, komunikace

Zdroj: zpracováno dle

[4, str. 12]

2.1.1 Administrativní nástroje

Administrativní nástroje zahrnují především nařízení a obecně závazné vyhlášky obcí, dále jednací řady orgánů obcí a také postupy, které se používají při řešení různých situací. [75]

Základní podmínkou pro fungování venkovských obcí a venkova celkově je zejména soulad s platnou legislativou. Mezi zásadní právní normy patří [46] :

- zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky (ve znění zákona č. 110/2007 Sb.),
- zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje,
- zákon č. 128/2000 Sb., o obcích.

Konkrétně v oblasti rozvoje venkova jsou důležité normy z okruhu životního prostředí a zemědělského podnikání jako např. zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství apod.

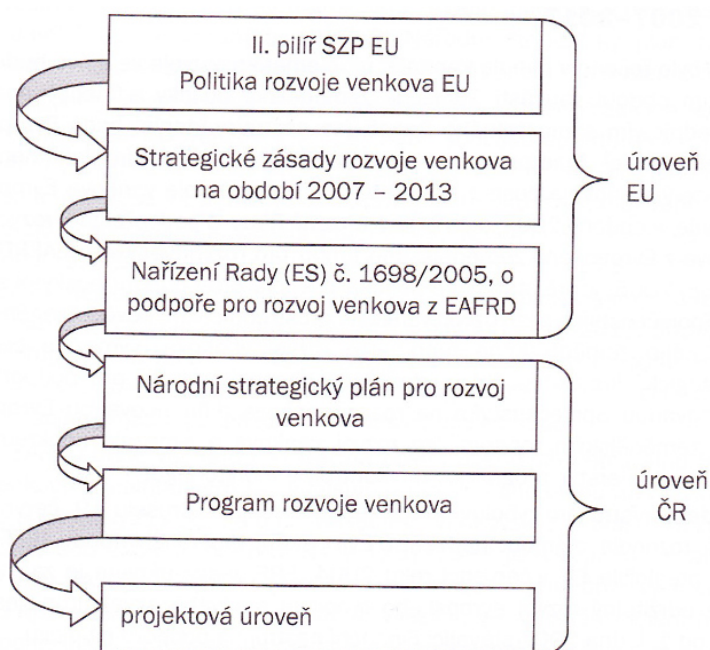
2.1.2 Koncepční nástroje

Další podstatnou činností kromě vytváření legislativního prostředí je také koncepční řízení a koordinace aktivit, které jsou uskutečňovány na daném území. Mezi základní procesy se tak řadí územní plánování a strategické plánování rozvoje, které se váží k výše zmíněným administrativním nástrojům.

„Znalost základních koncepčních dokumentů týkajících se rozvoje venkova je velmi

důležitá pro pochopení základních zásad fungování Evropské unie a České republiky ve vztahu k rozvoji zemědělství a venkova. Na základě těchto dokumentů také vznikají jednotlivé dotační tituly, které představují již konkrétní prostředek pro aplikaci rozvojových priorit v nich uvedených. Východiskem pro koncepční dokumenty v oblasti rozvoje venkova na národní i evropské úrovni je Společná zemědělská politika EU, která dává základní rámec pro fungování zemědělského sektoru, údržby krajiny a podporu venkovských území.“ [49]

Dokumenty, které souvisí se Společnou zemědělskou politikou EU (SZP EU), znázorňuje následující Obrázek 6.

Obrázek 6: Dokumenty související se Společnou zemědělskou politikou EU

Zdroj: [74, str. 88]

Při plánování rozvoje daného území se používají dva základní nástroje, jsou jimi strategické a územní plánování. Zatímco strategické plánování stanovuje směr rozvoje a formuluje rozvojové aktivity, územní plánování má regulační charakter, tedy stanovuje limity využití území a na rozdíl od strategického plánování podléhají náležitosti a procesy stavebnímu zákonu. [4]

2.1.3 Institucionální nástroje

S koncepčními nástroji úzce souvisí i nastavení institucionálních nástrojů. Ať už se jedná

o stanovení vnitřních systémů a procesů obce (finanční mechanismy, fungování orgánů obcí, atd.), tak i zapojení klíčových aktérů rozvoje obcí. [4]

Institucionální nástroje můžeme považovat za tzv. měkkou infrastrukturu, tedy struktury vzniklé za účelem podpory použití dalších nástrojů a realizace rozvojových cílů. Jejich vznik je projevem spolupráce při rozvoji území a úzce souvisí a aktéry rozvoje venkova. Stěžejními nástroji v této kategorii jsou [48] :

- struktury managementu (např. regionální management),
- struktury spolupráce,
- instituce, které se zabývají rozvojem dané oblasti.

Poměrně novým přístupem k rozvoji je regionální management, který klade důraz na kreativitu, nové myšlenky, spoluúčast, komunikační schopnosti, přirozenou autoritu, snahu řešit problémy, apod. Jedná se o určitou souhru a spolupráci mezi aktéry, která tak umožní prosadit rozvojové koncepty a zajistí úspěšnou pozici a konkurenceschopnost daného území. [40]

Mezi institucionální nástroje dále řadíme také výbory zastupitelstev obcí, turistická informační centra, členství ve svazku obcí či v místní akční skupině, také organizace zřizované obcí a partnerské obce. [75]

2.1.4 Věcné nástroje

Věcné nástroje tvoří podmínky pro fungování ostatních rozvojových oblastí. Klíčovou podskupinou jsou infrastrukturní nástroje zaměřující se na vylepšení dispozic v oblastech infrastruktury, kterou dělíme na technickou a dopravní. K věcným nástrojům spadají například aktivity jako pronájem, prodej, investiční příprava objektů či pozemků, schválení a povolení daných aktivit, pomoc při vyjednávání s úřady atd. [51]

Kvalitní infrastruktura a dobrá dopravní dostupnost a obslužnost obce vůči střediskům zaměstnanosti a služeb jsou klíčem k rozvoji. Ke zlepšení situace v oblasti dopravní obslužnosti došlo v posledních letech díky vytvoření integrovaného systému dopravy, kde se často kombinuje autobusová a železniční doprava, což usnadňuje život venkovských obyvatel, kteří musí dojíždět za prací či službami do větších měst. [4]

K věcným nástrojům kromě budování technické a dopravní infrastruktury dále řadíme také

poskytnutí prostorů pro podnikání a aktivity občanů, poskytnutí poradenství a služeb podnikatelům i místním občanům a budování zařízení pro volnočasové aktivity obyvatel. [75]

2.1.5 Sociálně-psychologické nástroje

Tyto nástroje jsou zaměřeny zejména na zvýšení a rozvíjení potenciálu lidských zdrojů, jelikož znalosti, dovednosti a postoje lidí v daném území, jsou z pohledu rozvoje velmi podstatné. Zásadními kategoriemi jsou vzdělávání, komunikace a motivace. [50]

Mezi sociálně-psychologické nástroje můžeme řadit různé vzdělávací, kulturní, sportovní a společenské akce. Prostředky komunikace tvoří obecní vývěska, rozhlas, zpravodaj či internetové stránky obce. K dalším nástrojům patří i pořádání místních soutěží či účast v soutěži Vesnice roku, jejichž vítězové jsou např. podporováni v rámci dotačního titulu č. 1 Podpory obnovy a rozvoje venkova pro rok 2014. [75, 55]

2.1.6 Finanční nástroje

Z hlediska rozvoje venkova jsou klíčovými finančními nástroji dotace a granty. Existují různé dotační tituly, které jsou spojeny např. s rozvojem lidských zdrojů a venkova, k udržování krajiny apod. Oblast zemědělství a venkova je v současnosti podpořena množstvím programů ze zdrojů České republiky i Evropské unie. Jedná se tak o evropské, národní či krajské dotace. [47]

Dotace je určité množství peněžních prostředků poskytnuté nejčastěji ze státního, případně z územního rozpočtu. Jedná se o veřejnou podporu především investičních nákladů projektu. Grant se od dotace liší v podstatě jen přesnější účelovostí a specifikací. [33]

Realizace větších rozvojových aktivit je ve většině případů velmi závislá právě na dotacích. Ovšem je třeba uvážit míru úspěšnosti a náklady na získání dotací, jelikož administrativní náročnost i podíl spolufinancování mohou překročit objem získaných finančních prostředků a dotace se tak v konečném výsledku nemusí vyplatit. [4]

Kromě dotací a grantů mohou být finančními nástroji také různé příspěvky místním občanům, ať už na narozené dítě či na zvelebení prostranství před domem. [75]

2.2 Aktéři rozvoje

Po roce 1990 došlo ke společensko-ekonomickým změnám, které přinesly nové trendy a rozvojové impulsy. Ve venkovském prostoru se objevil určitý protiklad, kdy na jedné straně

jsou obce, které se dokázaly rychle přizpůsobit a těžit z proběhnutých změn, avšak na straně druhé stojí obce, ve kterých se problémy naopak kumulují. Rozvoj venkova spadá do kompetencí mnoha institucí, jež se snaží zmiňované problémy řešit. „Aktéry rozvoje venkova můžeme chápat v nejširším slova smyslu jako veškeré formalizované instituce či jednotlivce, kteří nějakým způsobem svými aktivitami vstupují do dění na venkově či kteří jsou součástí venkova.“ [6, str. 38] Spoluprací aktérů je možno dosáhnout například lepší situace na místním trhu práce a zvětšit šance pro uplatnění lidského potenciálu v dané lokalitě.

Venkov již není autonomní entitou jako dříve. Většina z toho, co se na venkově stane je zapříčiněno událostmi, které se dějí mimo venkovský prostor. Struktura venkovských oblastí je tudíž výsledkem aktérů nejen na lokální úrovni, ale také na národní, evropské úrovni, která sice nemá přímý účinek na rozvoj venkova, ale stanovuje základní rámec a finance a v poslední řadě i na globální úrovni. Právě z tohoto důvodu je nezbytné regulovat také nadmístní procesy. [96, 91]

Na následujícím Obrázku 7 jsou rozčleněni jednotliví aktéři rozvoje dle prostorové úrovně a jeho příslušného sektoru.

		SEKTORY		
		veřejný	podnikatelský	neziskový
UROVEN	národní	ministerstva	celostátní zájmová uskupení	spolky, svazy, sítě
	krajská	kraj vysoké školy krajská informační střediska	podnikatelská sdružení	nezisková sdružení
	lokální	obce – DSO, MAS obcí zřizované organizace	podnikatelé, zemědělci	zájmová sdružení, spolky

Obrázek 7: Aktéři rozvoje dle prostorové úrovně a sektoru

Zdroj: [6, str. 41]

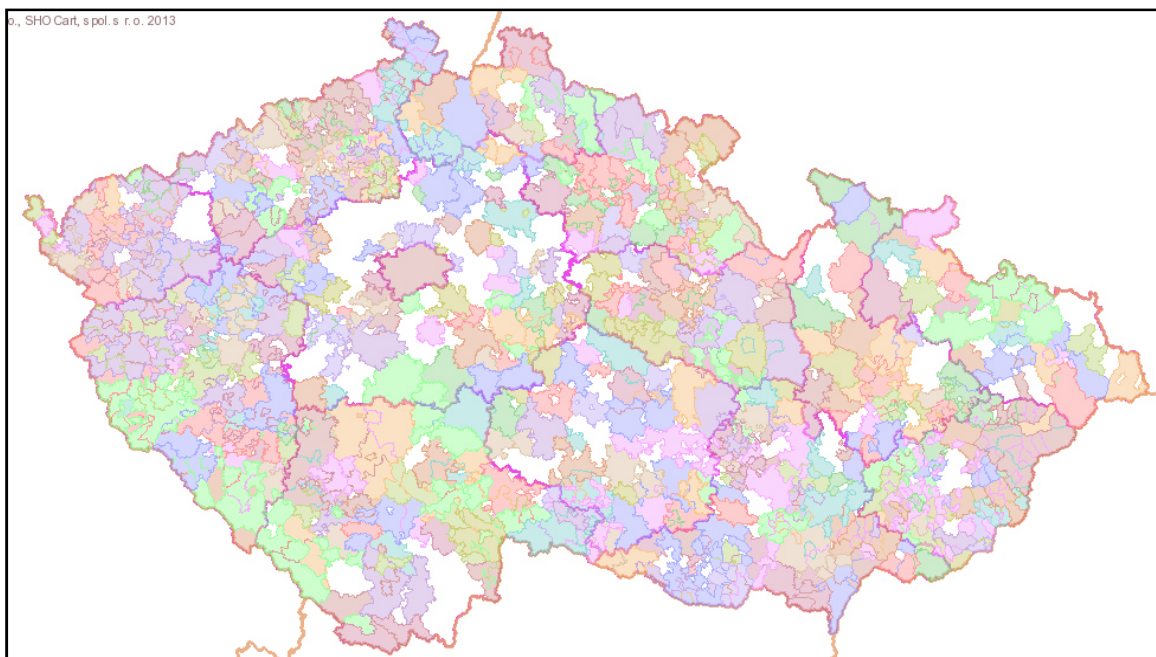
Národní úroveň také přímo nepůsobí na venkovský rozvoj a zastává především organizační úlohu. Regionální úroveň se v první řadě vyznačuje organizační podporou. Velký vliv zde mají krajské samosprávy, které vytvářejí podmínky pro rozvoj například v oblasti

dopravní dostupnosti a obslužnosti nebo nastavují a financují dotační programy pro obce atd. Nejvíce k rozvoji venkova přispívají aktéři *lokální úrovně* a to tím, že provádí konkrétní činnosti vedoucí ke zlepšení životních podmínek. Klíčovým, přesto nedoceneným prvkem rozvoje venkova je spolupráce. Důležité je spojit rozvojové úsilí všech aktérů. Při řešení nejrůznějších problémů je potřeba postupovat systematicky, tedy nejprve se zaměřit na příčiny a ne na následky. Jak již bylo řečeno, největší vliv na rozvoj venkova mají aktéři lokální úrovně, kam spadají mimo jiné i dobrovolné svazky obcí a místní akční skupiny. [91]

2.2.1 Dobrovolné svazky obcí

Dobrovolné svazky obcí (DSO) představují nejtypičtější podobu spolupráce, mají společný cíl a často jsou vymezeny určitými přírodními, historickými, technickými hranicemi či jinými pojíci prvky. [91]

V České republice existuje přes 550 dobrovolných svazků obcí. Z toho konkrétně 48 se nachází v Královéhradeckém kraji, jako například Dobrovolný svazek obcí Broumovsko, Krkonoše – svazek měst a obcí, Podzvičinsko atd. Mapu jednotlivých DSO znázorňuje následující Obrázek 8.

Obrázek 8: Mapa dobrovolných svazků obcí v České republice

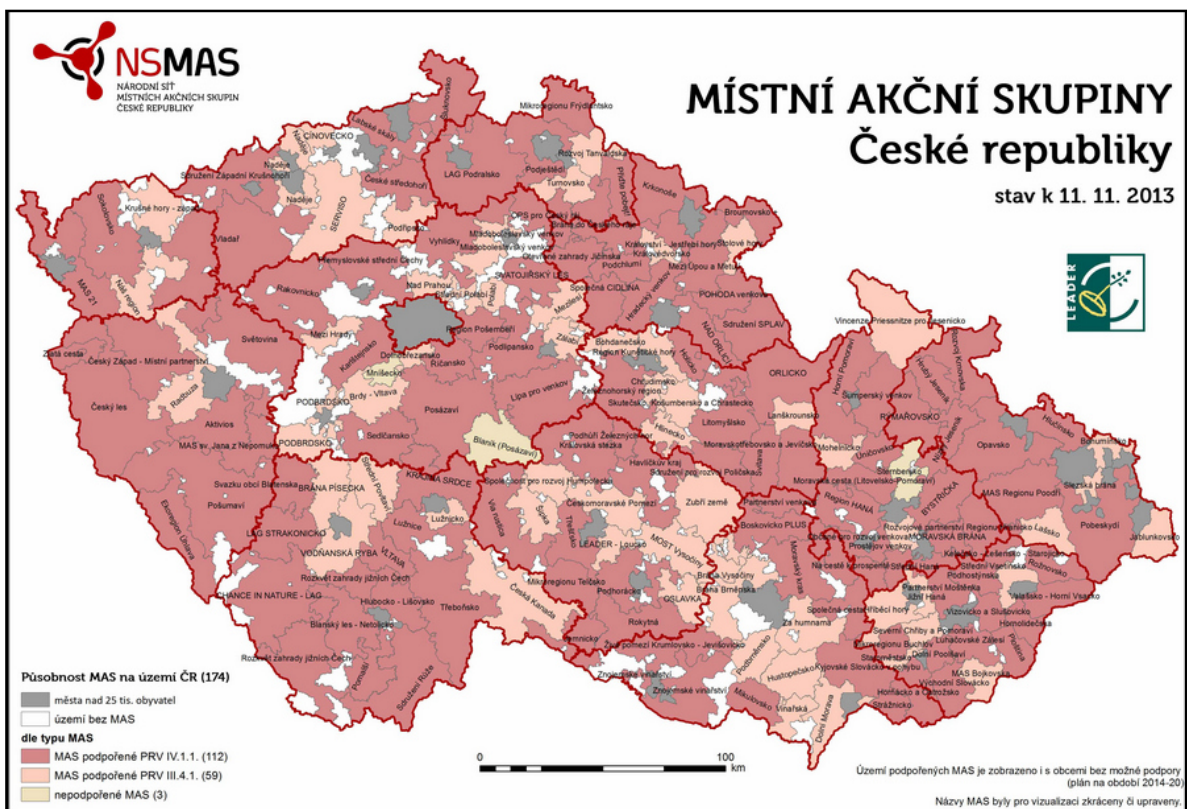
Zdroj: [43]

Dobrovolné svazky obcí jsou právnickou osobou a jejími hlavními účely jsou ochrana

a prosazování jejich společných zájmů. Proto mohou být členy těchto svazků jen obce. [29] DSO slouží k plnění společných aktivit, ať už v oblasti sociální péče, kultury, školství, zdravotnictví, ochrany životního prostředí, cestovního ruchu, zajištění dopravní obslužnosti v území, správy veřejné zeleně a mnoha dalších. Předmětem činnosti může být také správa majetku, především místních komunikací, sportovních a kulturních zařízení, domovního a bytového fondu, lesů apod. [42]

2.2.2 Místní akční skupiny

Další zmíněnou strukturou jsou místní akční skupiny (MAS). Národní síť MAS ČR definuje místní akční skupinu takto: „*Místní akční skupina (dále MAS) je na politickém rozhodování nezávislým společenstvím občanů, neziskových organizací, soukromé podnikatelské sféry a veřejné správy (obcí, svazků obcí a institucí veřejného moci), které spolupracuje na rozvoji venkova, zemědělství a získávání finanční podpory z EU a z národních programů, pro svůj region, metodou LEADER. Základním cílem MAS je zlepšování kvality života a životního prostředí ve venkovských oblastech. Jedním z nástrojů je také aktivní získávání a rozdělování dotačních prostředků.*“ [59] V současné době se v České republice nachází skoro 180 místních akčních skupin. Z toho 15 v Královéhradeckém kraji, kde najdeme například Místní akční skupinu Broumovsko+, MAS Krkonoše, o. s., MAS POHODA venkova, MAS Brána do Českého ráje, o. s., Hradecký venkov o. p. s. apod. Rozmístění jednotlivých místních akčních skupin v České republice můžeme vidět na Obrázku 9.

Obrázek 9: Místní akční skupiny v České republice

Zdroj: [59]

Místní akční skupiny v rámci iniciativy LEADER, jež se stává populárním nástrojem rozvoje venkovských oblastí a současně určitou šancí a nadějí pro strategické plánování v České republice. MAS vytvářejí vlastní strategie rozvoje a jejich význam postupně roste. [96]

2.3 Bariéry a problémy rozvoje venkova

Přestože je rozvoj považován za pozitivní posun k žádoucímu stavu, existují i určité bariéry, tedy zábrany a obtížné překážky, které mohou rozvoji bránit. Strategie regionálního rozvoje ČR pro období 2014 - 2020 řadí mezi ty nejzásadnější bariéry udržitelného rozvoje venkovského prostoru v České republice tyto případy [56] :

- nedostatek finančních prostředků,
- stárnutí populace a vysídlování venkova,
- malá daňová vytíženost,
- nedostatek a postupný odliv veřejných služeb,

- nízké zastoupení malých a středních podniků konkurenceschopných podniků,
- nedostačující dopravní obslužnost a špatný stav místních komunikací,
- potlačené environmentální funkce krajiny i přes pestrou strukturu území (lesy, louky, vodní plochy, pastviny),
- limitní faktor v zemědělské výrobě kvůli velkým rozdílům mezi užíváním a vlastnictvím zemědělské půdy (cca 88 % zemědělské půdy v nájmu),
- rozvolnění zastavěného území venkovských sídel na úkor volné krajiny,
- vzájemný rozpor zájmů složek zemědělského sektoru.

Mezi objektivní bariéry většinou řadíme přírodní podmínky a s nimi související odlehlost a nepříznivou dostupnost území. Rozvojové omezení však nemusíme nutně brát jako bariéru či problém, právě naopak může znamenat také šanci, prvek, díky kterému se uchovaly kulturní, přírodní a architektonické hodnoty. [7]

I přesto, že venkov má své silné stránky jako například významný přírodní potenciál, velký podíl lesů s produkčním potenciálem, značný podíl ekologického zemědělství, obnovitelnost zdrojů, bohatství historických území, zvyšující se úlohu nevládních organizací, tak má také určité slabiny jako nevyhovující dopravní infrastrukturu, nedostatek pracovních příležitostí a místních služeb, stárnutí obyvatel, malou vybavenost čistírnami odpadních vod či stárnutí obyvatel a odliv obyvatelstva v produktivním věku. [45, 74]

Při rozvoji venkovských obcí se však nejčastěji setkáváme s problémy v oblasti věkové struktury obyvatelstva, nezaměstnanosti, technické infrastruktury, dopravní dostupnosti a obslužnosti, nabídky služeb, životního prostředí a hospodaření či správy obce. Dále budou rozebrány některé z těchto oblastí.

Obyvatelstvo – rozlišit lze vzdělanostní, národnostní strukturu a také strukturu dle pohlaví a věku obyvatel. A právě nejzávažnějším problémem v této oblasti je stárnutí venkovské populace, kdy postproduktivní skupina obyvatel ve věku 60-65 let převažuje nad skupinou obyvatel do 15 let. V současnosti představuje venkov domov především pro starší obyvatele. Vlivem stárnutí venkovské populace roste význam sociálních a zdravotních služeb v těchto oblastech. Většina venkovských obcí je sice vybavena mateřskými školkami, ovšem se zdravotnictvím a základními školami je to již horší. Zejména v malých obcích můžeme kromě stárnutí populace sledovat i další negativní demografické trendy jako klesající porodnost či

záporné migrační saldo. Možný způsob, jak tomuto zabránit je vytvořit podmínek pro příchod mladých obyvatel jako například zajistit bytovou výstavbu nebo možnost zapojení se do občanských aktivit. Velký vliv může mít také samotná poloha obce. Dále je možné motivovat obyvatelstvo ke zvýšení porodnosti a to tím, že vytvoříme podmínky, které usnadní péči o děti, tedy výstavbou jeslí nebo finanční podporou pro narozené děti apod. [45, 74, 8]

Trh práce a podnikání – tvrdý dopad tržního hospodářství na venkově způsobil problémy na trhu práce, ať už nedostatek pracovních míst kvůli nezájmu investorů a podnikatelů, dlouhodobou nezaměstnanost, rozdílnost v příjmech venkovanů a městských obyvatel či malou nabídku pracovních příležitostí v oblasti zemědělství. Venkovské obce bývají tradičně spojovány se zemědělskou výrobou, přesto již v současné době není dominantním sektorem. Nejzásadnější problémy zemědělské výroby představuje nákladná centralizace a koncentrace, také technické potíže jako zastaralé mechanismy, náročná obsluha určitých strojů oproti továrnám a v poslední řadě také nezáměr o soukromé a družstevní hospodaření. Venkov se také čím dál více potýká s nezaměstnaností. Její zásadní příčinou je např. menší členění ekonomických činností a celkový nižší počet volných pracovních míst v přepočtu na obyvatele, což je vyvoláno především poklesem pracovních příležitostí v oblasti zemědělství a koncentrací terciálního sektoru směrem do měst. Nedostatek volných pracovních míst pak mnohdy zapříčiní dojížděky za prací do okolních měst, případně migraci mladých obyvatel. Klíčem k řešení nezaměstnanosti může být například nabídka vyhovujících pozemků nebo objektů pro podnikání, zkvalitnění dopravní infrastruktury či podpoření vzniku malých podniků. I v samotném podnikání na venkově se můžeme setkat s řadou problémů, ať se jedná o menší kupní sílu a poptávku, nedostatečnou technickou a občanskou infrastrukturu, nedostatek kapitálu, tak i existence obchodních řetězců. Problémem je také vzdělanostní, věková struktura místních obyvatel a nedostatek informací, neboť všechny tyto faktory mohou do jisté míry bránit ve vzniku či rozvoji podniků. Možnost rozvoje podnikání ve venkovských obcích představuje cestovní ruch v různých formách – ekoturistika, agroturistika a další, jelikož je to jedno z nejvíce se rozvíjejících ekonomických odvětví v České republice. Právě cestovní ruch představuje určitý potenciál pro rozvoj venkova. Svou zásluhu na tom má i současný trend chataření a chalupaření, jež pomohlo zachovat historicky cenný ráz českých a moravských vesnic. Proto je důležité zachování této rekreační funkce, jelikož opravy původních sídel a jejich rekreační využití pro venkovskou turistiku je prvkem prosperující venkovské politiky i určitou podporou pro místní zemědělce a odbytky jejich produkce. [45, 74, 8, 9]

Hospodaření obce – pro rozvoj a dosahování cílů venkovské obce je zásadní její hospodaření s rozpočtem a majetkem. Hlavním úkolem všech obcí by mělo být zajištění dostatku finančních zdrojů na uskutečnění rozvojových aktivit a úkolů, což ovšem bývá někdy problémem. Klíčové příjmy obcí tvoří daňové a nedaňové příjmy. V současné době se významnými zdroji stávají také dotační příjmy. Venkov je z hlediska kohezní a regionální politiky specifickou oblastí k řešení a jakákoliv rozvojová činnost ve venkovských obcích je závislá právě na dotacích. Obce nejvíce čerpají na projekty v rámci Regionálních operačních programů, dále z Programu rozvoje venkova a také z Operačního programu Životní prostředí. Možnost čerpat dotace z fondů EU využilo již 70 % obcí na venkově (přes 8 000 projektů z téměř 5 000 obcí). Venkovské obce se však mohou potýkat s problémem, kdy výdaje budou převyšovat příjmy, a tudíž se dostanou do ztráty. Nejčastější výdaje tvoří na údržbu místních komunikací, mzdové prostředky, provoz obecního úřadu, veřejné osvětlení apod. Obce by se měli tedy zaměřit na efektivní hospodaření tím, že budou analyzovat stávající finanční toky v rozpočtu, čímž mohou předejít případným problémům do budoucnosti. Nejčastější zkoumanými finančními ukazateli jsou celkové a nedaňové příjmy na obyvatele, podíl kapitálových výdajů, zadluženost na obyvatele atd. Zásadními problémy obcí je tedy především nedostatek finančních prostředků a velká míra zadlužení. Možnými doporučeními pro efektivní hospodaření obcí s financemi je jasně definovat priority a potřeby, do kterých je nutné zainvestovat, dále formulovat rozpočtová rozhodnutí v delším časovém horizontu, také počítat s určitou finanční rezervou např. na neočekávané výdaje a rozpočet tedy stanovit jako mírně přebytkový a mnoho dalších. Co se týče majetkového hospodaření obce, hodnotí se například velikost, struktura, výnosnost, údržba majetku či podíl cizích zdrojů na majetku obce. V této oblasti se můžeme setkat s problémy jako je špatný stav obecního majetku a jeho nedostatečná evidence, nevyhovující struktura apod. Ke zlepšení majetkového hospodaření obce je nezbytné zajistit funkční a kompletní evidenci majetku, kde budou údaje o stavu, způsoby správy, nákladech, lokalizaci a další, dále je nutné plánovat a formulovat rozvojové představy a záměry, také stanovit postupy, jak bude nakládáno s majetkem obce a v neposlední řadě je důležité se zamyslet nad výhodami spolupráce s okolními obcemi při společné správě majetku, což může značně snížit výdaje obcí. [8, 90]

Z pohledu Evropské unie se v programovacím období na rok 2014-2020 prioritou stává zejména financování veřejné infrastruktury a snižování její energetické a ekologické náročnosti, dále budování technologicky vyspělých systémů veřejné dopravy, snižování produkce CO₂, služby v oblasti odpadového a vodního hospodářství. Z pohledu venkova jako

tvůrce krajiny lze podporovat investice do regenerace vodních toků, protipovodňových opatření či výsadby zeleně. Právě nedostatek veřejné zeleně je také jedním ze současných problémů venkova, stejně jako např. nevhodné umístění staveb a rozsah výstavby v lokalitě, poškození struktury historického jádra, vodohospodářské a dopravní a estetické závady či chybějící vybavenost obce. [92, 90]

2.4 Formy podpory rozvoje venkova

Po vstupu České republiky do Evropské unie se otevřely nové možnosti v oblasti podpory rozvoje venkova, a to díky poskytovaným dotacím z fondů EU. Oblastí zemědělství, rozvoje a venkova se zabývá hned několik fondů EU. Jedná se o:

- Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD),
- Evropský zemědělský garanční fond (EAGF),
- Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF),
- Evropský sociální fond (ESF),
- Fond soudržnosti.

2.4.1 Program rozvoje venkova České republiky v období 2007-2013

Program rozvoje venkova ČR pro období 2007-2013 byl schválen 23. května 2007 Výborem pro rozvoj venkova Evropské komise a je prostředkem k získání podpory poskytovanou Evropskou unií z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD). Řídícím orgánem je Ministerstvo zemědělství ČR a zprostředkujícím subjektem Státní zemědělský intervenční fond. [35]

Program rozvoje venkova 2007-2013 se člení do následujících čtyř os, jež znázorňuje Tabulka 7:

Tabulka 7: Struktura jednotlivých os Programu rozvoje venkova 2007-2013

OSA I	ZLEPŠENÍ KONKURENCESCHOPNOSTI ZEMĚDĚLSTVÍ A LESNICTVÍ
OSA II	ZLEPŠOVÁNÍ ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ A KRAJINY
OSA III	KVALITA ŽIVOTA VE VENKOVSKÝCH OBLASTECH A DIVERZIFIKACE HOSPODÁŘSTVÍ VENKOVA
OSA IV	LEADER – podpora projektů a pomoc při tvorbě strategie rozvoje území

*Zdroj: zpracováno dle
[74, str. 92-93]*

2.4.2 Program rozvoje venkova České republiky v období 2014-2020

Cílem nového programového období bude zejména obnova, zachování a zlepšení stavu ekosystémů, které jsou závislé na zemědělství, pozornost bude věnována také investicím pro konkurenceschopnost zemědělských podniků, podpoře vstupu mladých lidí do zemědělství a krajinné infrastruktury. Oproti minulému programovému období 2007-2013 bude výše finančních příspěvků od Evropské unie snížena téměř na polovinu. Navržená částka pro období 2014-2020 činí 1,9 miliard eur, kdežto v období 2007-2013 se jednalo dokonce o 3,6 miliard eur. Program bude zaměřen především na zemědělské subjekty a vlastníky lesa a v omezené míře na obce a města z řad úspěšných místních akčních skupin. [37]

Strukturu Programu rozvoje venkova 2014-2020 tvoří šest prioritních oblastí, které popisuje následující Tabulka 8.

Tabulka 8: Struktura prioritních oblastí Programu rozvoje venkova 2014-2020

PRIORITNÍ OBLAST 1	Podpora přenosu znalostí a inovací v zemědělství, lesním hospodářství a venkovských oblastech.
PRIORITNÍ OBLAST 2	Zvýšení konkurenceschopnosti všech druhů zemědělské činnosti a zlepšení životaschopnosti zemědělských podniků.
PRIORITNÍ OBLAST 3	Podpora organizace potravinového řetězce a řízení rizik v zemědělství.
PRIORITNÍ OBLAST 4	Obnova, zachování a zlepšení ekosystémů závislých na zemědělství a lesnictví.
PRIORITNÍ OBLAST 5	Podpora účinného využívání zdrojů a podpora přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku.
PRIORITNÍ OBLAST 6	Podpora sociálního začlenění, snižování chudoby a hospodářský rozvoj ve venkovských oblastech.

Zdroj: [37]

2.5 Ekonomické aspekty rozvoje venkova

Rozvoj území ať už na lokální, regionální či celostátní úrovni je velmi důležitý. Podstatná je v tomto případě hlavně udržitelnost rozvoje. S pojmem udržitelný rozvoj (trvale udržitelný rozvoj) se setkáváme čím dál častěji. První myšlenka o udržitelném rozvoji se objevila ve Zprávě pro Světovou komisi OSN pro životní prostředí a rozvoj (WCED) nazvané *Naše společná budoucnost* z roku 1987, pod vedením G. H. Brundtlandové, která přišla s touto definicí: „Trvale udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslabil možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.“ [76]

Udržitelný rozvoj můžeme chápat různými způsoby. Nejčastěji je vymezen jako rovnováha mezi třemi základními pilíři – sociální oblast, ekonomická oblast a životní prostředí (viz Obrázek 10). Další definice vychází z rovnováhy či vyváženosti mezi zeměmi (sever – jih), odlišnými společenskými skupinami, současností a budoucností atd. [94]

Obrázek 10: Tři pilíře trvale udržitelného rozvoje

Zdroj: [95]

Trvale udržitelný rozvoj území vychází z několika principů jako např. princip rovných příležitostí, princip sociální soudržnosti, princip obnovy a údržby kulturní krajiny, princip partnerství, princip udržení života na venkově a řady dalších. Mimo jiné vychází také z provázanosti těchto čtyř cílů [54] :

- sociální pokrok, uznávající potřeby všech,
- přiměřené užívání přírodních zdrojů,
- účinná ochrana prostředí,

- vysoká a stabilní úroveň ekonomického růstu a zaměstnanosti.

Výkonnost jednotlivých území, stejně jako směřování k trvale udržitelnému rozvoji můžeme měřit pomocí ukazatelů, resp. indikátorů. V rámci těchto indikátorů můžeme rozlišit 3 roviny ekonomických aspektů trvale udržitelného rozvoje a to [94] :

- finanční situaci,
- ekonomický potenciál,
- sociální potenciál.

2.5.1 Finanční situace

Finanční situace jako ekonomický aspekt trvale udržitelného rozvoje zahrnuje nejen vyhodnocení finančního zdraví dané územní jednotky, ale také nástroje finančního plánování a přístup k současným i budoucím investicím. Při použití tohoto ukazatele se vychází z finančního plánování jednotlivých územních samosprávných celků používaného v praxi a pracuje i s metodami, které používají při jeho externím posouzení prostřednictvím bank, Ministerstva financí ČR, atd. [39, 100]

Podle typu územního samosprávného celku se indikátor finanční situace skládá z několika dílčích ukazatelů, např. pro malá sídla venkovského charakteru se jedná o:

- poměr přebytku běžného rozpočtu,
- provozní hospodářský výsledek,
- krytí dluhové služby,
- peněžní rezervy.

Údaje pro ukazatel finančního zdraví územích samosprávných celků (ÚSC) lze získat z veřejně dostupných dat, zejména ARIS, jehož zřizovatelem je Ministerstvo financí ČR. Za pomoci jednoduchých výpočtů na základě poskytnutých dat (finančních výkazů) nám ukazatel vyjádří vývoj finanční situace na daném území. Jelikož jsou data dostupná i za několik let zpět, umožní nám to srovnání hospodářských výsledků v uplynulých letech, což naznačí trendy budoucího vývoje a usnadní tak finanční plánování do budoucna, tedy prognózování.

Finanční situaci venkovských obcí může pozitivně do jisté míry ovlivnit i stát. Vstup České republiky do Evropské unie přinesl nové možnosti v oblasti podpory rozvoje venkova zejména díky poskytovaným dotacím z fondů EU, z nichž některé se mimo jiné zabývají i

oblastí rozvoje, venkova či zemědělství. Jedná se např. o Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF) či Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD) atd. [57]

2.5.2 Ekonomický potenciál rozvoje

V rámci ekonomického potenciálu rozvoje je zkoumáno zejména podnikatelské prostředí a udržitelnost ekonomických aktivit, čili místní trh práce. Tento indikátor je založený na předpokladu, že ekonomický potenciál je závislý na vlastní iniciativě a schopnosti daného území vytvářet ekonomickou aktivitu. Tyto předpoklady jsou do určité míry dány charakterem a strukturou území (přírodní podmínky, poloha, dostupnost, apod.), ale také výskytem faktorů podněcujících rozvoj jako např. [39, 100] :

- vhodné zóny pro zasíťování, průmyslové a rozvojové zóny vybavené infrastrukturou,
- plochy vyhovující pro využití v oblasti cestovního ruchu (přírodní atraktivita, atd.),
- brownfields včetně dalších ploch a objektů pro ekonomické využití.

Určitou formu podpory poskytuje i Program rozvoje venkova České republiky, který se v období 2007-2013 členil do čtyř os. Oblasti ekonomického potenciálu rozvoje se týká zejména Osa I - *ZLEPŠENÍ KONKURENCESCHOPNOSTI ZEMĚDĚLSTVÍ A LESNICTVÍ* a Osa IV - *LEADER*, kde prioritami Osy I jsou v první řadě modernizace, inovace a kvalita, tedy vytvoření dominantního zemědělsko-potravinářského odvětví, také modernizace a inovace zemědělských podniků a vyšší kvalita produktů. Další prioritou Osy I je i přenos znalostí ve smyslu rozšířeného vzdělání, poradenství, snížení věkového průměru pracovníků v zemědělství a celkové vytvoření zemědělsko-potravinářského prostředí, které se bude dynamicky rozvíjet. Prioritou Osy IV je pak především zlepšit řízení a mobilizaci přirozeného vnitřního rozvojového potenciálu venkova, tedy uskutečňovat rozvojové strategie a podporovat místní spolupráci s cílem zdokonalit kvalitu života, dále posílit ekonomický potenciál a zhodnotit přírodní a kulturní dědictví venkovského prostoru. Ekonomického potenciálu rozvoje se zčásti týká i Osa III - *KVALITA ŽIVOTA VE VENKOVSKÝCH OBLASTECH A DIVERZIFIKACE HOSPODÁŘSTVÍ VENKOVA*, kde je jednou z priorit také zabezpečení dostatečnou úroveň infrastruktury s cílem rozvoje podnikání. [11]

2.5.3 Sociální potenciál rozvoje

Ukazatel sociálního potenciálu rozvoje se zaměřuje na pracovní uplatnění obyvatel. Slouží především k určení lokality, která je pro obyvatelstvo atraktivní z hlediska pracovního uplatnění. Zkoumáme především [39, 100] :

- podíl obyvatel, kteří dojíždějí do zaměstnání mimo dané území,
- míra různorodosti ekonomických činností v závislosti na vzdělanostní struktuře ekonomicky aktivních obyvatel,
- míra podnikatelské aktivity (podíl na zaměstnanosti, počet podnikatelských subjektů a jejich struktura – malý, střední, velký podnik).

Sociální potenciál rozvoje stejně jako ten ekonomický je podporován Programem rozvoje venkova a to konkrétně Osou III - *KVALITA ŽIVOTA VE VENKOVSKÝCH OBLASTECH A DIVERZIFIKACE HOSPODÁŘSTVÍ VENKOVA*, která zahrnuje prioritu tvorby pracovních příležitostí a zajištění vyšší příjmové úrovně obyvatel venkova. Další prioritou je také vzdělávání, tedy podpora lepší úrovně vzdělání a uplatnění na trhu práce venkovských obyvatel. [11]

Závěr a předpoklady pro analýzu

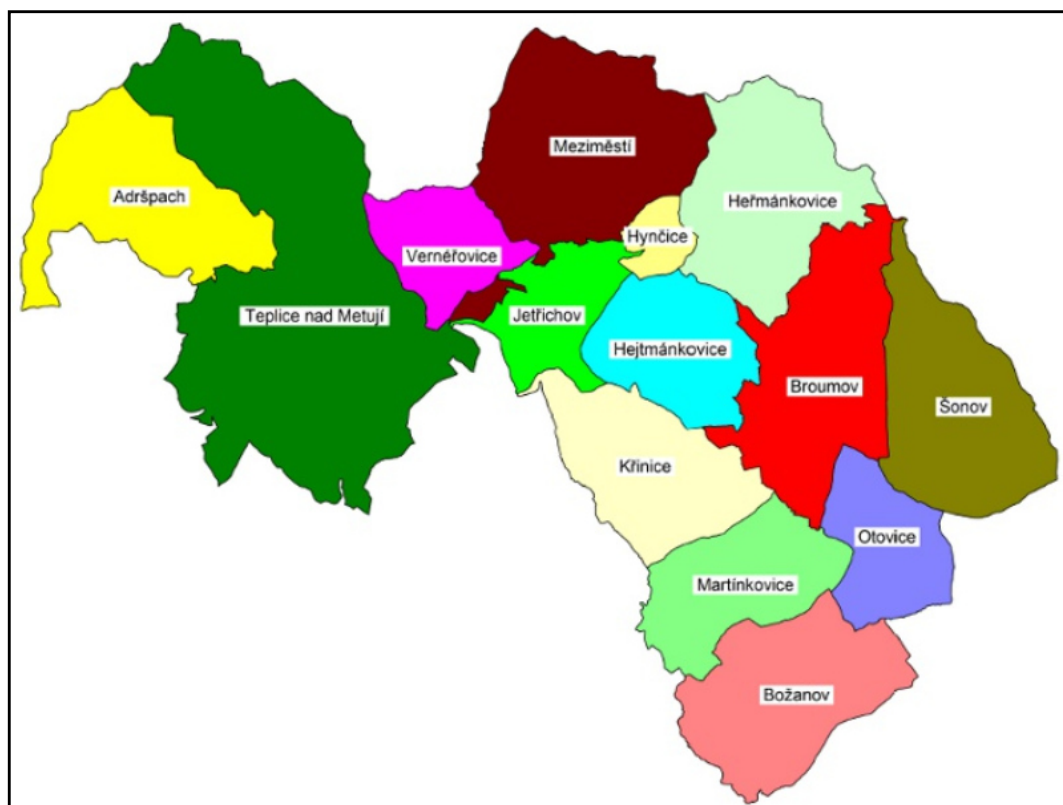
Český venkov se neustále mění. Při rozvoji daného území jsou primárně důležité zejména finance, jelikož bez nich jsou šance na jakýkoliv rozvoj značně omezené. Proto i následující část této práce bude zaměřena především na analýzu hospodaření jednotlivých venkovských obcí v Královéhradeckém kraji, konkrétně v oblasti Broumova.

3 ANALÝZA VENKOVSKÝCH OBCÍ V KRÁLOVÉHRADECKÉM KRAJI

Tato část práce se bude zabývat analýzou venkovských oblastí v Královéhradeckém kraji v rozmezí let 2001-2012. Vybranou lokalitou pro tento průzkum je periferní území, konkrétně oblast Broumovska a jeho 11 obcí, které zde tvoří venkovský prostor.

3.1 Charakteristika oblasti Broumovsko

Oblast Broumovska se nachází v severovýchodní části České republiky a je známá především díky své malebné krajině tvořené rozsáhlými skalními útvary. Území tak patří od roku 1991 mezi chráněnou krajinnou oblast, která se skládá z několika přírodních rezervací a památek. Zároveň tato lokalita spadá pod správní obvod ORP Broumov, který leží v severovýchodní části Královéhradeckého kraje a na západě hraničí se správním obvodem ORP Trutnov, na jihozápadní straně s obcemi ORP Náchod a zbytek území sousedí s Polskem. Správní obvod ORP Broumov zahrnuje celkem 14 obcí (viz. Obrázek 11). Jelikož tři z těchto obcí mají statut města, a to Broumov, Meziměstí a Teplice nad Metují, nebudou pak dále do analýzy zahrnuty. [52]

Obrázek 11: Obce správního obvodu ORP Broumov

Zdroj: [53]

Správní obvod Broumov ke konci roku 2012 zahrnuje 31 katastrálních území o celkové výměře 259,4 km², z čehož většinu tvoří zemědělská půda (téměř 60 %) a naopak nejméně zastavěné plochy. Žije zde celkem 16 667 obyvatel, přičemž hustota zalidnění činí 64,3 osob na km² a území se již dlouhodobě potýká s přebytkem vystěhovalých obyvatel nad přistěhovalými. Míra nezaměstnanosti se od roku 2001-2011 pohybuje v průměru kolem 10 %. Na území se nachází celkem 3 258 ekonomických subjektů, z toho převažující podíl v roce 2012 měly subjekty v oblasti obchodu, ubytování, stravování a pohostinství (31,4 %), dále stavebnictví (15,1 %), průmysl (11,9 %) a zemědělství, lesnictví, rybářství (9,5 %). [15]

V dané oblasti působí i místní akční skupina (pod názvem *MAS Broumovsko+*) pro realizaci programu Leader, který je zaměřen na podporu venkovských regionů. Toto občanské sdružení vzniklo v roce 2005 a jeho vize vychází z rozvojové strategie regionu, tedy Programu rozvoje Broumavska. [44] MAS spolupracovala také s Agenturou pro rozvoj Broumavska (APRB). Tato nezisková organizace se snaží podpořit veřejnou diskuzi o otázkách dlouhodobých cílů, strategií a vizí, na níž se podílejí osoby odborné i politické příslušnosti. Smyslem činnosti APRB je dosáhnout sdílené vize a zaměřit svůj fundraising na zdroje, které umožní zaměstnat mladé motivované spolupracovníky. Nové projekty pak mohou přinést i vedlejší přínosy v podobě nových pracovních míst, dalších veřejných a soukromých investic apod. [2]

Obce správního obvodu ORP Broumov jsou také členy dobrovolného svazku obcí (DSO) Broumovsko. DSO vznikl v roce 1997 za účelem spolupráce při řešení hospodářských a společenských problémů venkovského prostoru, kvality života, ochrany kulturního dědictví a krajiny. Jejím úkolem je také propagace Broumavska a Teplicka z hlediska cestovního ruchu i místa pro podnikatelskou činnost. [31]

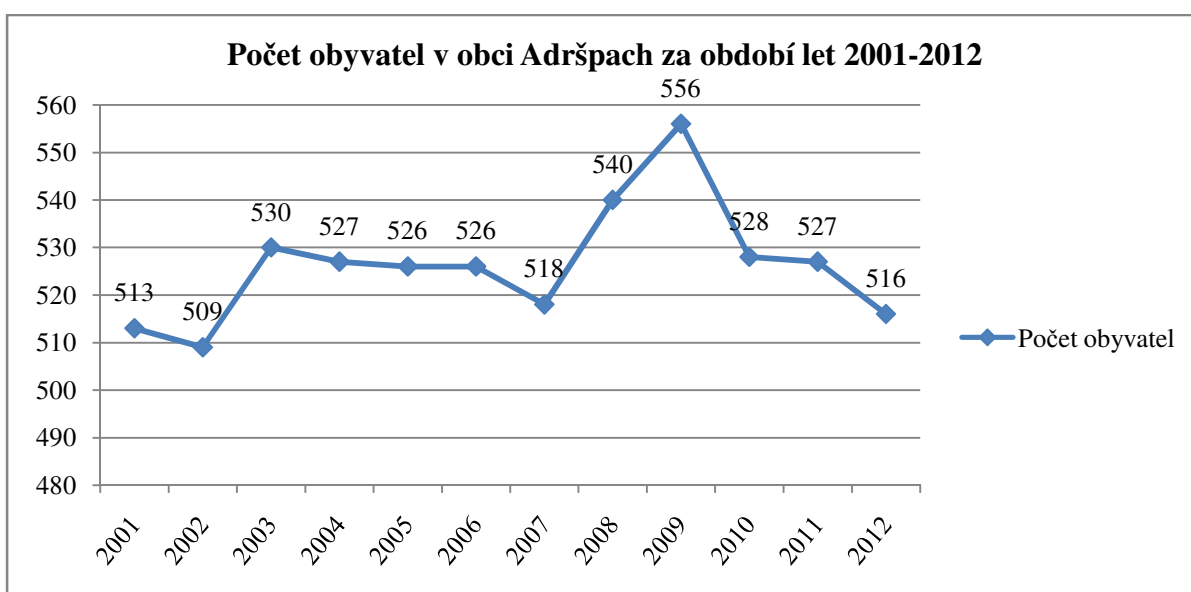
Pro většinu obcí oblasti Broumavska je typická původní venkovská zástavba charakteristická statky Broumovského typu. V jednotlivých obcích nalezneme kostely, které tvoří tzv. skupinu Broumovských kostelů.

3.2 Vybrané venkovské obce pro analýzu

Pro následující analýzu bylo vybráno 11 venkovských obcí z celkových 14, které spadají do správního obvodu ORP Broumov. Zbývající 3 obce mají status města, proto nebudou do analýzy zahrnuty.

3.2.1 Obec Adršpach

Obec Adršpach leží v Chráněné krajinné oblasti Broumovsko a do jeho území zasahuje národní přírodní rezervace Adršpašsko-teplické skály. Adršpach má silné vazby se sousedním městem Teplice nad Metují a Broumovem a dělí se do dvou katastrálních území, jimiž jsou Dolní a Horní Adršpach. Územím vedou silnice II. a III. třídy a také železniční regionální trať č. 047. Katastrální výměra obce ke konci roku 2012 činila 19,72 km², z toho podíl zastavěného území byl 2,88 %. Hustota obyvatel je 26,17 osob na km² a v obci žije 516 obyvatel. [52, 1] Konkrétní vývoj počtu obyvatel za období let 2001-2012 zachycuje následující Graf 2.

Graf 2: Vývoj počtu obyvatel v obci Adršpach za období let 2001-2012

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [77]*

Z Grafu 2 je patrné, že vývoj počtu obyvatel v obci Adršpach je kolísavý. Nejméně obyvatel bylo zaznamenáno v roce 2002 a to 509, naopak nejvíce obyvatel (556), zde žilo v roce 2009.

Obec disponuje dostatečnou základní občanskou vybaveností. Nalezneme zde potraviny, poštu, mateřskou školu, sportoviště, veřejnou knihovnu, lékařskou ordinaci, muzeum, kino a vzhledem k atraktivnosti místa z hlediska cestovního ruchu, také poměrně velkou nabídku ubytovacích a stravovacích zařízení. Poloha obce je příznivá také pro hospodářské podmínky, jelikož je zde dobrá dopravní dostupnost, přijatelná vzdělanostní struktura obyvatelstva a v neposlední řadě také podpora a rozvoj podnikání. Výrobní a skladovací plochy jsou

situovány v severozápadní části obce. Míra nezaměstnanosti např. v roce 2011 dosahovala 9 %, přičemž největším zaměstnavatelem je zde Continental Automotive Czech Republic, s.r.o. zabývající se výrobou pro automobilový průmysl. Na území obce se nachází celkem 108 podnikatelských subjektů, z nichž nejvíce spadá do oblasti ubytování, stravování, pohostinství, dále stavebnictví a také zemědělství, lesnictví, rybářství. [1, 16]

Ekonomickou situaci obce zachycují následující tabulky a grafy týkající se příjmů a výdajů. V Tabulce 9 je znázorněn vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Adršpach za období let 2001-2012.

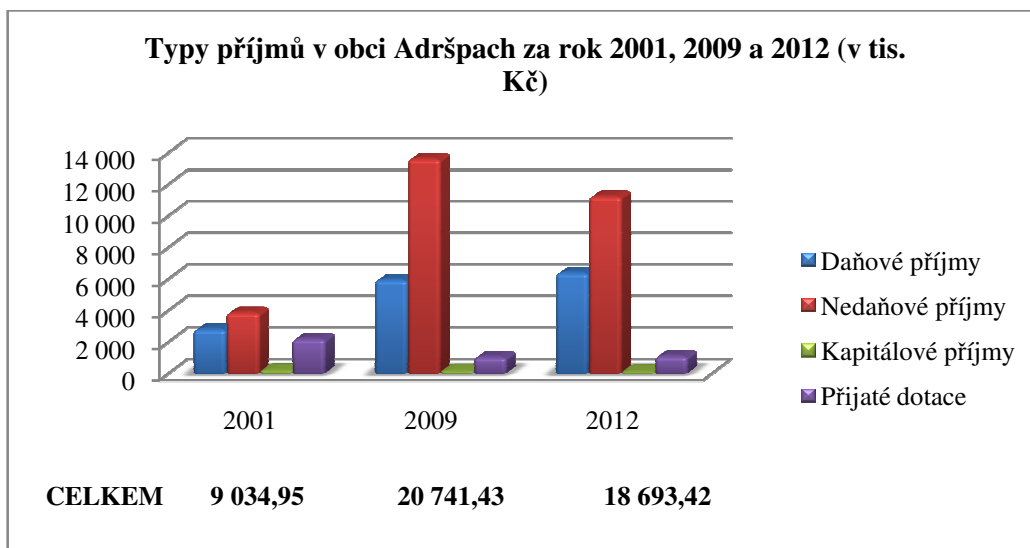
Tabulka 9: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Adršpach za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Příjmy	9 034,95	13 405,59	12 046,20	11 449,54	10 563,93	15 358,16
Výdaje	11 961,75	16 680,76	8 302,04	10 314,20	10 439,41	15 409,83
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Příjmy	17 870,88	23 573,57	20 794,02	20 610,85	35 684,16	18 693,42
Výdaje	10 237,50	30 665,01	16 370,27	19 636,10	28 163,78	37 556,52

Zdroj: vlastní

zpracování dle [77]

Z výše uvedených údajů je patrné, že obec měla nejnižší příjmy v roce 2001 a nejvyšších příjmů dosahovala v roce 2011. Naopak nejméně výdajů měla obec v roce 2003 a nejvíce v roce 2012. Konkrétní typy příjmů a výdajů dále znázorňuje Graf 3 a 4. V Grafu 3 jsou zachyceny jednotlivé typy příjmů za rok 2001, 2009, kdy si Česká republika prošla ekonomickou krizí a také za rok 2012.

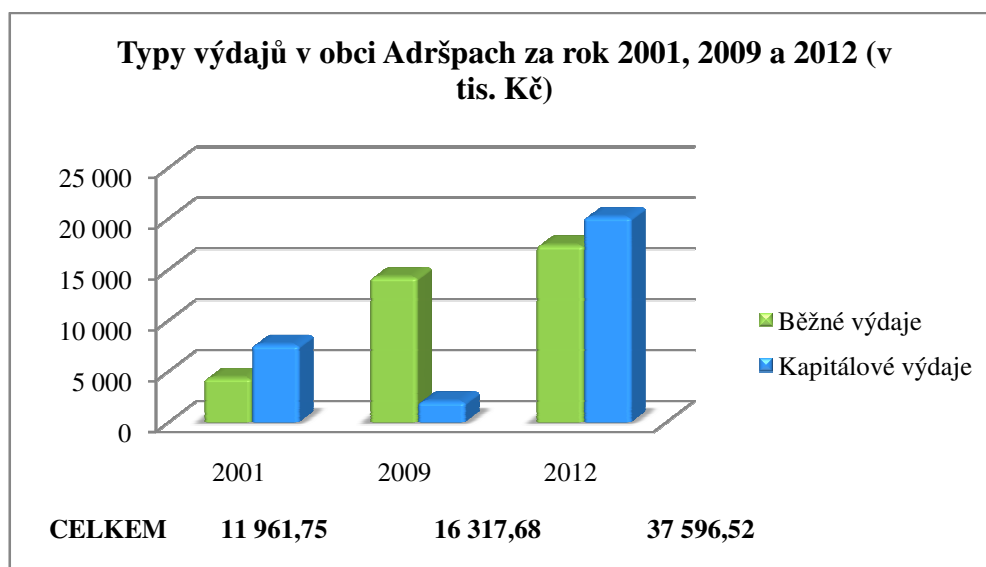

Graf 3: Jednotlivé typy příjmů v obci Adršpach za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [77]*

Z Grafu 3 lze vyčíst, že z uvedených tří let bylo dosaženo nejvyšších příjmů v roce 2009, kdy největší podíl tvořily nedaňové příjmy a to konkrétně 13 606 250 Kč (nejvíce příjmy z pronájmu majetku), naopak nejnižší položku představovaly kapitálové příjmy 161 990 Kč (nejvíce příjmy z prodeje dlouhodobého majetku) v témže roce.

V následujícím Grafu 4 jsou zachyceny běžné a kapitálové výdaje.

Graf 4: Jednotlivé typy výdajů v obci Adršpach za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [77]*

Z Grafu 4 vyplývá, že nejvyšších celkových výdajů bylo dosaženo v roce 2012, kdy běžné výdaje představovaly 46 %, tedy 17 396 420 Kč a kapitálové výdaje 54 % s částkou 20 160 100 Kč. Podrobnější přehled výdajů v těchto třech letech nabízí Tabulka 10, kde jsou výdaje rozepsány do konkrétnějších položek.

Tabulka 10: Podrobnější přehled výdajů v obci Adršpach v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

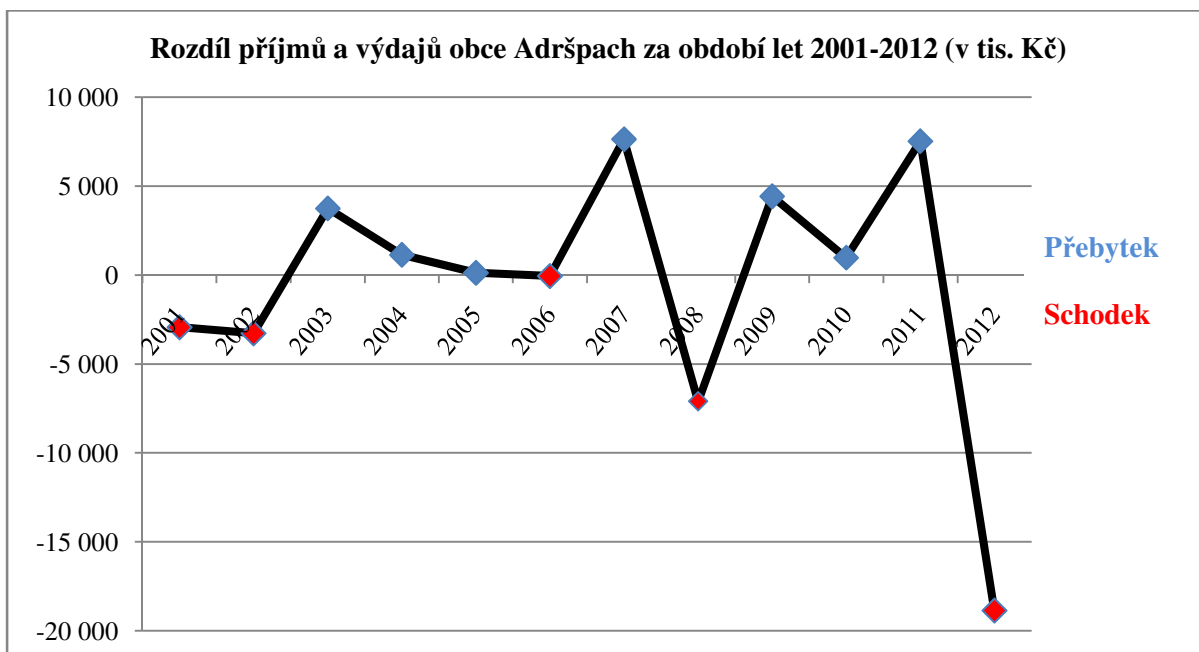
Výdaje	Rok					
	2001		2009		2012	
	tis. Kč	%	tis. Kč	%	ti. Kč	%
Zemědělství a lesy	391,49	3	791,4	5	0,7	0
Průmysl	165,51	1	1 638,40	10	1 706,53	5
Vzdělávání	729,14	6	1 737,05	11	661,14	2
Kultura, církve a sdělovací prostředky	253,2	2	1 060,57	6	3 498,47	9
Tělovýchova a zájmová činnost	200	2	473,72	3	489,33	1
Zdravotnictví	26,27	0	133,5	1	99,68	0
Bydlení, komunální služby a úz. rozvoj	6 876,84	57	5 453,49	33	25 769,60	69
Ochrana životního prostředí	137,56	1	410,57	3	631,9	2
Sociální věci	0	0	102,68	1	180,98	0
Bezpečnost	952,77	8	480,87	3	283,62	1
Veřejná správa	2 229,05	19	4 035,42	25	4 234,57	11
Výdaje celkem	11 961,75	100	16 317,68	100	37 556,52	100

Zdroj: vlastní

zpracování dle [77]

Z Tabulky 10 vyplývá, že obec Adršpach nejvíce investuje do oblasti bydlení, komunálních služeb a územního rozvoje, dále také do veřejné správy. Naopak nejmenší podíl výdajů směřuje do oblasti sociálních věcí, zdravotnictví, tělovýchovy a zájmové činnosti či zemědělství a lesů.

Pokud shrneme celkovou situaci hospodaření obce Adršpach za období let 2001-2012, můžeme říci, že obec ve většině případů osahuje rozpočtového přebytku. Konkrétní podobu rozdílů mezi příjmy a výdaji znázorňuje Graf 5.

Graf 5: Rozdíl příjmů a výdajů obce Adršpach za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

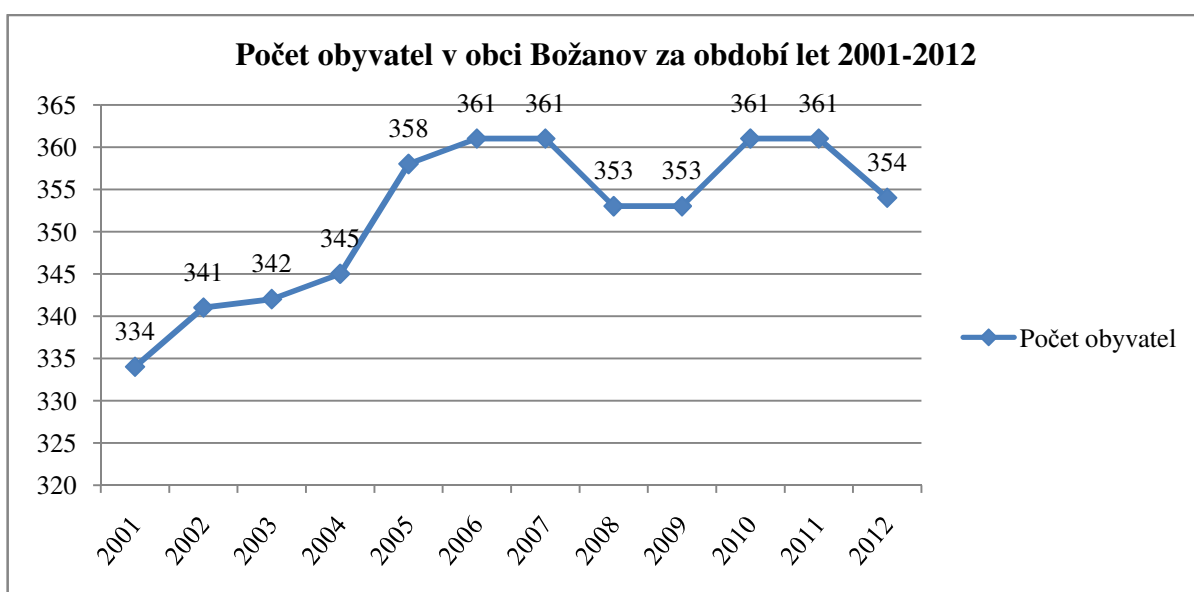
*Zdroj: vlastní
zpracování dle [77]*

S nejvyšším rozpočtovým přebytkem obec hospodařila v roce 2007 a to se 7 633 380 Kč, naopak nejvyššího schodku bylo dosaženo v roce 2012, konkrétně -18 863 100 Kč. Přestože v roce 2009 zasáhla Českou republiku ekonomická krize, obec docílila přebytku 4 423 750 Kč.

Adršpach je obcí s relativně dobrou dostupností, příznivou nabídkou pracovních příležitostí a dostatečnou občanskou vybaveností. Obec má tedy kladné předpoklady pro budoucí rozvoj. Počet obyvatel za posledních 30 let až na pár výjimek mírně stoupá. Obyvatelé mají určitou sounáležitost s tímto územím, je zde zájem o výstavbu nových domů, avšak negativním jevem je místní věková struktura, průměrný věk a index stáří. Silnou stránkou této obce je zejména unikátní přírodní prostředí a s tím související bohatý cestovní ruch, jehož příležitostí je jeho rozvoj i v příhraničí. Slabou stránkou obce je např. rozptýlená, nedostatečně udržovaná venkovská zástavba a s ní spojená hrozba možného zániku venkovského osídlení. Další slabinou, na kterou by se obec měla zaměřit, je také komplikované silniční spojení směrem na Trutnov. [1, 52]

3.2.2 Obec Božanov

Obec Božanov se nachází v Broumovské kotlině, má podhorský charakter a dělí na dvě části – Božanov a Studenou Vodu. Dominantou je zde kostel sv. Máří Magdalény a typická je pro ni převážně venkovská zástavba složená ze zemědělských usedlostí, rekreačních chalup a rodinných domů. Územím je napojeno na silnice III. třídy a nachází se zde také turistický hraniční přechod do Polska. Katastrální výměra obce ke konci roku 2012 činila 19,20 km², z toho podíl zastavěného území byl 5,54 %. Hustota obyvatel je 18,43 osob na km² a v obci žije 354 obyvatel. Konkrétní vývoj počtu obyvatel za období 2001-2012 je zachycen v následujícím Grafu 6. [60, 52]

Graf 6: Vývoj počtu obyvatel v obci Božanov za období let 2001-2012

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [78]*

Z Grafu 6 je patrné, že počet obyvatel od roku 2001, kdy zde žilo za celé sledované období nejméně obyvatel (334), postupně stoupá. Svého maxima (361) dosáhl hned čtyřikrát a to v letech 2006, 2007, 2010 a 2011. Pokles byl zaznamenán v roce 2012 z hodnoty 361 na 354 a také již v roce 2008, kdy počet obyvatel klesl z 361 na 353 a na této hodnotě se pak udržel i následující rok 2009.

Základní občanská vybavenost je dána polohou a velikostí obce. Nalezneme zde obecní úřad s Czech Pointem, poštu, prodejnu potravin, restaurační zařízení, obecní dům, kde se pořádají různé společenské akce, víceúčelový sportovní stadion s fotbalovým hřištěm, kemp i mateřskou školku, atd. Sociální zázemí zajišťuje také dům pro mladé rodiny a seniory, ovšem

v obci chybí jakékoliv zdravotní zařízení. V Božanově se nachází celkem 68 podnikatelských subjektů, přičemž převažují podniky zaměřené na činnosti v oblasti zemědělství, lesnictví a rybářství, dále na ubytování, stravování a pohostinství a také velkoobchod, maloobchod, opravy a údržbu motorových vozidel. Pracovní příležitosti jsou zde na celkem nízké úrovni, přičemž např. v roce 2011 dosahovala míra nezaměstnanosti až 14,8 %. [52, 61, 17]

Hospodaření obce v podobě celkových příjmů a výdajů za období 2001-2012 zachycuje následující Tabulka 11.

Tabulka 11: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Božanov za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Příjmy	3 080,16	3 184,29	4 441,76	4 738,11	6 567,47	5 677,92
Výdaje	2 766,20	3 325,49	4 024	4 531,34	6 849,83	7 937,48
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Příjmy	8 423,90	8 811,03	7 610,35	42 185,17	9 145,57	6 950,52
Výdaje	9 265,42	10 481,30	24 651,27	25 644,32	7 349,56	6 707,98

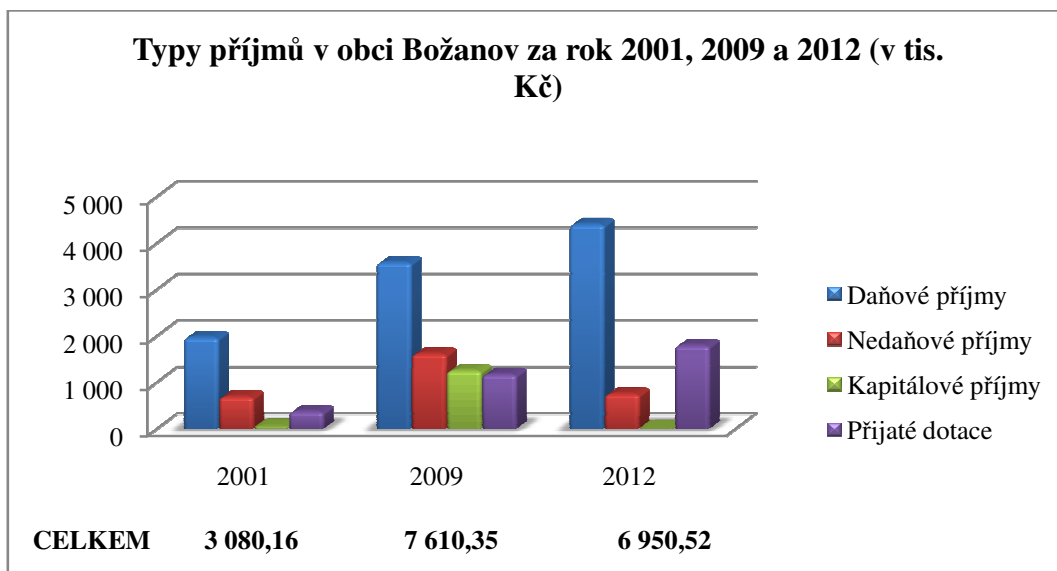
Zdroj:vlastní

zpracování dle [78]

Z výše uvedených údajů je zřejmé, že nejnižších příjmů a zároveň i výdajů bylo dosaženo v roce 2001. Naopak nejvyšší hodnoty v obou případech byly zaznamenány v roce 2010.

Důvodem schodku v rozpočtu je poměrně rozsáhlá investiční činnost zahájená v roce 2005 projektem „Výstavba domu pro mladé rodiny“, na jehož realizaci byla čerpána i dotace z Ministerstva pro místní rozvoj. V období mezi roky 2006-2008 probíhala rekonstrukce obecního úřadu a v roce 2007 byl zahájen projekt „Výstavba domu pro seniory“. Rok 2009 byl pro obec Božanov zásadní, jelikož byl proveden nejrozsáhlejší projekt v historii obce týkající se „Zkvalitnění dopravní infrastruktury Božanov-Radkov“, na jehož realizaci získala v roce 2010 dotaci z EU ve výši 85 %. V roce 2010 obdržela obec významné ocenění v soutěži Vesnice roku 2010, jehož součástí byla také dotace v hodnotě 600 000 Kč. V tomtéž roce byly čerpány také dotace z Programu LEADER prostřednictvím MAS Broumovsko+. [61, 62]

Konkrétní typy příjmů a výdajů za roky 2001, 2009 a 2012 zachycuje Graf 7 a 8. V Grafu 7 jsou znázorněny jednotlivé typy příjmů za tyto roky.

Graf 7: Jednotlivé typy příjmů v obci Božanov za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [78]*

Z Grafu 7 lze vyčíst, že z uvedených tří let bylo dosaženo nejvyšších příjmů v krizovém roce 2009, kdy největší podíl 47 % tvořily daňové příjmy a to konkrétně 3 579 500 Kč (nejvíce daně ze zboží a služeb v tuzemsku), naopak nejnižší podíl 15 % měly přijaté dotace 1 167 950 Kč (nejvíce neinvestiční přijaté transfery od veřejných rozpočtů ústřední úrovně).

V následujícím Grafu 8 jsou zachyceny běžné a kapitálové výdaje.

Graf 8: Jednotlivé typy výdajů v obci Božanov za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [78]*

Z Grafu 8 vyplývá, že nejvyšších celkových výdajů bylo dosaženo v roce 2009, kdy běžné výdaje představovaly 21 % (5 066 610 Kč) a kapitálové výdaje 79 % s částkou 9 584 660 Kč. Podrobnější přehled výdajů v těchto třech letech nabízí Tabulka 12, kde jsou výdaje rozčleněny do konkrétnějších položek.

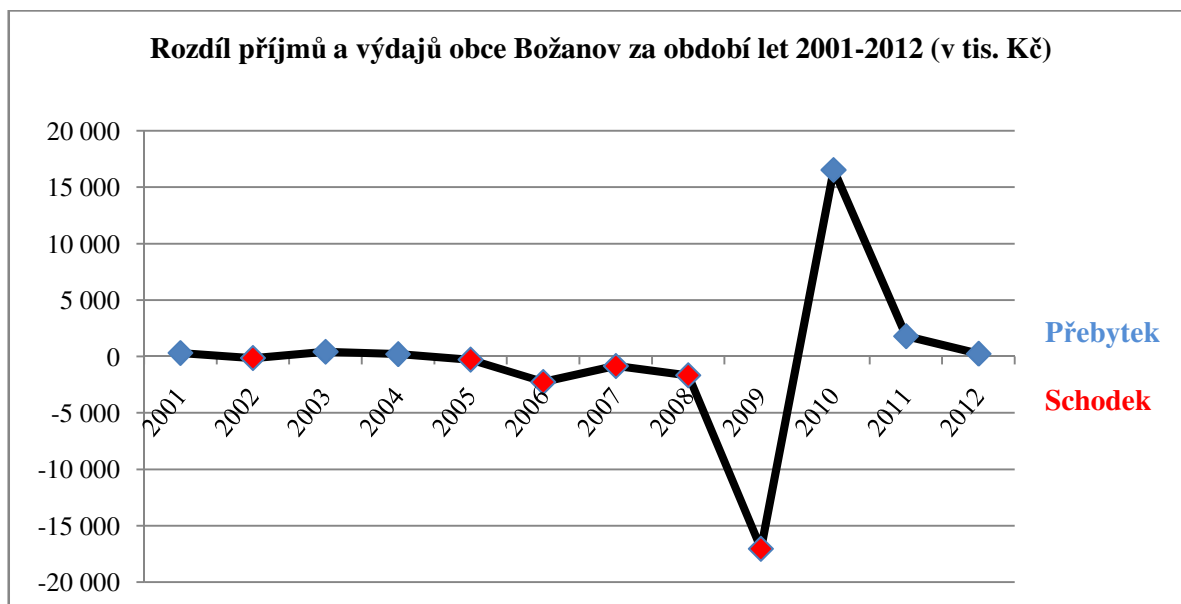
Tabulka 12: Podrobnější přehled výdajů v obci Božanov v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

Výdaje	Rok					
	2001		2009		2012	
	tis. Kč	%	tis. Kč	%	ti. Kč	%
Zemědělství a lesy	3	0	408,39	2	0	0
Průmysl	204,44	7	19 766,75	80	1 498,06	22
Vzdělávání	215,48	8	443,27	2	470	7
Kultura, církve a sdělovací prostředky	75,1	3	173,16	1	157,60	2
Tělovýchova a zájmová činnost	45,03	2	50	0	1 585,31	24
Zdravotnictví	0	0	0	0	0	0
Bydlení, komunální služby a úz. rozvoj	170,19	6	1 512,91	6	1 089,90	16
Ochrana životního prostředí	536,83	19	271,32	1	304,65	5
Sociální věci	1	0	0	0	0	0
Bezpečnost	229,49	8	195,24	1	414,11	6
Veřejná správa	1 285,64	46	1 830,23	7	1 188,35	18
Výdaje celkem	2 766,20	100	24 651,27	100	6 707,98	100

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [78]*

Z Tabulky 12 vyplývá, že obec Božanov v jednotlivých letech nejvíce investovala do oblasti veřejné správy, průmyslu, tělovýchovy a zájmové činnosti. Naopak žádné výdaje nebyly směřovány do zdravotnictví, téměř ani do oblasti sociálních věcí a nejmenší podíl výdajů byl zaznamenán např. v oblasti zemědělství a lesů.

Pokud shrneme celkovou situaci hospodaření obce Božanov za období let 2001-2012, lze říci, že obec dosahuje shodného počtu rozpočtového přebytku i schodku. Konkrétní podobu rozdílů mezi příjmy a výdaji znázorňuje Graf 9.

Graf 9: Rozdíl příjmů a výdajů obce Božanov za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

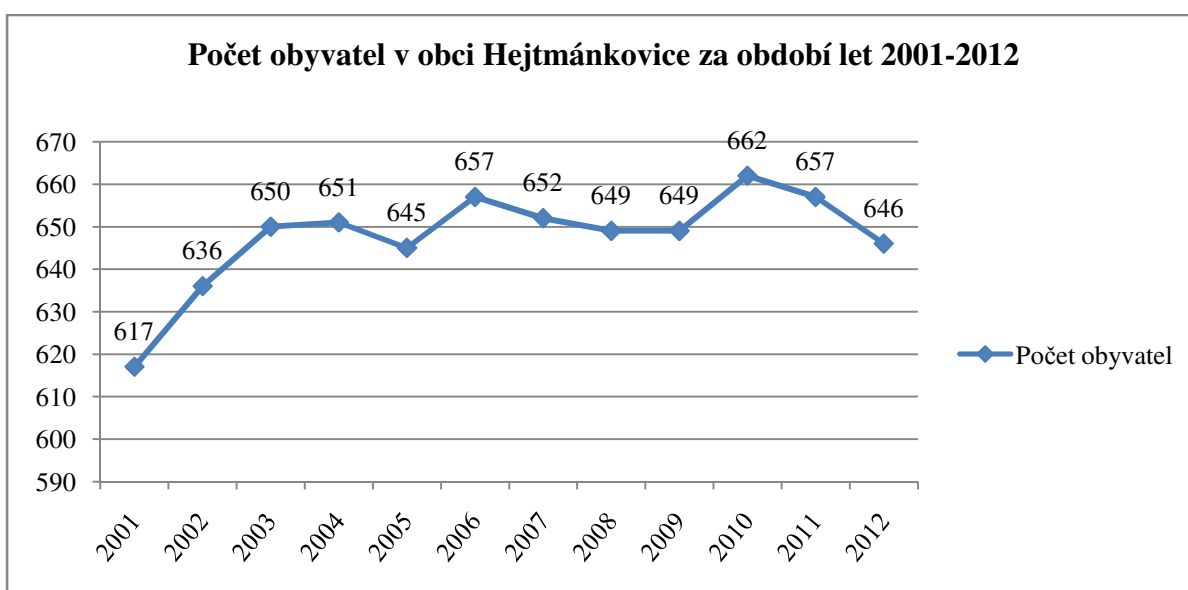
*Zdroj: vlastní
zpracování dle [78]*

S nejvyšším rozpočtovým přebytkem obec hospodařila v roce 2010 a to se 16 540 850 Kč, naopak nejvyššího schodku dosáhla v roce 2009 s hodnotou 17 040 920 Kč. Jak již bylo zmíněno, důvod schodku v letech 2005-2009 je zapříčiněn zejména rozsáhlou investiční činností zahrnující několik projektů, na které byly použity finance jak z poskytnutých dotací nebo na základě úvěrů, tak i vlastní prostředky, kterými obec disponovala. Tyto skutečnosti dokládají, že obec se o své zázemí stará a podstupuje řadu rekonstrukcí jako například rekonstrukci veřejného osvětlení, pěší zóny a také vybudování kanalizace. V roce 2012 došlo i k výstavbě tří čistíren odpadních vod, víceúčelového hřiště se zónou pro rodiče s dětmi či k rekonstrukci vodojemu. [62]

Božanov je obcí nacházející se v krajině s vysokým stupněm ochrany a nabízející kvalitní životní prostředí, což lze považovat za silnou stránku obce stejně jako příhraniční propojení či dostatek ploch pro výstavbu nových domů. Pozitivem je také zachování původní venkovské zástavby, tedy statků Broumovského typu, které dotváří ráz krajiny. Obec se však potýká mimo jiné s nízkou podnikatelskou aktivitou a zejména s nedostatkem pracovních příležitostí pro místní i okolní obyvatele, což může způsobit odliv mladých lidí za prací. Negativem je také jediná přístupová komunikace do obce. Určitou příležitostí je prohloubení spolupráce s okolními regiony včetně příhraničí Polska či využití zemědělské půdy například pro sport, turistiku apod. [52, 61]

3.2.3 Obec Hejtmánkovice

Obec Hejtmánkovice na své východní straně sousedí s Broumovem a je součástí chráněné krajinné oblasti Broumovsko. Na jeho území se nachází několik přírodních památek, zejména lomů. Převažuje zde venkovská zástavba, především pak statky Broumovského typu. Obec leží ve středu správního obvodu ORP Broumov a tvoří ho jen jediné katastrální území pod názvem Hejtmánkovice. Obcí prochází silnice II. třídy a také pěší a cyklistická trasa. Katastrální výměra obce ke konci roku 2012 činila 13,01 km², z toho podíl zastavěného území byl 3,83 %. Hustota obyvatel je 49,61 osob na km² a v obci žije 646 obyvatel. Konkrétní vývoj počtu obyvatel za období let 2001-2012 zachycuje následující Graf 10. [52, 63]

Graf 10: Vývoj počtu obyvatel v obci Hejtmánkovice za období let 2001-2012

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [79]*

Z Grafu 10 vyplývá, že vývoj počtu obyvatel v podstatě stoupá. Od roku 2001-2012 stoupl celkový počet o 29. Nejvíce obyvatel v obci Hejtmánkovice žilo v roce 2010 a to konkrétně 662.

Obec disponuje poměrně malou základní občanskou vybaveností. Nalezneme tu např. knihovnu, mateřskou školu či sportovní hřiště, chybí zde však pošta, zdravotnické zařízení apod. Na území obce se nachází celkem 136 podnikatelských subjektů, z nichž nejvíce spadá do oblasti velkoobchodu, maloobchodu a údržby motorových vozidel, dále se jedná o průmysl a také zemědělství, lesnictví, rybářství či stavebnictví. Míra nezaměstnanosti zde ke konci roku 2011 dosahovala 7,4 %. [18]

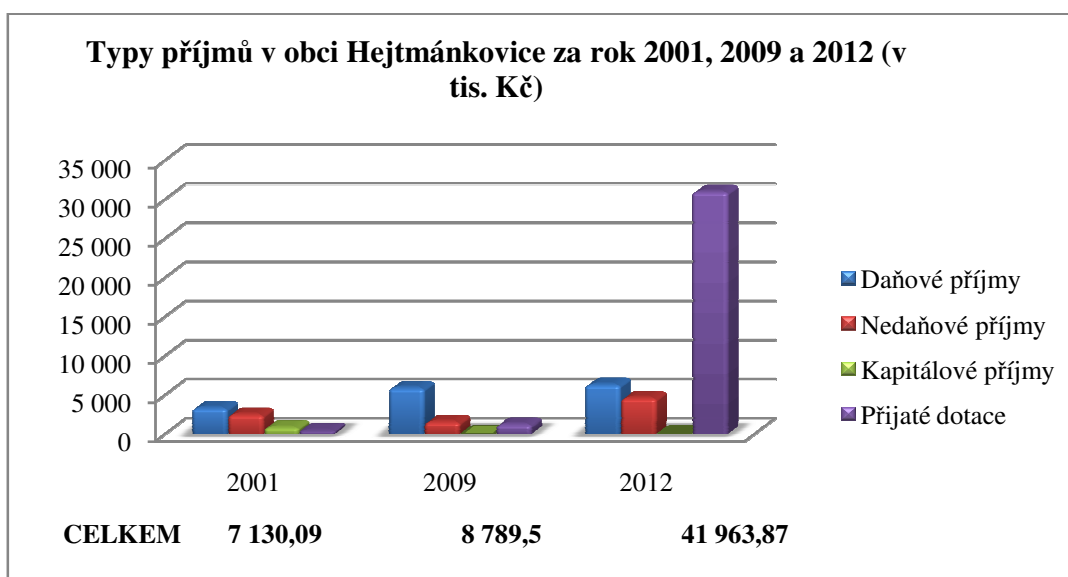
Ekonomickou situaci obce Hejtmánkovice pak dokládají následující tabulky a grafy týkající se příjmů a výdajů. Tabulka 13 znázorňuje vývoj celkových příjmů a výdajů obce v letech 2001-2012.

Tabulka 13: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Hejtmánkovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Příjmy	7 130,09	6 355,14	6 900,30	7 490,58	7 661,20	7 358,99
Výdaje	7 029,39	6 556,01	6 044,00	8 074,21	8 263,61	7 219,60
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Příjmy	13 127,37	12 261,80	8 789,50	9 297,71	12 554,64	41 963,87
Výdaje	9 835,49	11 932,33	10 457,55	10 338,77	10 466,21	52 062,22

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [79]*

Z výše uvedených údajů vyplývá, že obec měla nejnižší příjmy v roce 2002 a nejvyšších příjmů za uvedené období dosáhla v roce 2012. V tom samém roce byly zaznamenány také nejvyšší výdaje, naopak nejnižší položky výdajů bylo dosaženo v roce 2003. Konkrétní typy příjmů a výdajů jsou dále zobrazeny v Grafu 11 a 12. V Grafu 11 jsou zachyceny jednotlivé typy příjmů za vybrané roky 2001, 2009 a 2012.

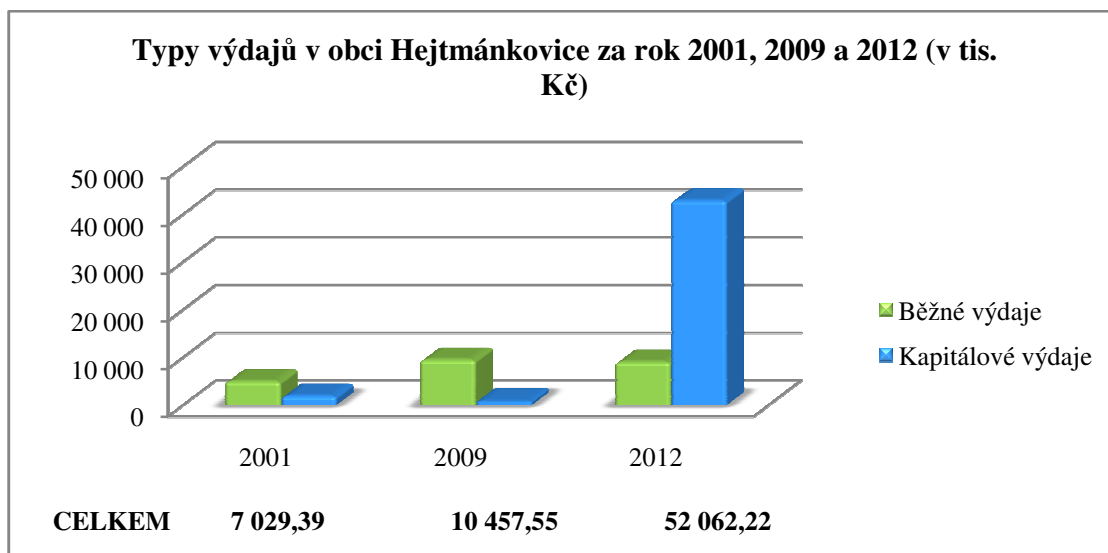
Graf 11: Jednotlivé typy příjmů v obci Hejtmánkovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [79]*

Z Grafu 11 je patrné, že z uvedených tří let bylo dosaženo nejvyšších příjmů v roce 2012, kdy největší podíl (74 %) tvořily přijaté dotace a to konkrétně 31 002 430 Kč (nejvíce

investiční přijaté transfery od veřejných rozpočtů ústřední úrovně), naopak nulovou hodnotu měly kapitálové příjmy a další nejnižší položku tvořily nedaňové příjmy (11 %) s částkou 4 628 400 Kč (nejvíce příjmy z vlastní činnosti a z pronájmu majetku).

V Grafu 12 jsou zachyceny běžné a kapitálové výdaje v uvedených třech letech.

Graf 12: Jednotlivé typy výdajů v obci Hejtmánkovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [79]*

Z Grafu 12 vyplývá, že nejvyšších celkových výdajů bylo dosaženo rovněž v roce 2012, kdy významnou položkou byly kapitálové výdaje (83 %) s hodnotou 42 957 030 Kč. Podstatně nižší pak byly běžné výdaje (17 %) s částkou 9 105 190 Kč. Podrobnější přehled výdajů v těchto třech letech nabízí Tabulka 14, kde jsou výdaje rozepsány do podrobnějších položek.

Tabulka 14: Podrobnější přehled výdajů v obci Hejtmánkovice v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

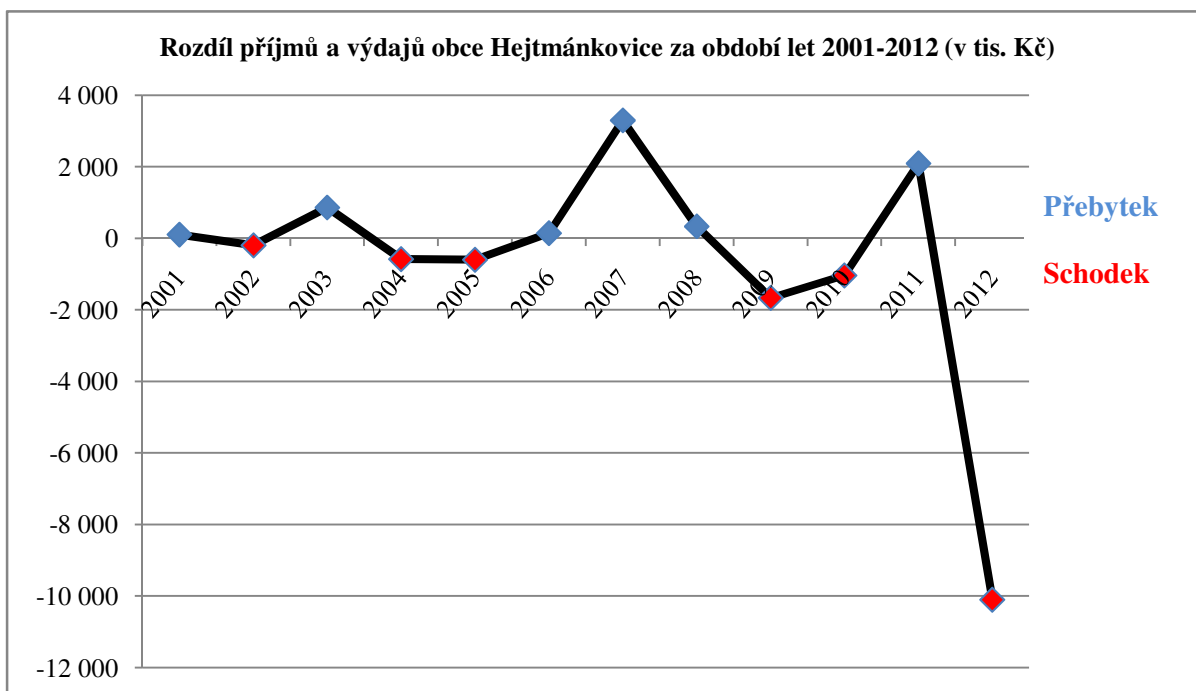
Výdaje	Rok					
	2001		2009		2012	
	tis. Kč	%	tis. Kč	%	ti. Kč	%
Zemědělství a lesy	1 040,78	15	2 271,58	22	1 801,08	3
Průmysl	1 557,63	22	1 974,37	19	44 202,74	85
Vzdělávání	1 336,63	19	773,56	7	1 130,19	2
Kultura, církve a sdělovací prostředky	162,2	2	198,37	2	165,71	0
Tělovýchova a zájmová činnost	20,56	0	168,76	2	73,13	0
Zdravotnictví	0	0	0	0	0	0
Bydlení, komunální služby a úz. rozvoj	1 106,38	16	1 039,64	10	810,94	2
Ochrana životního prostředí	200,74	3	690,21	7	767,4	1
Sociální věci	0	0	242,69	2	40,64	0
Bezpečnost	56,93	1	70,01	1	4,24	0
Veřejná správa	1 547,54	22	3 028,36	29	3 066,15	6
Výdaje celkem	7 029,39	100	10 457,55	100	52 062,22	100

Zdroj:vlastní

zpracování dle [79]

Z Tabulky 14 je zřejmé, že nejvíce výdajů směřovalo průmyslu, veřejné správy, zemědělství, lesů a také vzdělání či bydlení. Naopak nulová hodnota se objevuje u oblasti zdravotnictví a často i sociálních věcí. Malá částka je investována také do bezpečnosti či tělovýchovy a zájmové činnosti.

Pokud shrneme celkovou situaci celkovou situaci hospodaření obce Hejtmánkovice v letech 2001-2012, můžeme říci, že obec střídavě dosahuje rozpočtového přebytku i schodku. Konkrétní podobu rozdílů mezi příjmy a výdaji zobrazuje Graf 13.

Graf 13: Rozdíl příjmů a výdajů obce Hejtmánkovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

Zdroj:vlastní
zpracování dle [79]

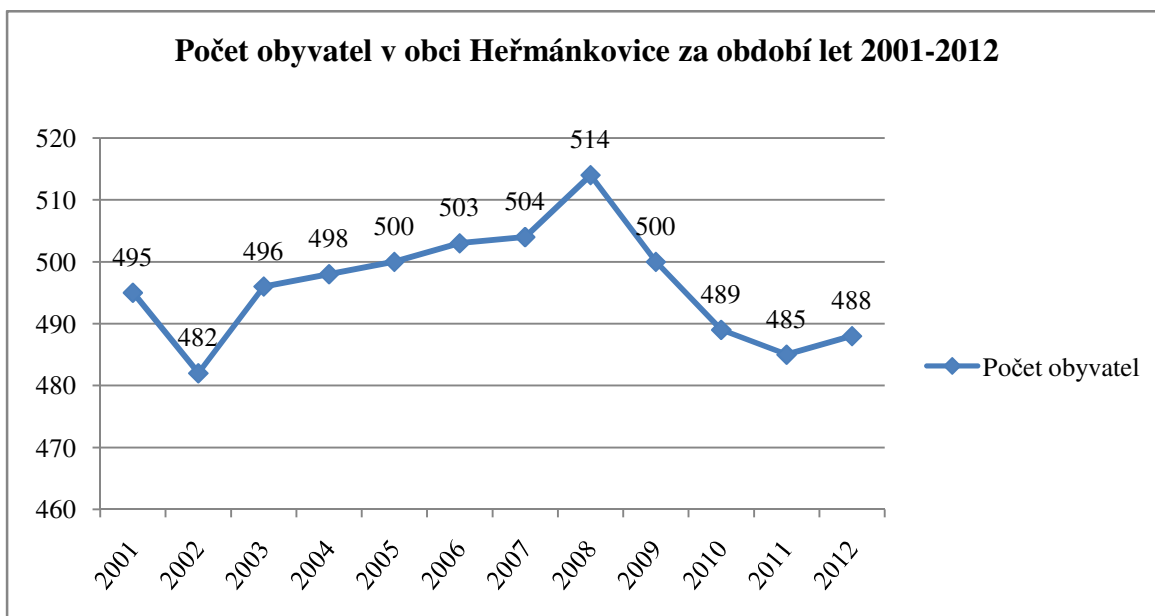
S nejvyšším rozpočtovým přebytkem obec hospodařila v roce 2007 se 3 291 880 Kč. Naopak nejvyšší schodek se objevil v roce 2012 a to konkrétně hodnoty - 10 098 350 Kč. I přesto, že v tomto roce obec disponovala značnou částkou přijatých dotací, je tedy zřejmé, že investice je převýšily.

Obec Hejtmánkovice je územím s hodnotnými přírodními prostory a tradiční zástavbou, které dominují zejména objekty venkovské zástavby. Silnou stránkou obce je zajisté bezprostřední blízkost Broumova. Jelikož má obec nedostačující základní občanskou vybavenost, je zřejmá její závislost na okolních obcích, zejména právě na sousedním městu Broumov, které je centrem vybavenosti blízkého okolí a také zdrojem pracovních příležitostí. Příležitostí pro obec je možnost rozvoje bydlení, tedy využití hodnot aglomerace města Broumov. [52]

3.2.4 Obec Heřmánkovice

Obec Heřmánkovice se nachází v severní části Broumovského výběžku, rozprostírá se až k údolí Javořích hor a na své jihovýchodní straně sousedí s Broumovem. Obec se rozděluje na dvě katastrální území, jimiž jsou Heřmánkovice a rekreační osada Janovičky. Územím prochází turistická trasa do hraničních hor a také jediná komunikace spojující obec

s Broumovem. Celková katastrální výměra obce ke konci roku 2012 činila 19,93 km², z toho podíl zastavěného území byl 3,22 %. Hustota obyvatel je 24,48 osob na km² a v obci žije 488 obyvatel. Konkrétní vývoj počtu obyvatel za období let 2001-2012 zobrazuje následující Graf 14. [52, 32]

Graf 14: Vývoj počtu obyvatel v obci Heřmánkovice za období let 2001-2012

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [80]*

Z Grafu 14 vyplývá, že obec Heřmánkovice zaznamenala od roku 2001-2012 úbytek o 7 obyvatel. Nejméně obyvatel zde žilo v roce 2002 a to 482, naopak maximálního počtu bylo prozatím dosaženo v roce 2008 a to konkrétně 514.

Obec disponuje poměrně dostatečnou základní občanskou vybaveností. Nachází se zde mateřská škola, pošta, knihovna, hřiště, tělocvična, zařízení pro kulturní vyžití, koupaliště apod., ovšem do zdravotnického zařízení je opět nutno dojíždět do okolí. V obci se nachází 93 podnikatelských subjektů, z nichž nejvíce působí v oblasti stavebnictví, zemědělství, lesnictví a rybářství či velkoobchodě, maloobchodě a opravě, údržbě motorových vozidel. Významným místním podnikem je firma Bronas spol. s.r.o. zabývající se výrobou forem, nástrojů, náradí a jednoúčelových strojů. Jeho odběrateli jsou např. Siemens a Bosch. Dále se v obci nachází také Bioplynová stanice s.r.o. Míra nezaměstnanosti zde na konci roku 2011 dosahovala výše 10,5 %. [19, 64]

Ekonomickou situaci obce zachycují následující tabulky a grafy týkající se příjmů

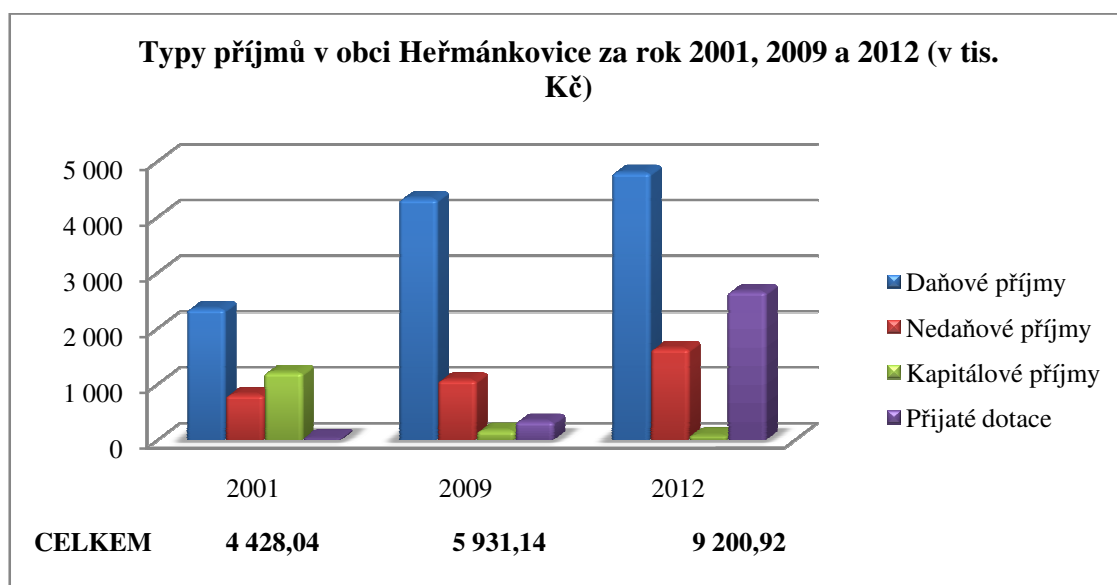
a výdajů. V Tabulce 15 je znázorněn vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Heřmánkovice v letech 2001-2012.

Tabulka 15: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Heřmánkovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Příjmy	4 428,04	3 736,09	4 519,65	5 253,55	4 699,98	4 923,70
Výdaje	3 764,55	3 296,94	4 433,67	3 919,15	4 311,25	3 537,87
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Příjmy	5 363,49	7 140,18	5 931,14	6 647,88	6 681,39	9 200,92
Výdaje	5 987,95	6 900,47	6 488,67	5 631,00	8 118,84	11 141,81

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [80]*

Z výše uvedených údajů vyplývá, že nejnižších příjmů a současně i výdajů bylo dosaženo v roce 2002. Naopak nejvyšších hodnot bylo shodně u obou položek dosaženo v roce 2012. Konkrétní typy příjmů a výdajů jsou dále zachyceny v Grafu 15 a 16. Graf 15 ilustruje jednotlivé typy příjmů za roky 2001, 2009 a 2012.

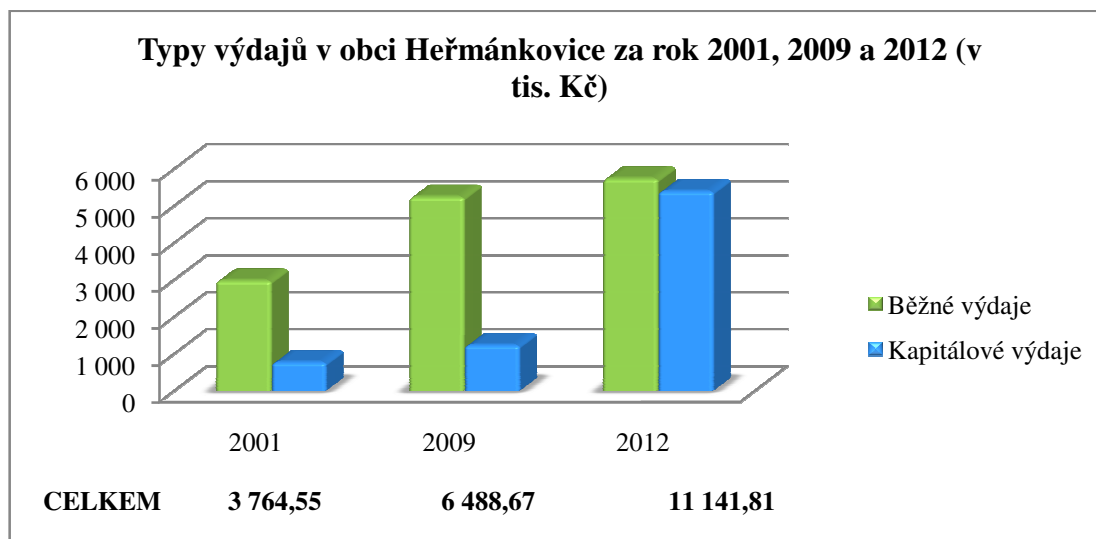

Graf 15: Jednotlivé typy příjmů v obci Heřmánkovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [80]*

Z předešlého Grafu 15 lze vyčíst, že z uvedených tří let měla obec nejvyšší příjmy v roce 2012, kdy největší podíl byl v položce daňových příjmů (52 %) s částkou 4 804 680 Kč (nejvíce obecné daně ze zboží a služeb v tuzemsku). Nejmenší položku příjmů pak tvořily kapitálové příjmy s 1 % podílem v hodnotě 82 050 Kč, kdy se jednalo o příjmy z prodeje dlouhodobého majetku.

V následujícím Grafu 16 jsou zachyceny běžné a kapitálové výdaje za vybrané tři roky.

Graf 16: Jednotlivé typy výdajů v obci Heřmánkovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [80]*

Z Grafu 16 vyplývá, že nejvyšších výdajů bylo v uvedených třech letech dosaženo také v roce 2012, kdy výdaje obou položek byly téměř vyrovnané. Převažovaly běžné výdaje s 52 % podílem (5 740 940 Kč) nad kapitálovými výdaji s 48 % podílem (5 400 870 Kč). Podrobnější přehled výdajů nabízí Tabulka 16, kde jsou výdaje rozčleněny podrobněji.

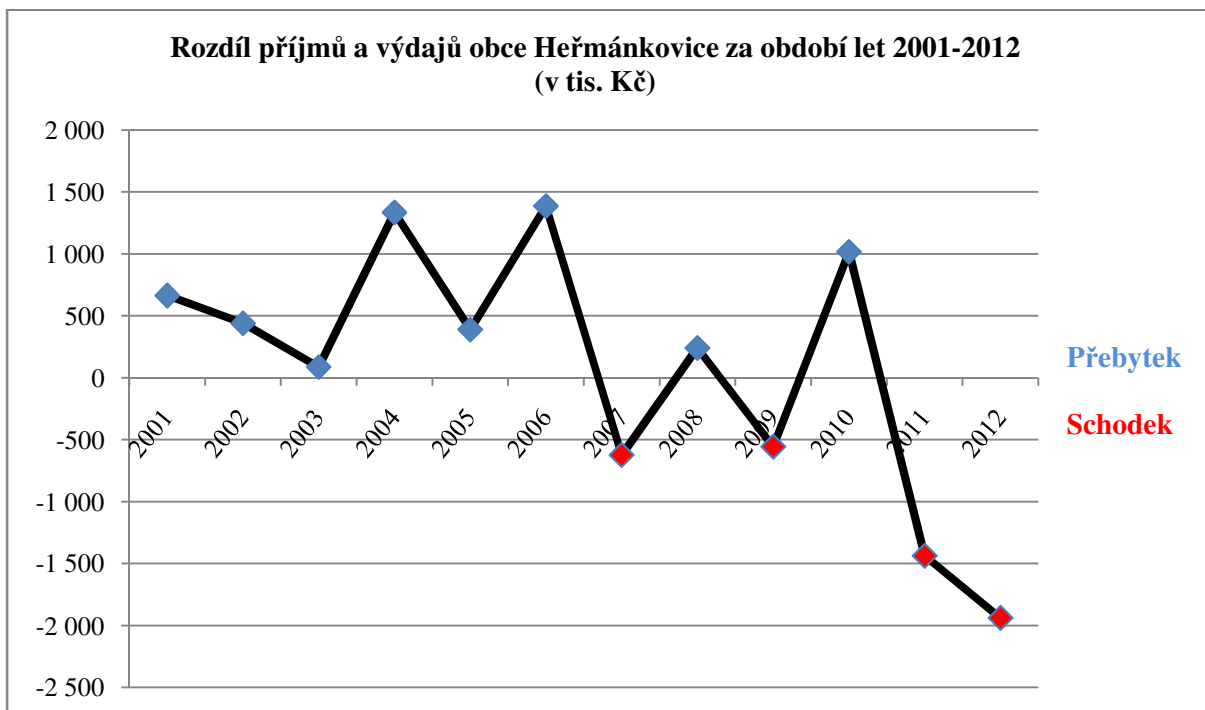
Tabulka 16: Podrobnější přehled výdajů v obci Heřmánkovice v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

Výdaje	Rok					
	2001		2009		2012	
	tis. Kč	%	tis. Kč	%	ti. Kč	%
Zemědělství a lesy	122,73	3	456,95	7	505,88	5
Průmysl	174,72	5	388,92	6	231,00	2
Vzdělávání	295,53	8	1 092,97	17	5 380,26	48
Kultura, církve a sdělovací prostředky	393,19	10	167,90	3	625,88	6
Tělovýchova a zájmová činnost	20	1	1 320,60	20	511,95	5
Zdravotnictví	0	0	0	0	0	0
Bydlení, komunální služby a úz. rozvoj	1 391,96	37	470,79	7	594,23	5
Ochrana životního prostředí	94,11	2	771,56	12	847,16	8
Sociální věci	0	0	0	0	0	0
Bezpečnost	3,25	0	0,25	0	58,74	1
Veřejná správa	1 269,06	34	1 818,74	28	2 386,71	21
Výdaje celkem	3 764,55	100	6 488,67	100	11 141,81	100

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [80]*

Z Tabulky 16 je zřejmé, že obec Heřmánkovice nejvíce investuje do oblasti veřejné správy, dále do vzdělávání a také bydlení, komunálních služeb a územního rozvoje. Žádné investice naopak nesměřují do zdravotnictví, sociálních věcí a téměř ani do bezpečnosti.

Pokud shrneme celkovou situaci hospodaření obce Heřmánkovice za období let 2001-2012, lze říci, že je převážně dosahováno rozpočtového přebytku. Konkrétní podobu rozdílů mezi příjmy a výdaji zobrazuje Graf 17.

Graf 17: Rozdíl příjmů a výdajů obce Heřmánkovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

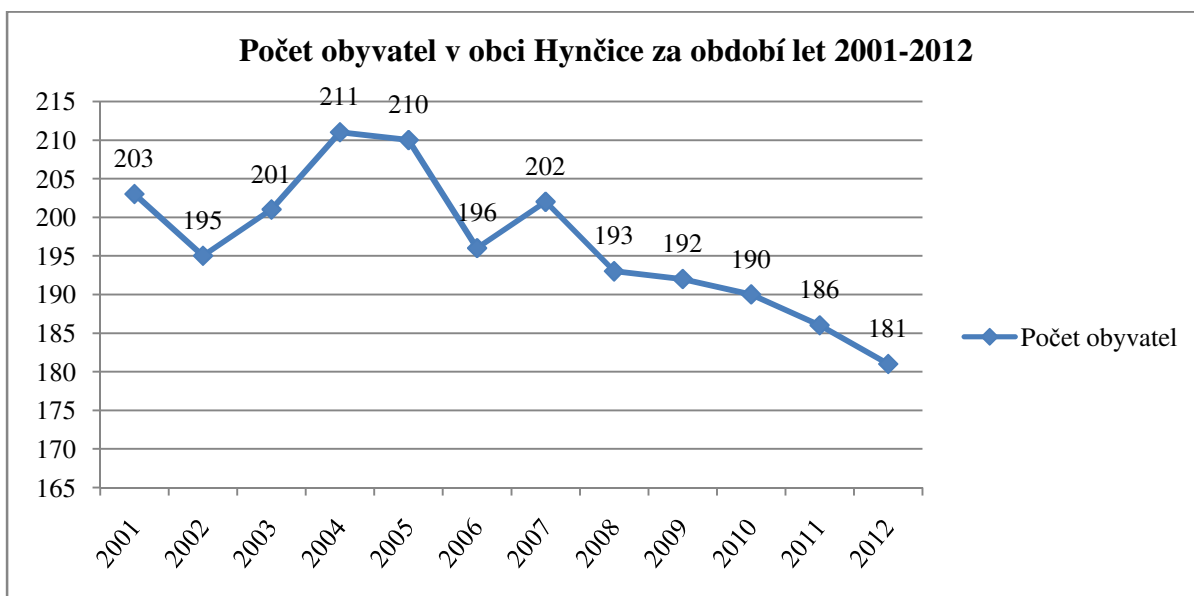
*Zdroj:vlastní
zpracování dle [80]*

Nejvyššího rozpočtového přebytku obec dosáhla v roce 2006, tedy 1 385 830 Kč. Podobně na tom byl i rok 2004, kdy přebytek činil 1 334 400 Kč. Naopak nejvyšší rozpočtový schodek byl zaznamenán v roce 2012, kdy se jednalo o částku -1 940 890 Kč.

Heřmánkovice jsou obcí s poměrně přijatelnou základní občanskou vybaveností. Jejím výhodou je pozice spočívající v návaznosti na sousední Broumov. Obec je typická svou tradiční zástavbou tvořenou venkovským obydlím. Určitou příležitostí je budoucí rozvoj v oblasti bydlení, jelikož blízkost Broumova může přilákat nové obyvatele, kteří upřednostní klidnější venkovské sídlo před rušným prostředím města. [52]

3.2.5 Obec Hynčice

Hynčice jsou nejmenší obcí Broumova nacházející se v západní části Broumovského výběžku. Obec má jen jedno katastrální území a to Hynčice. Obcí prochází 2 cyklotrasy, silnice III. třídy a také regionální železniční trať č. 026 Broumov - Meziměstí. Celková katastrální výměra ke konci roku 2012 činila pouze 2,9 km², z toho podíl zastavěného území byl 8,37 %. Hustota obyvatel je 62,4 osob na km² a v obci žije 181 obyvatel. Konkrétní vývoj počtu obyvatel za období let 2001-2012 dokládá následující Graf 18. [52, 32, 65]

Graf 18: Vývoj počtu obyvatel v obci Hynčice za období let 2001-2012

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [81]*

Z Grafu 18 je zřejmé, že vývoj počtu obyvatel má v daném období v podstatě sestupnou tendenci. Od roku 2001-2012 klesl počet o 22 obyvatel, přičemž nejvíce osob v obci žilo v roce 2004 a to konkrétně 211 a naopak nejméně v roce 2012, tedy 181 obyvatel.

Vzhledem k velikosti obce je občanská vybavenost celkem dostačující. Nachází se zde obecní knihovna, hřiště, turistická ubytovna s hostincem, v jejíž blízkosti je také obchod s potravinami. V obci působí 39 podnikatelských subjektů, z nichž většina se orientuje na zemědělství, lesnictví a rybářství, dále stavebnictví a také průmysl. Obec se potýká s vysokou mírou nezaměstnanosti, která v roce 2011 činila 17,2 % a v době ekonomické krize v roce 2009 dokonce až 20,4 %, což je nejvíce ze všech obcí správního obvodu ORP Broumov. [20]

Ekonomickou situaci obce vystihují následující tabulky a grafy týkající se příjmů a výdajů.

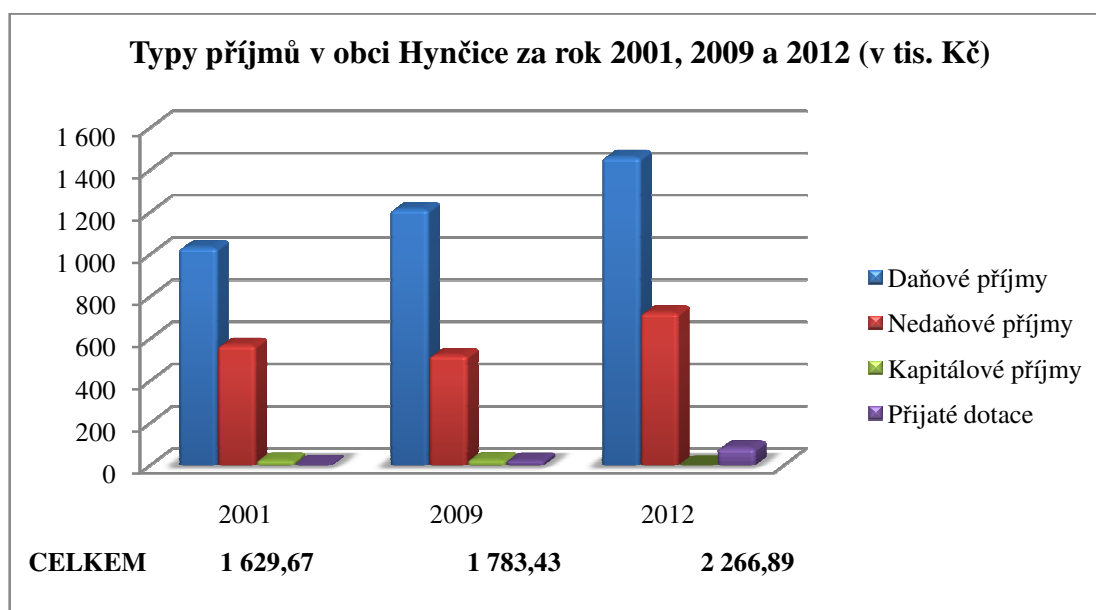
V Tabulce 17 je znázorněn vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Hynčice v letech 2001-2012.

Tabulka 17: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Hynčice za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Příjmy	1 629,67	1 458,47	2 099,28	1 711,34	1 921,50	1 909,49
Výdaje	1 987,70	2 313,31	1 806	1 929,01	2 094,72	2 056,23
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Příjmy	2 104,04	2 217,77	1 783,43	2 312,43	2 098,82	2 266,89
Výdaje	1 653,65	2 294,05	2 272,60	1 794,34	1 878,45	2 295,95

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [81]*

Z výše uvedených údajů lze vyčíst, že nejnižších příjmů a zároveň nejvyšších výdajů bylo dosaženo v roce 2002. Naopak nejvyšší příjmy byly za dané období zaznamenány v roce 2010 a nejnižší výdaje v roce 2007. Konkrétní typy příjmů a výdajů jsou dále zobrazeny v Grafu 19 a 20. Graf 19 zachycuje jednotlivé typy příjmů za roky 2001, 2009 a 2012.

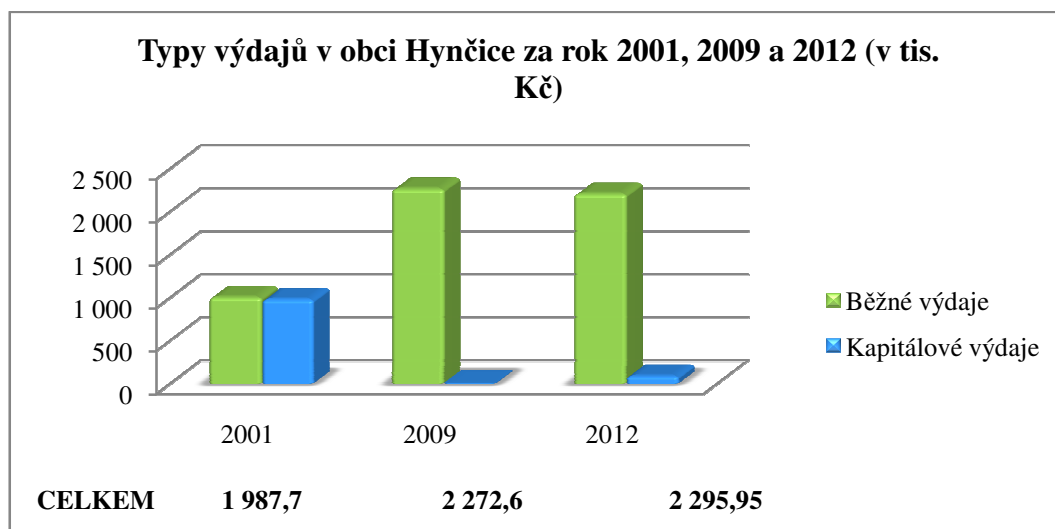
Graf 19: Jednotlivé typy příjmů v obci Hynčice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [81]*

Z předchozího Grafu 19 vyplývá, že z uvedených tří let měla obec nejvyšší příjmy v roce 2012, na nichž se nejvíce podílely daňové příjmy (64 %) s částkou 1 460 880 Kč (nejvíce obecné daně ze zboží a služeb v tuzemsku). Kapitálové příjmy zde byly nulové a nejnižší položku tak tvořily přijaté dotace s podílem 4 % v hodnotě 82 160 Kč, kdy se jednalo

o neinvestiční přijaté transfery od veřejných rozpočtů ústřední úrovně.

V následujícím Grafu 20 jsou znázorněny běžné a kapitálové výdaje za vybrané tři roky.

Graf 20: Jednotlivé typy výdajů v obci Hynčice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [81]*

Z Grafu 20 je zřejmé, že nejvyšších výdajů bylo dosaženo také v roce 2012, kdy převažovaly běžné výdaje s 96 % podílem (2 207 600 Kč) nad kapitálovými výdaji s 4 % podílem (88 350 Kč). Podrobnější přehled výdajů podává Tabulka 18.

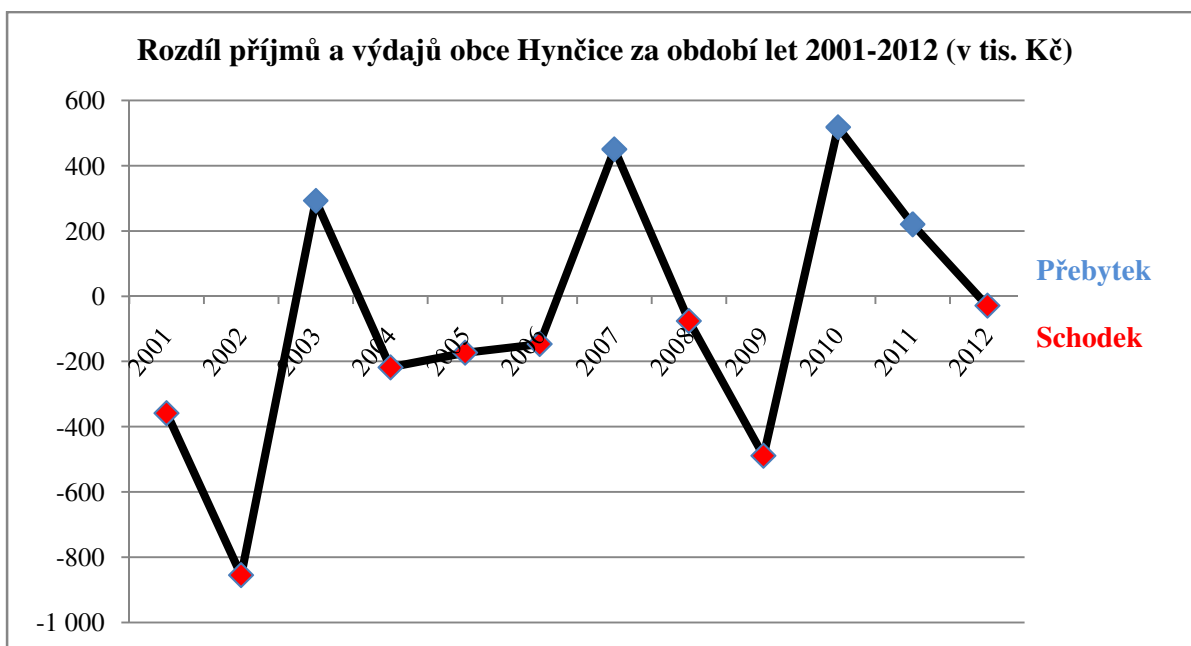
Tabulka 18: Podrobnější přehled výdajů v obci Hynčice v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

Výdaje	Rok					
	2001		2009		2012	
	tis. Kč	%	tis. Kč	%	ti. Kč	%
Zemědělství a lesy	0,00	0	0,00	0	0,00	0
Průmysl	775,64	39	692,65	30	26,65	1
Vzdělávání	40,50	2	75,00	3	98,00	4
Kultura, církve a sdělovací prostředky	12,1	1	30,62	1	31,84	1
Tělovýchova a zájmová činnost	0	0	0,00	0	5,29	0
Zdravotnictví	0	0	0	0	0	0
Bydlení, komunální služby a úz. rozvoj	632,62	32	363,74	16	717,22	31
Ochrana životního prostředí	26,74	1	161,37	7	223,7	10
Sociální věci	0,5	0	0	0	0	0
Bezpečnost	4,68	0	18,3	1	31,81	1
Veřejná správa	494,92	25	930,92	41	1 161,44	51
Výdaje celkem	1 987,70	100	2 272,60	100	2 295,95	100

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [81]*

Z Tabulky 18 je patrné, že obec Hynčice se převážně zaměřovala na investice do oblasti veřejné správy, průmyslu a také bydlení, komunálních služeb a územního rozvoje. Obec Žádné naopak neinvestuje do zdravotnictví, zemědělství, lesů a téměř ani do oblasti sociálních věcí a tělovýchovy a zájmové činnosti.

Pokud shrneme celkovou situaci hospodaření obce Hynčice za období let 2001-2012, můžeme říci, že ve většině případů převažuje zejména rozpočtový schodek. Konkrétní podobu rozdílů mezi příjmy a výdaji zobrazuje Graf 21.

Graf 21: Rozdíl příjmů a výdajů obce Hynčice za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

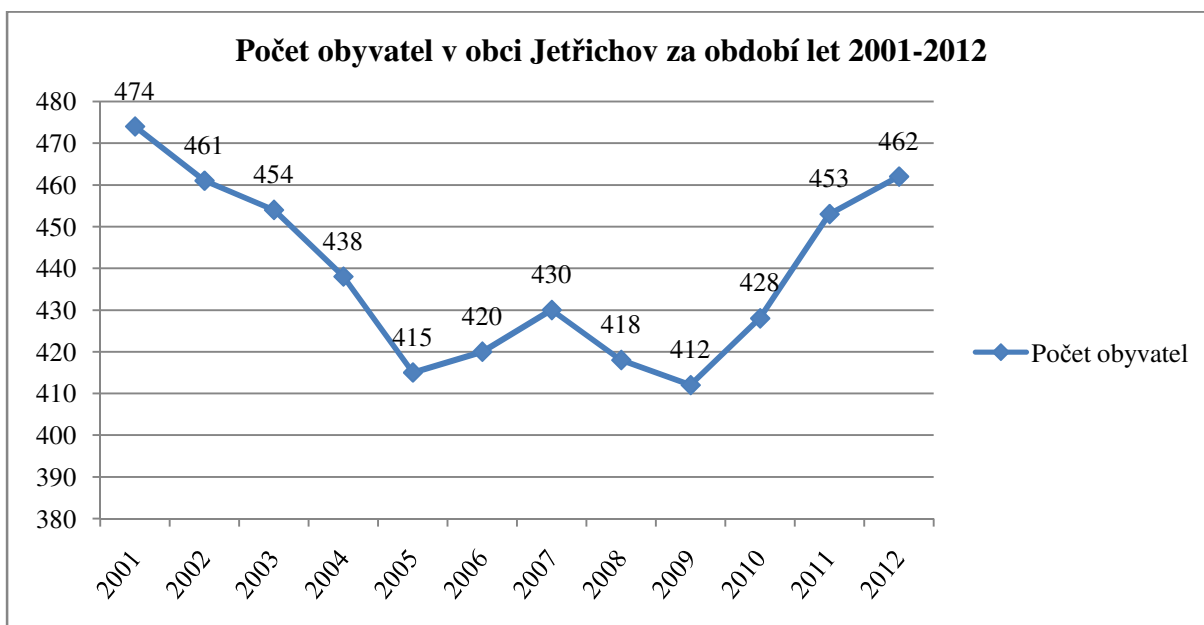
Zdroj: vlastní zpracování dle [81]

Nejvyššího rozpočtového schodku obec dosáhla v roce 2002, kdy jeho hodnota činila -854 840 Kč. Naopak nejvyšší rozpočtový přebytek byl zaznamenán v roce 2010 v částce 518 090 Kč. Podobně na tom byl i rok 2007, kdy přebytek činil 450 390 Kč.

Obec Hynčice má vzhledem ke své velikosti celkem dostačující občanskou vybavenost. Do budoucna je plánována např. realizace sportovně-rekreačního areálu u Hynčického lomu. Silná stránka obce vyplývá z její pozice na silniční síti mezi Broumovem a Meziměstím a také z napojení na regionální železniční trať. Hrozbu zde však představují záplavy, jelikož obec leží v záplavové oblasti a byla v minulosti již několikrát zasažena, což může odradit jak stávající obyvatele v jejich setrvání v obci, tak i potenciální nové obyvatele. [52, 66]

3.2.6 Obec Jetřichov

Obec Jetřichov se nachází v Broumovské vrchovině a spadá také do chráněné krajinné oblasti. Skládá z jednoho katastrálního území - Jetřichov, jehož celková katastrální výměra ke konci roku 2012 činila 9,25 km², z toho podíl zastavěného území byl 4,36 %. Obec leží na křižovatce silnic II. a III. třídy a jejím územím vede také turistická stezka. Hustota obyvatel je 49,9 osob na km² a v obci žije 462 obyvatel. Konkrétní vývoj počtu obyvatel za období let 2001-2012 znázorňuje následující Graf 22. [52, 67]

Graf 22: Vývoj počtu obyvatel v obci Jetřichov za období let 2001-2012

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [82]*

Z Grafu 22 vyplývá, že vývoj počtu obyvatel je proměnlivý. Propad byl zaznamenán již od roku 2001, ovšem od roku 2009 počet obyvatel neustále stoupá. Nedostal se však prozatím přes počáteční hranici 474 obyvatel z roku 2001.

I přesto, že obec Jetřichov je jen o něco větší než předchozí obec Hynčice, disponuje vcelku značnou občanskou vybaveností, jelikož je zde dokonce základní i mateřská škola, knihovna, hřiště, tělocvična, atd. V obci se nachází 77 podnikatelských subjektů, z nichž většina působí v oblasti stavebnictví, velkoobchodu, maloobchodu a opravě a údržbě motorových vozidel, dále v průmyslu a také v ubytování, stravování a pohostinství. Významný podíl výrobní plochy představuje místní pískovna, kde je prováděna těžba

šterkopísků a zároveň je zdrojem pracovních míst. Míra nezaměstnanosti zde ke konci roku 2011 činila 8,9 %. [21]

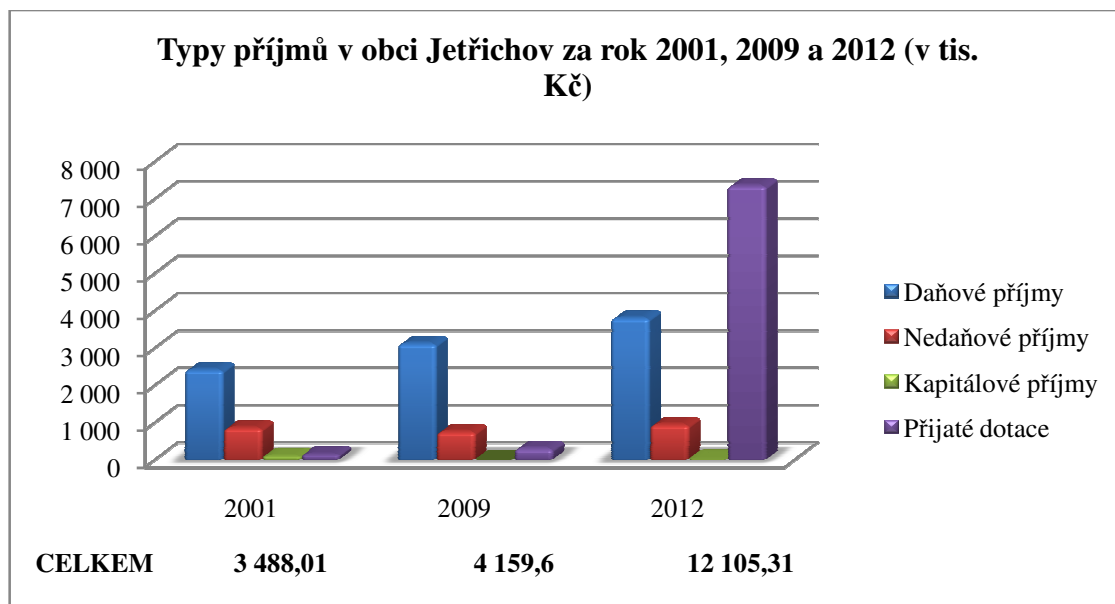
Ekonomickou situaci obce znázornují následující tabulky a grafy týkající se příjmů a výdajů. V Tabulce 19 je zachycen vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Jetřichov v letech 2001-2012.

Tabulka 19: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Jetřichov za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Příjmy	3 488,01	4 150,68	25 683,24	28 609,43	7 079,59	19 636,51
Výdaje	3 207,56	3 710,97	25 994,19	27 588,79	6 506,77	20 684,54
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Příjmy	6 607,68	12 270,39	4 159,60	5 458,38	17 905,27	12 105,31
Výdaje	5 359,09	12 799,94	4 760,80	5 547,70	16 628,19	12 123,39

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [82]*

Z výše uvedených údajů je patrné, že nejnižších příjmů a výdajů bylo shodně dosaženo v roce 2001. Naopak nejvyšší příjmy a výdaje byly za dané období zaznamenány v roce 2004. Konkrétní typy příjmů a výdajů jsou dále zobrazeny v Grafu 23 a 24. Graf 23 znázorňuje jednotlivé typy příjmů za roky 2001, 2009 a 2012.

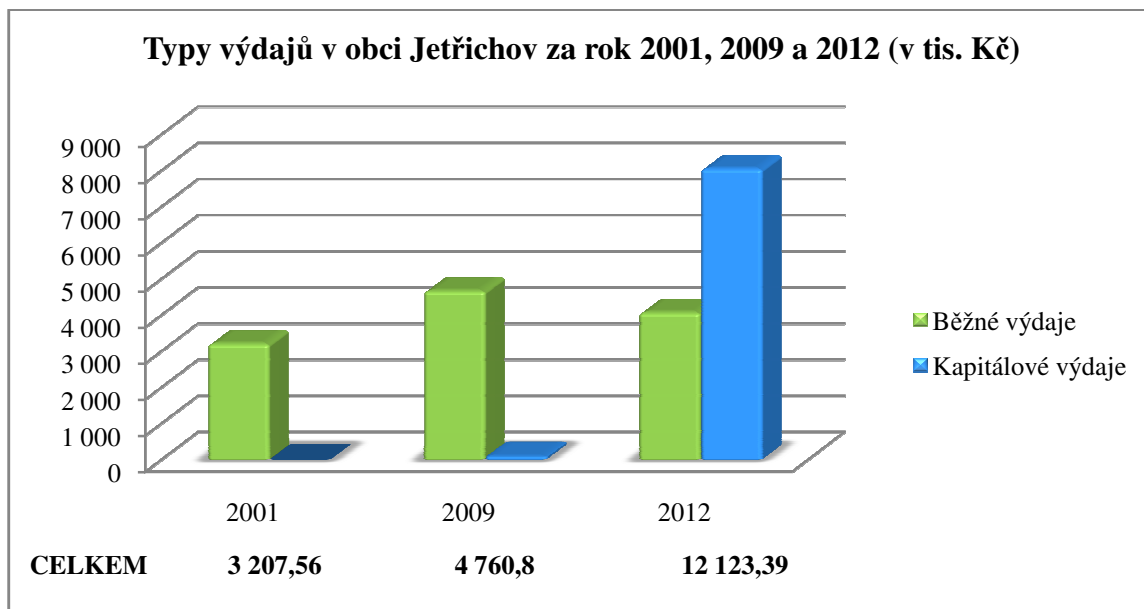

Graf 23: Jednotlivé typy příjmů v obci Jetřichov za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [82]*

Z Grafu 23 vyplývá, že z uvedených tří let měla obec nejvyšší příjmy v roce 2012, kde největší podíl představovaly přijaté dotace (61 %) v hodnotě 7 346 540 Kč (nejvíce investiční přijaté transfery od veřejných rozpočtů ústřední úrovně). Kapitálové příjmy naopak tvořily nejmenší příjmovou položku s podílem 0,16 % v hodnotě 19 900 Kč, kdy se jednalo o příjmy z prodeje dlouhodobého majetku.

V následujícím Grafu 24 jsou vyobrazeny běžné a kapitálové výdaje za vybrané tři roky.

Graf 24: Jednotlivé typy výdajů v obci Jetřichov za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [82]*

Z Grafu 24 je patrné, že nejvyšších výdajů bylo v uvedených třech letech dosaženo v roce 2012, kdy převažující podíl měly kapitálové výdaje s podílem 66 % a částkou 8 050 850 Kč. Běžné výdaje s 34 % podílem dosahovaly hodnoty 4 072 540 Kč. Podrobnější přehled výdajů v těchto třech letech nabízí Tabulka 20, kde jsou výdaje rozčleněny do podrobnějších položek.

Tabulka 20: Podrobnější přehled výdajů v obci Jetřichov v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

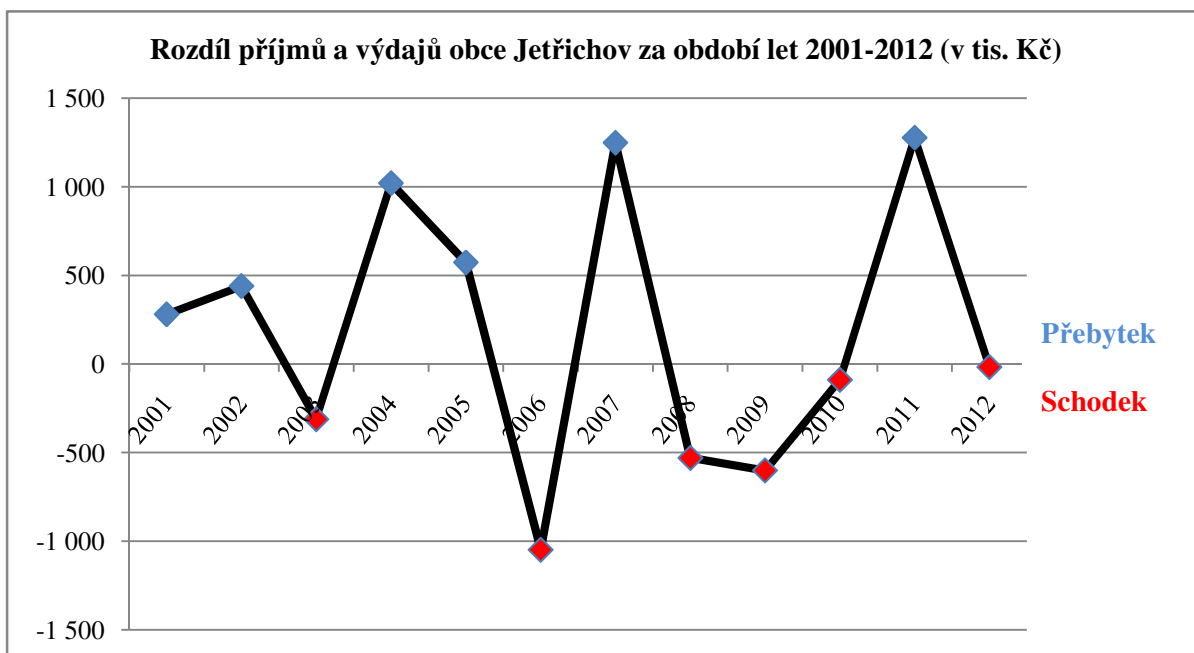
Výdaje	Rok					
	2001		2009		2012	
	tis. Kč	%	tis. Kč	%	ti. Kč	%
Zemědělství a lesy	0,00	0	52,65	1	101,91	1
Průmysl	1 067,19	33	11,24	0	288,58	2
Vzdělávání	613,04	19	284,00	6	623,75	5
Kultura, církve a sdělovací prostředky	55,84	2	363,89	8	190,55	2
Tělovýchova a zájmová činnost	1,12	0	4,68	0	21,43	0
Zdravotnictví	0	0	0	0	0	0
Bydlení, komunální služby a úz. rozvoj	154,37	5	922,54	19	314,12	3
Ochrana životního prostředí	126,33	4	345,41	7	8 266,37	68
Sociální věci	0	0	0	0	0	0
Bezpečnost	69,28	2	151,38	3	100,95	1
Veřejná správa	1 120,39	35	2 625,01	55	2 215,73	18
Výdaje celkem	3 207,56	100	4 760,80	100	12 123,39	100

Zdroj:vlastní

zpracování dle [82]

Z Tabulky 20 vyplývá, že obec Jetřichov investovala nejvíce do oblasti veřejné správy, ochrany životního prostředí a také průmyslu. Naopak žádné investice nesměřuje do oblasti zdravotnictví, sociálních věcí a jen malá část výdajů je dána na zemědělství a lesy či bezpečnost.

Pokud shrneme celkovou situaci hospodaření obce Jetřichov za období let 2001-2012, lze konstatovat, že skoro střídavě dosahuje rozpočtového schodku i přebytku. Konkrétní podobu rozdílů mezi příjmy a výdaji zachycuje Graf 25.

Graf 25: Rozdíl příjmů a výdajů obce Jetřichov za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

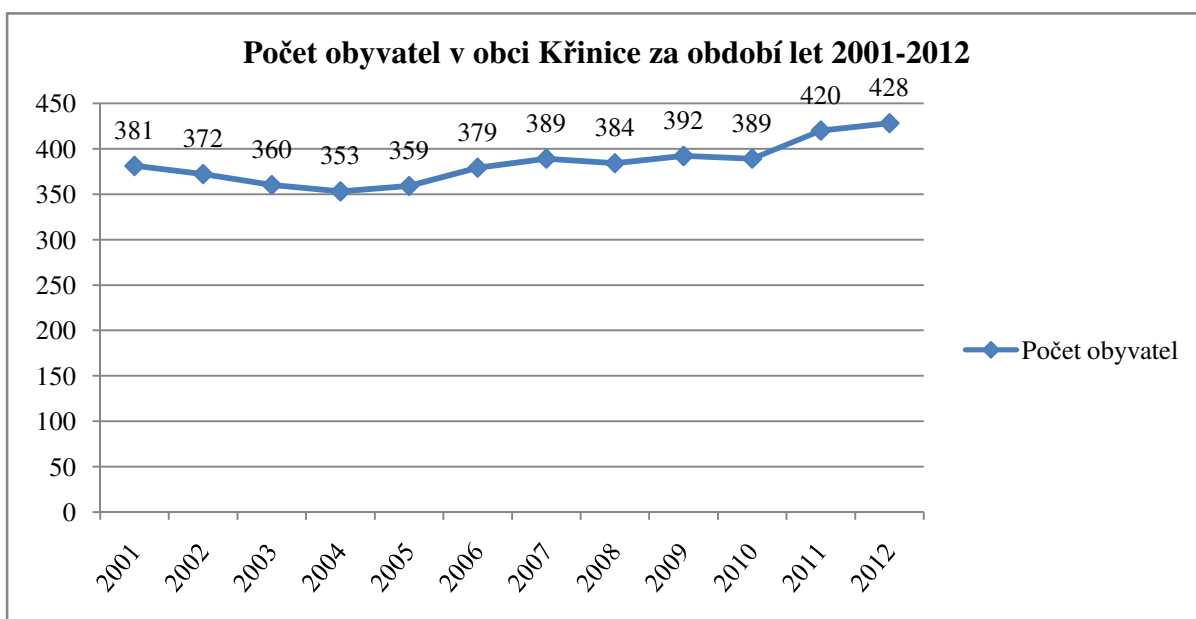
*Zdroj:vlastní
zpracování dle [82]*

Nejvyššího rozpočtového schodku obec dosáhla v roce 2006, kdy jeho hodnota činila -1 048 030 Kč. Naopak nejvyšší rozpočtové přebytky byly zaznamenány v roce 2007 a 2011, kdy jejich hodnota byla téměř shodná, tedy 1 248 590 Kč a 1 277 080 Kč.

Obec Jetřichov má i přes svou malou velikost poměrně dostatečnou občanskou vybavenost. Území je charakteristické zejména venkovskou zástavbou. Zdroj pracovních příležitostí a centrum veřejné vybavenosti představují město Broumov a Meziměstí, ke kterým je obec připojena místní komunikací. Slabou stránkou je např. bezpečnost v místě, kde se kříží silnice II. a III. třídy, proto by bylo vhodné věnovat tomuto problému zvýšenou pozornost. Příležitostí je rozvoj venkovského bydlení bez zásadních zásahů do původní architektury a také orientace obyvatel na údržbu a správu krajiny. [52]

3.2.7 Obec Křinice

Obec Křinice leží jihozápadně od Broumova a rozprostírá se až k úpatí Broumovských stěn. Obec tvoří jedno katastrální území – Křinice a jeho celková katastrální výměra ke konci roku 2012 činila 16,45 km², z toho podíl zastavěného území byl 3,32 %. Územím prochází silnice III. třídy, také cyklostezka, pěší turistická trasa a naučná stezka. Hustota obyvatel je 26,01 osob na km² a v obci žije 428 obyvatel. Konkrétní vývoj počtu obyvatel za období let 2001-2012 je zachycen v následujícím Grafu 26. [52, 32, 71]

Graf 26: Vývoj počtu obyvatel v obci Křinice za období let 2001-2012

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [83]*

Z Grafu 26 vyplývá, že vývoj počtu obyvatel až na pár mírných výkyvů má stoupající tendenci. V období od roku 2001-2012 stoupl počet obyvatel o 47 osob. Nejméně obyvatel žilo v obci v roce 2004 a to konkrétně 353.

Obec nabízí poměrně malou občanskou vybavenost zahrnující veřejnou knihovnu, hřiště, pohostinství apod. V obci působí 79 podnikatelských subjektů, z nichž většina spadá do oblasti zemědělství, lesnictví a rybářství, dále stavebnictví, průmysl či ubytování, stravování a pohostinství. Míra nezaměstnanosti zde ke konci roku 2011 dosahovala 11,7 % [22].

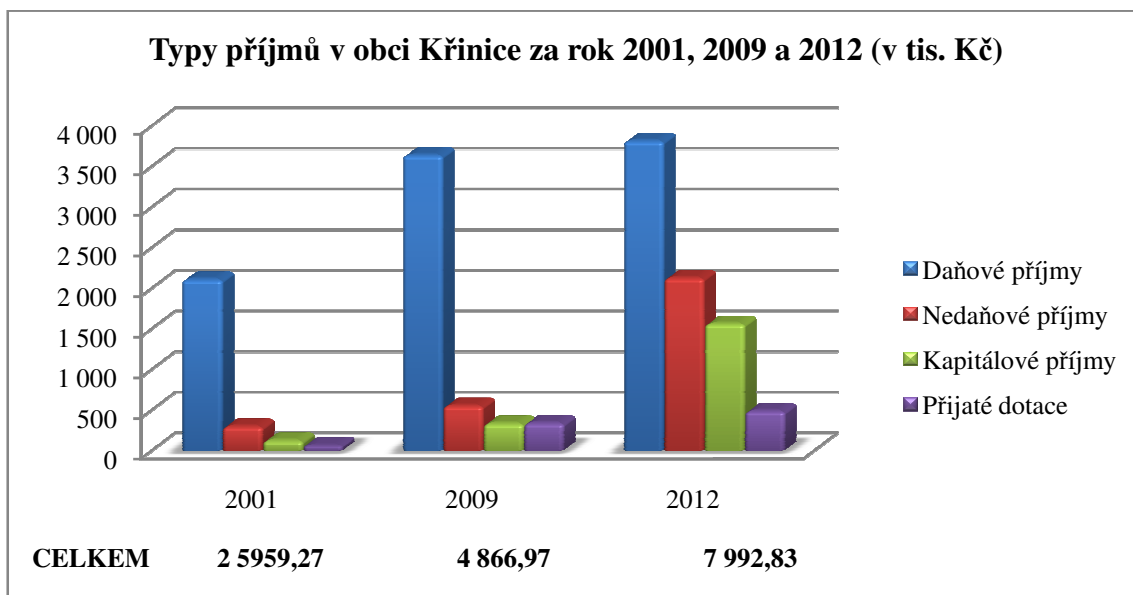
Ekonomickou situaci obce znázorňují následující tabulky a grafy týkající se příjmů a výdajů. Tabulka 21 zachycuje vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Křinice v letech 2001-2012.

Tabulka 21: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Křinice za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Příjmy	2 595,27	3 611,35	3 011,29	4 946,56	3 691,55	3 350,34
Výdaje	2 603,23	3 403,10	1 979	3 064,86	3 280,31	3 925,99
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Příjmy	4 048,35	4 721,49	4 866,97	5 517,28	6 006,89	7 992,83
Výdaje	2 610,67	5 145,74	3 930,55	4 953,55	7 298,81	5 259,58

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [83]*

Z výše uvedených údajů je zřejmé, že nejnižší příjmy měla obec v roce 2001, nejvyšší pak v roce 2012. Nejnižší položka výdajů byla za dané období zaznamenána v roce 2003, naopak nejvyšší hodnoty výdaje dosahovaly v roce 2011. Konkrétní typy příjmů a výdajů jsou zobrazeny v následujících Grafech 27 a 28. Graf 27 znázorňuje jednotlivé typy příjmů za roky 2001, 2009 a 2012.

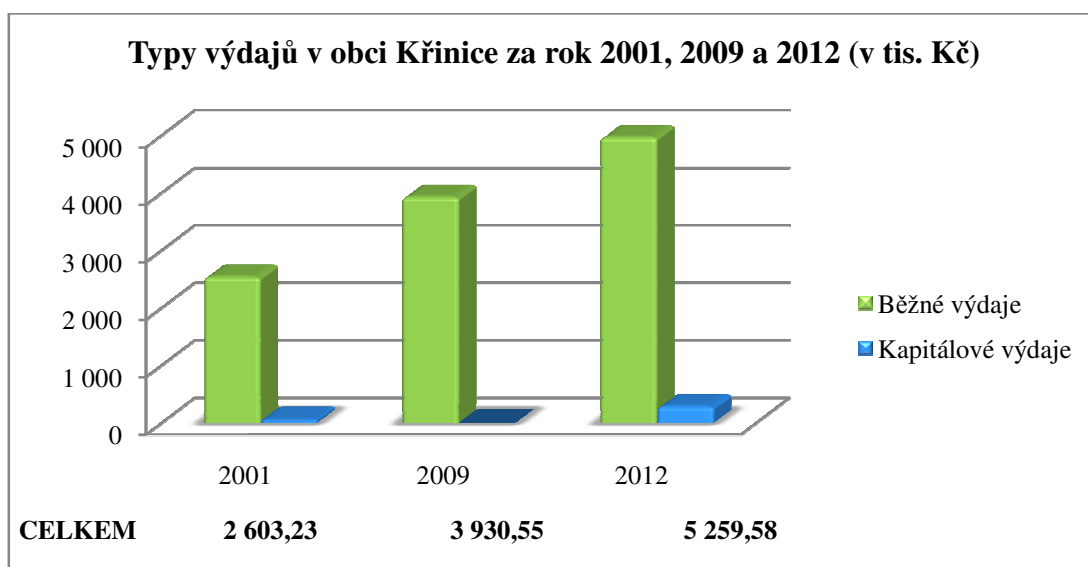

Graf 27: Jednotlivé typy příjmů v obci Křinice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [83]*

Z Grafu 27 vyplývá, že za uvedené tři roky měla obec nejvyšší příjmy v roce 2012, kde největší podíl tvořily daňové příjmy (48 %) v částce 3 814 690 Kč (nejvíce obecné daně ze zboží a služeb v tuzemsku). Naopak nejmenší podíl měly přijaté dotace s podílem 6 % v hodnotě 488 600 Kč, kde většinu představovaly neinvestiční přijaté transfery od veřejných rozpočtů ústřední úrovně.

V následujícím Grafu 28 jsou vyobrazeny běžné a kapitálové výdaje za vybrané tři roky.

Graf 28: Jednotlivé typy výdajů v obci Křinice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [83]*

Z Grafu 28 je patrné, že nejvyšších výdajů bylo v uvedených třech letech dosaženo v roce 2012, kdy podstatně převažovaly běžné výdaje s podílem 95 % a hodnotou 4 970 580 Kč. Kapitálové výdaje tak měly pouze 5 % podíl v hodnotě 289 000 Kč. Podrobnější přehled výdajů v těchto třech letech podává Tabulka 22, kde jsou výdaje rozčleněny podrobněji.

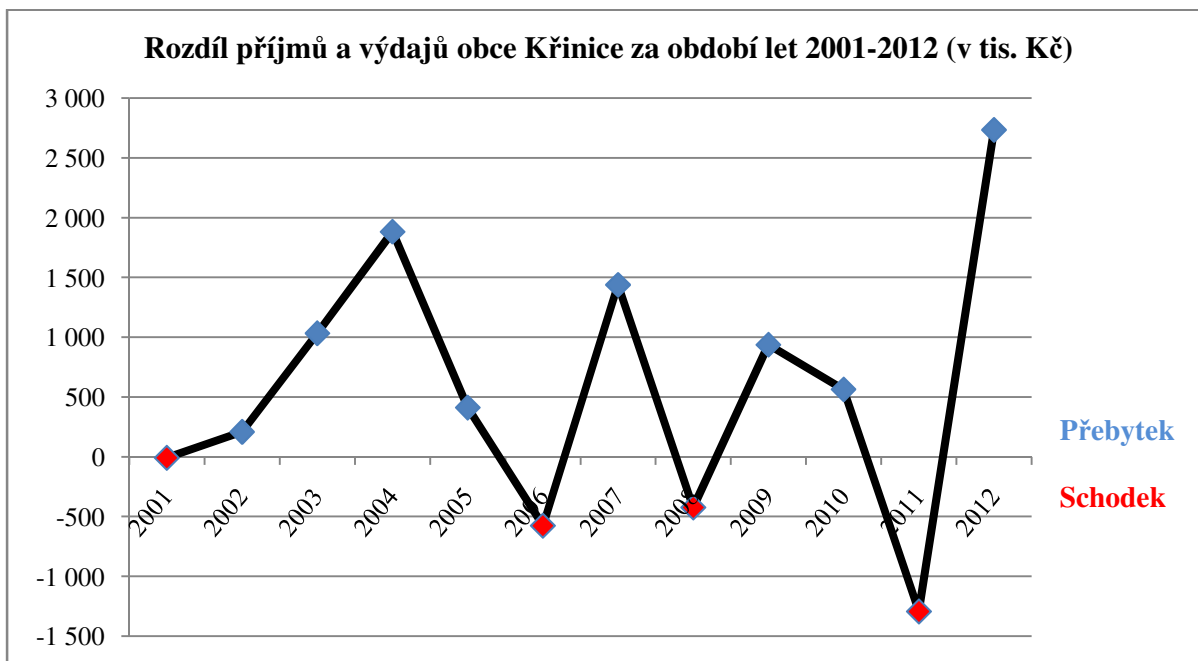
Tabulka 22: Podrobnější přehled výdajů v obci Křinice v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

Výdaje	Rok					
	2001		2009		2012	
	tis. Kč	%	tis. Kč	%	ti. Kč	%
Zemědělství a lesy	0,00	0	10,78	0	393,82	7
Průmysl	1 073,90	41	450,40	11	327,58	6
Vzdělávání	63,50	2	664,01	17	520,44	10
Kultura, církve a sdělovací prostředky	77,56	3	165,79	4	158,06	3
Tělovýchova a zájmová činnost	43,8	2	14,49	0	12,00	0
Zdravotnictví	0	0	30	1	0	0
Bydlení, komunální služby a úz. rozvoj	380,26	15	416,24	11	816,60	16
Ochrana životního prostředí	68,76	3	377,96	10	1 189,29	23
Sociální věci	0,63	0	1	0	1	0
Bezpečnost	2,48	0	420,47	11	30,81	1
Veřejná správa	892,34	34	1 379,41	35	1 809,98	34
Výdaje celkem	2 603,23	100	3 930,55	100	5 259,58	100

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [83]*

Z Tabulky 22 vyplývá, že se obec Křinice nejvíce zaměřila na investice do oblasti veřejné správy, průmyslu a také bydlení, komunálních služeb a územního rozvoje. Naopak minimální investice jsou směřovány do oblasti zdravotnictví, sociálních věcí a zemědělství a lesů.

Pokud shrneme celkovou situaci hospodaření obce Křinice za období let 2001-2012, můžeme říci, že z větší části dosahuje rozpočtového přebytku. Konkrétní podobu rozdílů mezi příjmy a výdaji znázorňuje Graf 29.

Graf 29: Rozdíl příjmů a výdajů obce Křinice za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

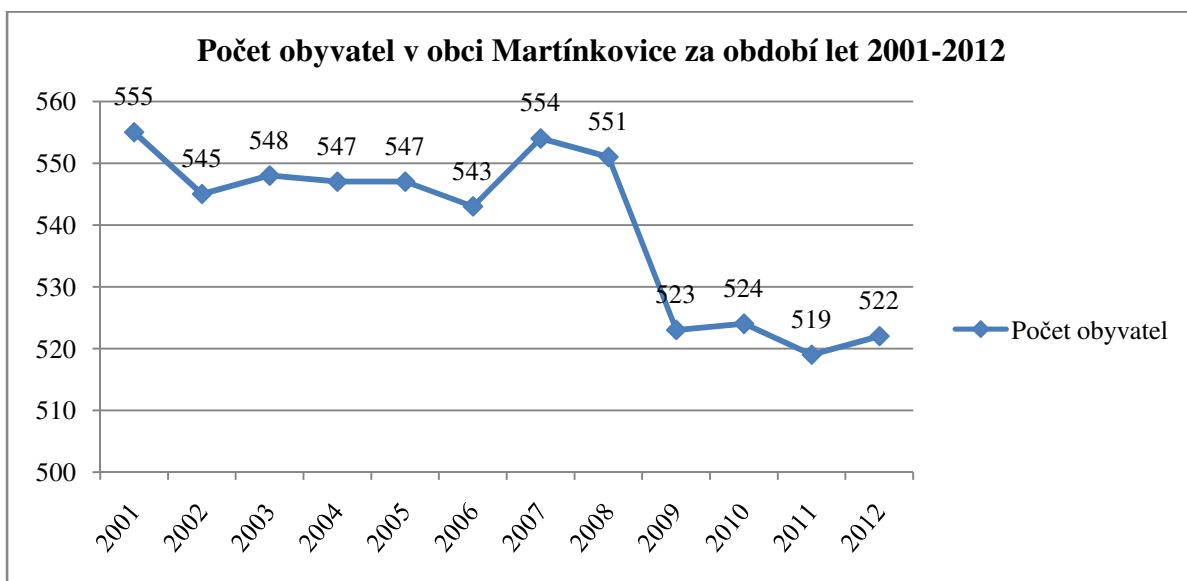
*Zdroj:vlastní
zpracování dle [83]*

Nejvyššího rozpočtového přebytku obec dosáhla v roce 2012, kdy jeho hodnota činila 2 733 250 Kč. Naopak nejvyšší rozpočtový schodek byl zaznamenán v předešlém roce 2011, kdy jeho hodnota dosahovala -1 291 920 Kč. Přesto, že rok 2009 byl poznamenán ekonomickou krizí v ČR, obec Křinice v tomto roce dosáhla rozpočtového přebytku v hodnotě 936 420 Kč.

Obec Křinice je vyhlášena vesnickou památkovou rezervací. Její silnou stránku představuje unikátní prostředí tvořené Broumovskými stěnami, dobré napojení na silniční síť a také blízkost k sousednímu městu Broumov. Slabou stránku obec spatřuje např. v údržbě a správě původní venkovské zástavby a zachování prvků lidové architektury. Příležitostí pro obec je využití území pro rekreaci. [52]

3.2.8 Obec Martínkovice

Obec Martínkovice leží jižně od Broumova a je součástí chráněné krajinné oblasti. Obec tvoří jedno katastrální území – Křinice a jeho celková katastrální výměra ke konci roku 2012 činila 14,16 km², z toho podíl zastavěného území byl 7,35 %. Územím prochází silnice II. a III. třídy, cyklostezka a také se zde nachází regionální polní letiště s aerocampem. Hustota obyvatel je 36,86 osob na km² a v obci žije 522 obyvatel. Konkrétní vývoj počtu obyvatel za období let 2001-2012 je zachycen v následujícím Grafu 30. [52, 32]

Graf 30: Vývoj počtu obyvatel v obci Martínkovice za období let 2001-2012

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [84]*

Z Grafu 30 vyplývá, že vývoj počtu obyvatel má v podstatě sestupnou tendenci. Od roku 2001-2012 klesl počet obyvatel o 33 osob. Nejvíce obyvatel zde žilo již v roce 2001 a to 555, naopak nejméně v roce 2011, konkrétně 519 osob.

Obec Martínkovice disponuje poměrně bohatou občanskou vybaveností, jelikož se zde nachází pošta, veřejná knihovna, základní a mateřská škola, hřiště, tělocvična, ubytovací a stravovací zařízení apod. V obci působí 92 podnikatelských subjektů, z nichž se většina orientuje na oblast zemědělství, lesnictví a rybářství, průmyslu a také činnosti v oblasti nemovitostí. Míra nezaměstnanosti zde ke konci roku 2011 činila 9,8 %. [23, 68]

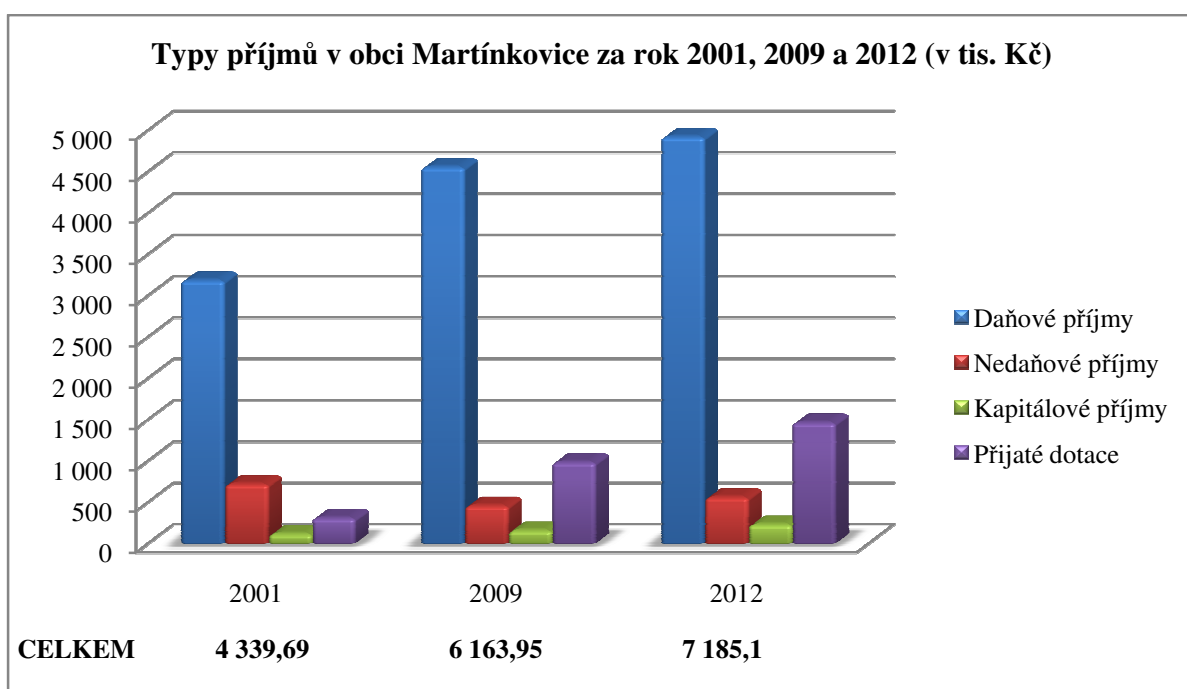
Ekonomickou situaci obce zobrazují následující tabulky a grafy týkající se příjmů a výdajů. Tabulka 23 zachycuje vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Martínkovice v letech 2001-2012.

Tabulka 23: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Martínkovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Příjmy	4 339,69	5 216,69	10 178,52	10 203,65	6 616,43	6 549,48
Výdaje	5 222,12	5 682,65	9 436	9 862,92	6 079,05	6 059,43
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Příjmy	7 462,40	7 825,10	6 163,95	12 952,33	6 917,80	7 185,10
Výdaje	7 961,48	7 757,58	6 576,51	13 295,45	6 345,20	6 289,51

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [84]*

Z výše uvedených údajů je patrné, že nejnižší příjmy i výdaje měla obec v roce 2001, naopak nejvyšší hodnoty příjmů a výdajů byly zaznamenány v roce 2010. Konkrétní typy příjmů a výdajů jsou zobrazeny v následujícím Grafu 31 a 32. Graf 31 znázorňuje jednotlivé typy příjmů za roky 2001, 2009 a 2012.

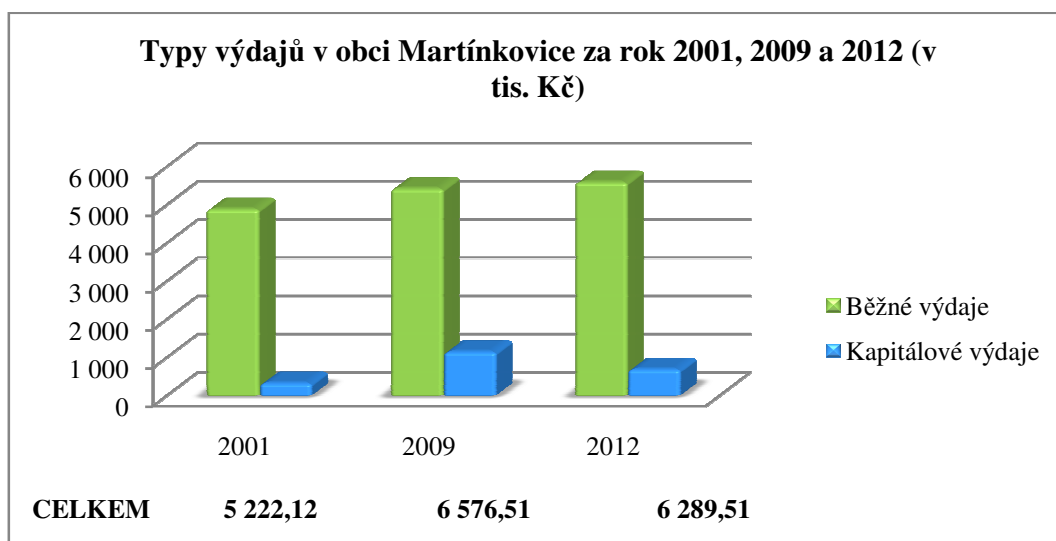

Graf 31: Jednotlivé typy příjmů v obci Martínkovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [84]*

Z Grafu 31 vyplývá, že za uvedené tři roky obec dosahovala nejvyšších příjmů v roce 2012, kde největší podíl měly daňové příjmy (69 %) v hodnotě 4 923 030 Kč (nejvíce obecné daně ze zboží a služeb v tuzemsku). Naopak nejmenšího podílu 3 % dosáhly kapitálové příjmy s hodnotou 233 740 Kč, kde většinu představovaly příjmy z prodeje dlouhodobého majetku.

V následujícím Grafu 32 jsou znázorněny běžné a kapitálové výdaje za dané tři roky.

Graf 32: Jednotlivé typy výdajů v obci Martínkovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [84]*

Z Grafu 32 je patrné, že nejvyšších výdajů bylo z uvedených tří let dosaženo v roce 2009, kdy podstatnou část tvořily běžné výdaje s podílem 82 % a hodnotou 5 425 570 Kč. Kapitálové výdaje se podílely 18 % s hodnotou 1 150 940 Kč. Podrobnější přehled výdajů za tyto tři roky podává Tabulka 24, kde jsou výdaje rozčleněny ještě podrobněji.

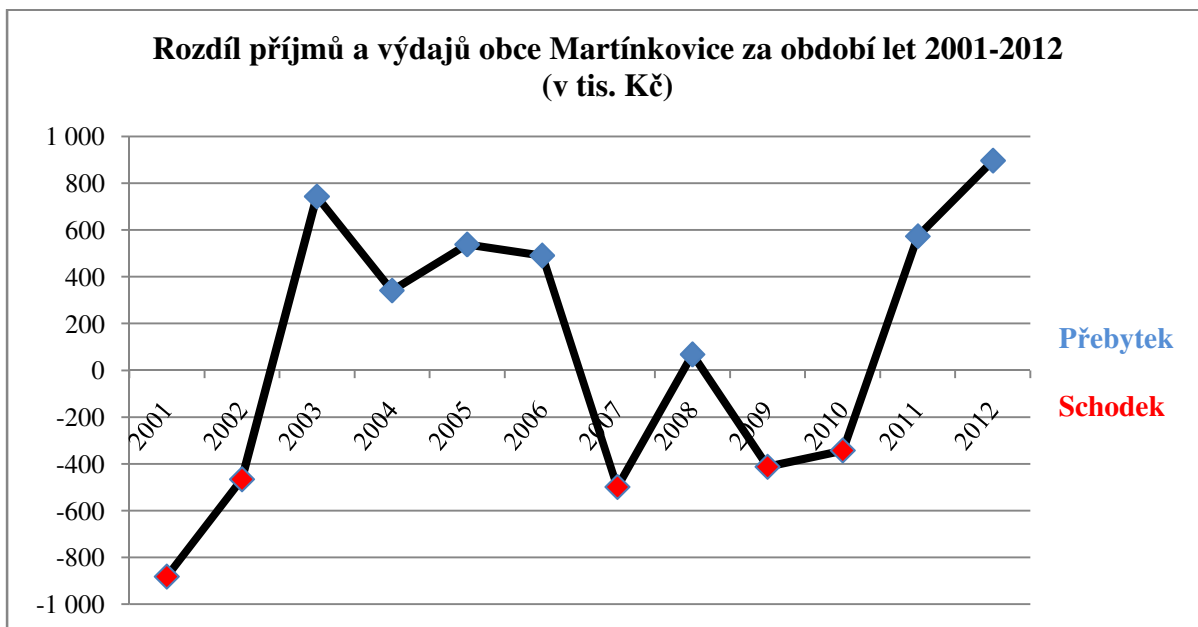
Tabulka 24: Podrobnější přehled výdajů v obci Martínkovice v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

Výdaje	Rok					
	2001		2009		2012	
	tis. Kč	%	tis. Kč	%	ti. Kč	%
Zemědělství a lesy	0,00	0	0,00	0	5,34	0
Průmysl	808,37	15	732,06	11	617,72	10
Vzdělávání	1 367,95	26	1 609,52	24	1 925,82	31
Kultura, církve a sdělovací prostředky	313,69	6	497,34	8	475,69	8
Tělovýchova a zájmová činnost	49,15	1	128,98	2	103,64	2
Zdravotnictví	28	1	0	0	0	0
Bydlení, komunální služby a úz. rozvoj	981,24	19	942,16	14	749,10	12
Ochrana životního prostředí	442,32	8	591,53	9	697,78	11
Sociální věci	0	0	50	1	0	0
Bezpečnost	71,97	1	117,65	2	95,49	2
Veřejná správa	1 159,43	22	1 907,27	29	1 618,93	26
Výdaje celkem	5 222,12	100	6 576,51	100	6 289,51	100

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [84]*

Z Tabulky 24 vyplývá, že se obec Martínkovice nejvíce investuje do vzdělávání, veřejné správy, bydlení, komunálních služeb, územního rozvoje a také průmyslu. Naopak nejméně investic směřuje do oblasti zdravotnictví, sociálních věcí a zemědělství a lesů.

Pokud shrneme celkovou situaci hospodaření obce Martínkovice za období let 2001-2012, lze říci, že převažuje rozpočtový přebytek. Konkrétní podobu rozdílů mezi příjmy a výdaji zobrazuje Graf 33.

Graf 33: Rozdíl příjmů a výdajů obce Martínkovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [84]*

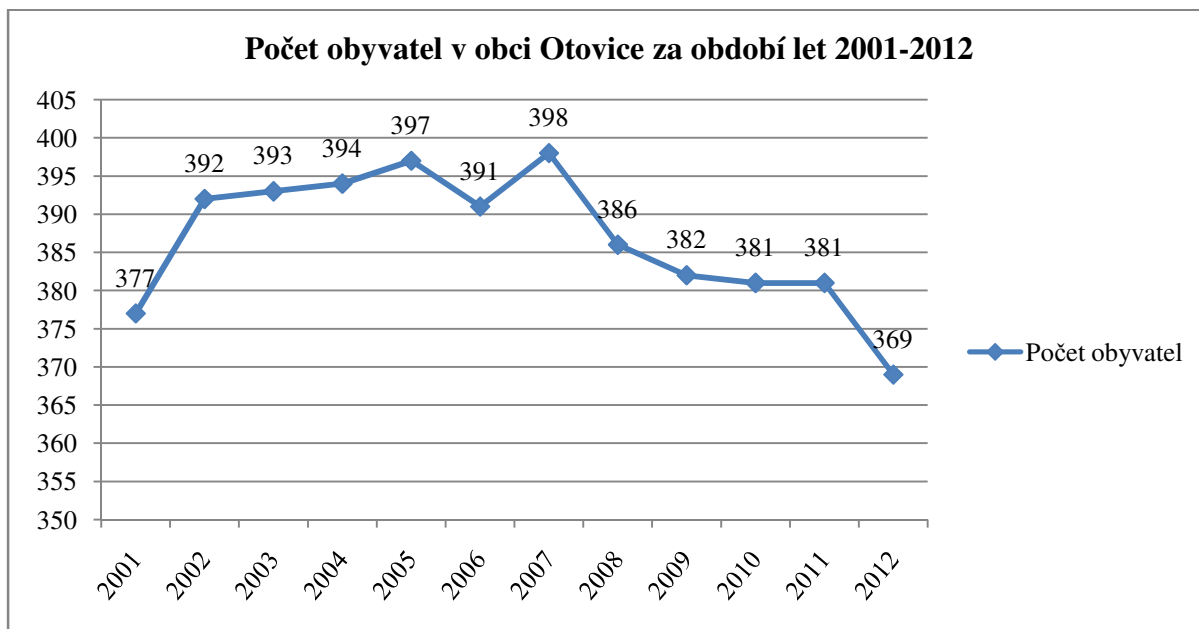
Nejvyššího rozpočtového přebytku obec dosáhla v roce 2012, kdy jeho hodnota činila 895 590 Kč. Naopak nejvyšší rozpočtový schodek byl zaznamenán hned na počátku v roce 2001, kdy jeho hodnota dosahovala -882 430 Kč.

Obec Martínkovice je historicky stabilním místem disponujícím dostatečnou občanskou vybaveností. Slabou stránkou je mimo jiné rozptýlenost původní venkovské zástavby. Potenciál obce však představují funkční areály výroby a také zaměření na rekreační bydlení. Určitou hrozbou pro obec by byla stagnace technického vybavení území, která by bránila v rozvoji podnikání. [52]

3.2.9 Obec Otovice

Obec Otovice leží ve východní části Broumovského výběžku, jižně od Broumova a současně se nachází u hranic s Polskem. Obec má jediné katastrální území – Otovice a jeho

celková katastrální výměra ke konci roku 2012 činila 10,59 km², z toho podíl zastavěného území byl 6,94 %. Územím prochází silnice II. a III. třídy, která pokračuje až k hraničnímu přechodu s polským územím. Dále se zde nachází regionální železnice, kde však byla osobní doprava zastavena, dále cyklotrasa a turistická trasa. Hustota obyvatel je 37,84 osob na km² a v obci žije 369 obyvatel. Konkrétní vývoj počtu obyvatel za období let 2001-2012 je zachycen v následujícím Grafu 34. [52, 32]

Graf 34: Vývoj počtu obyvatel v obci Otovice za období let 2001-2012

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [85]*

Z Grafu 34 vyplývá, že vývoj počtu obyvatel prošel výraznými změnami. Nejvíce obyvatel zde žilo v roce 2007 a to 398, naopak nejméně v roce 2012, konkrétně 369 osob, což je dokonce pod hranicí počtu z roku 2001, kdy v obci žilo 377 osob.

V obci je k dispozici pouze základní občanská vybavenost situovaná převážně v centru. Nalezneme zde poštu, hřiště, restaurační zařízení, atd. Na území obce působí 74 podnikatelských subjektů, z nichž se většina pohybuje v oblasti zemědělství, lesnictví, rybářství, průmyslu a také ve velkoobchodu, maloobchodu a opravě, údržbě motorových vozidel. Míra nezaměstnanosti zde ke konci roku 2011 činila 6,9 %. [24, 72]

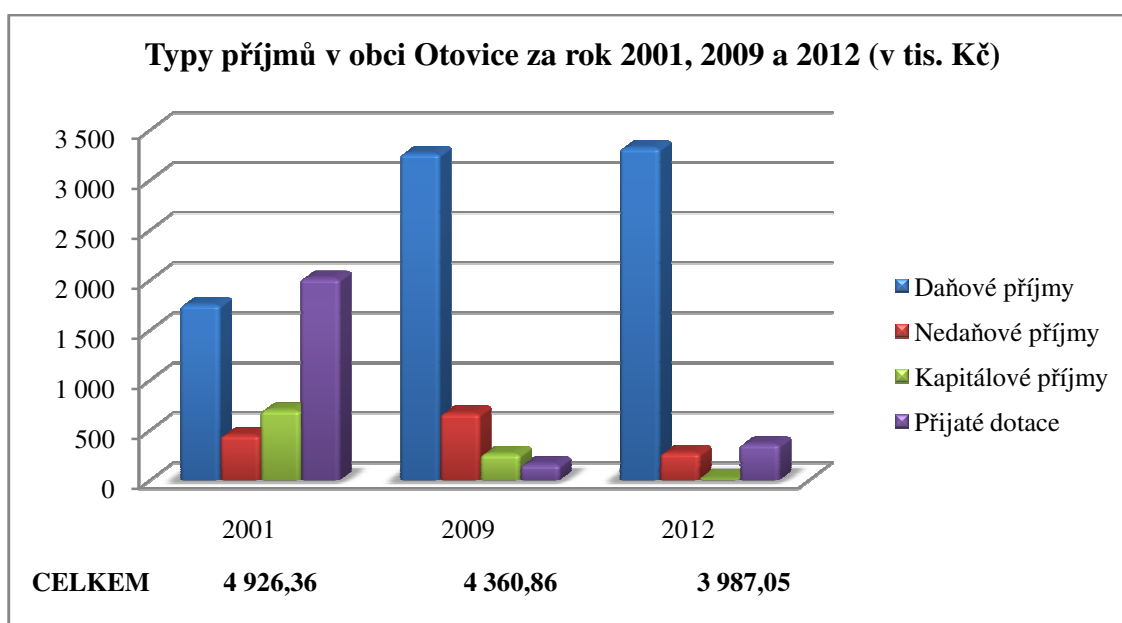
Ekonomickou situaci obce znázorňují následující tabulky a grafy týkající se příjmů a výdajů. V Tabulce 25 je zachycen vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Otovice za období let 2001-2012.

Tabulka 25: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Otovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Příjmy	4 926,36	3 214,92	4 905,05	2 961,96	3 273,88	3 336,94
Výdaje	5 220,49	5 033,59	5 500,02	2 781,12	3 140,59	3 329,36
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Příjmy	4 082,58	3 938,04	4 360,86	4 477,45	4 967,49	3 987,05
Výdaje	3 111,42	3 989,76	4 349,62	4 228,37	3 356,70	4 601,85

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [85]*

Z výše uvedených údajů je zřejmé, že nejnižších příjmů i výdajů obec shodně dosáhla v roce 2004. Naopak nejvyšší příjmy byly zaznamenány v roce 2011 a nejvyšší výdaje v roce 2003. Konkrétní typy příjmů a výdajů jsou znázorněny v následujícím Grafu 35 a 36. Graf 35 zachycuje jednotlivé typy příjmů za vybrané roky 2001, 2009 a 2012.

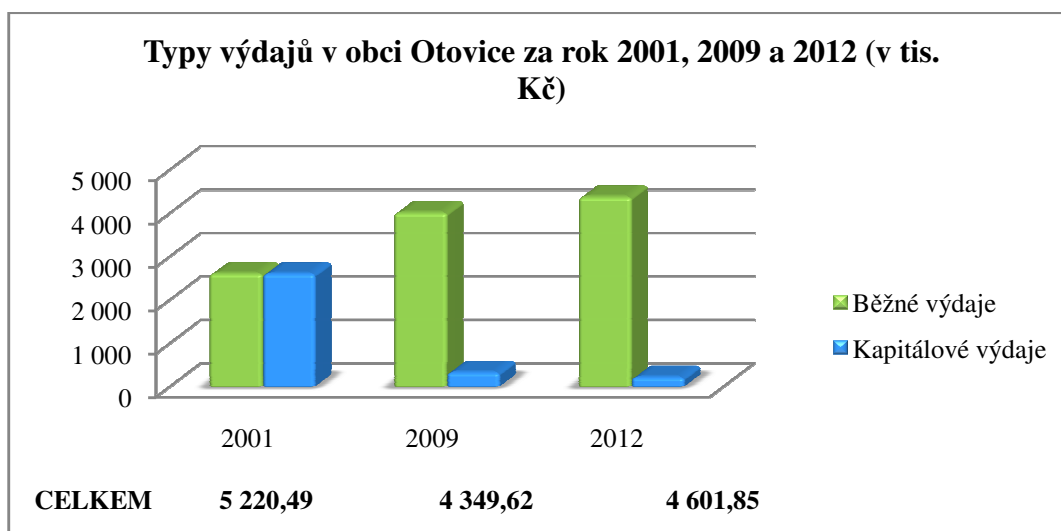

Graf 35: Jednotlivé typy příjmů v obci Otovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [85]*

Z Grafu 35 vyplývá, že za uvedené tři roky obec dosahovala nejvyšších příjmů v roce 2001, kde největší podíl tvořily přijaté dotace (41 %) v hodnotě 2 017 540 Kč (nejvíce investiční přijaté transfery od veřejných rozpočtů ústřední úrovně). Naopak nejmenšího podílu 9 % dosáhly nedaňové příjmy v hodnotě 452 460 Kč, kde většinu tvořily ostatní nedaňové příjmy představující přijaté nekapitálové příspěvky a náhrady.

V následujícím Grafu 36 jsou zobrazeny běžné a kapitálové výdaje za dané tři roky.

Graf 36: Jednotlivé typy výdajů v obci Otovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [85]*

Z Grafu 36 je patrné, že nejvyšších výdajů bylo dosaženo také v roce 2001, kdy byly položky výdajů skoro vyrovnané. Dá se tedy říci, že podíl výdajů činil téměř 50:50, s tím, že běžné výdaje dosáhly hodnoty 2 612 390 Kč a kapitálové výdaje částky 2 608 100 Kč. Podrobnější přehled výdajů nabízí Tabulka 26, kde jsou výdaje rozčleněny podrobněji.

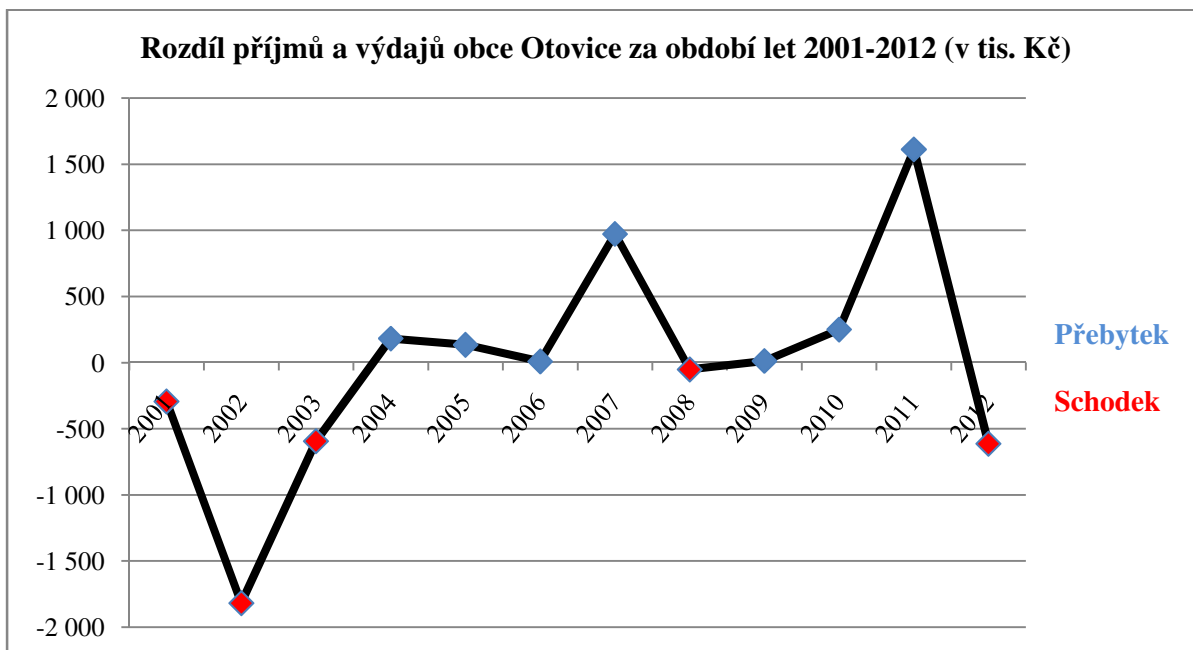
Tabulka 26: Podrobnější přehled výdajů v obci Otovice v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

Výdaje	Rok					
	2001		2009		2012	
	tis. Kč	%	tis. Kč	%	ti. Kč	%
Zemědělství a lesy	0,00	0	370,55	9	104,72	2
Průmysl	103,69	2	402,61	9	379,00	8
Vzdělávání	400,59	8	259,12	6	188,08	4
Kultura, církve a sdělovací prostředky	7,32	0	45,87	1	507,43	11
Tělovýchova a zájmová činnost	15	0	0,00	0	18,00	0
Zdravotnictví	10	0	0	0	3	0
Bydlení, komunální služby a úz. rozvoj	3 862,57	74	241,39	6	357,63	8
Ochrana životního prostředí	66,88	1	323,47	7	414,36	9
Sociální věci	4,74	0	7,49	0	23,87	1
Bezpečnost	24,83	0	23,37	1	22,5	0
Veřejná správa	724,87	14	2 675,75	62	2 583,26	56
Výdaje celkem	5 220,49	100	4 349,62	100	4 601,85	100

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [85]*

Z Tabulky 26 vyplývá, že obec Otovice nejvíce investovala do oblasti veřejné správy, bydlení, komunálních služeb, územního rozvoje a také průmyslu. Naopak minimální investice putují do oblasti zdravotnictví, tělovýchovy, zájmové činnosti a sociálních věcí.

Pokud shrneme celkovou situaci hospodaření obce Otovice za období let 2001-2012, lze konstatovat, že převažující je rozpočtový přebytek. Konkrétní podobu rozdílů mezi příjmy a výdaji ilustruje Graf 37.

Graf 37: Rozdíl příjmů a výdajů obce Otovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [85]*

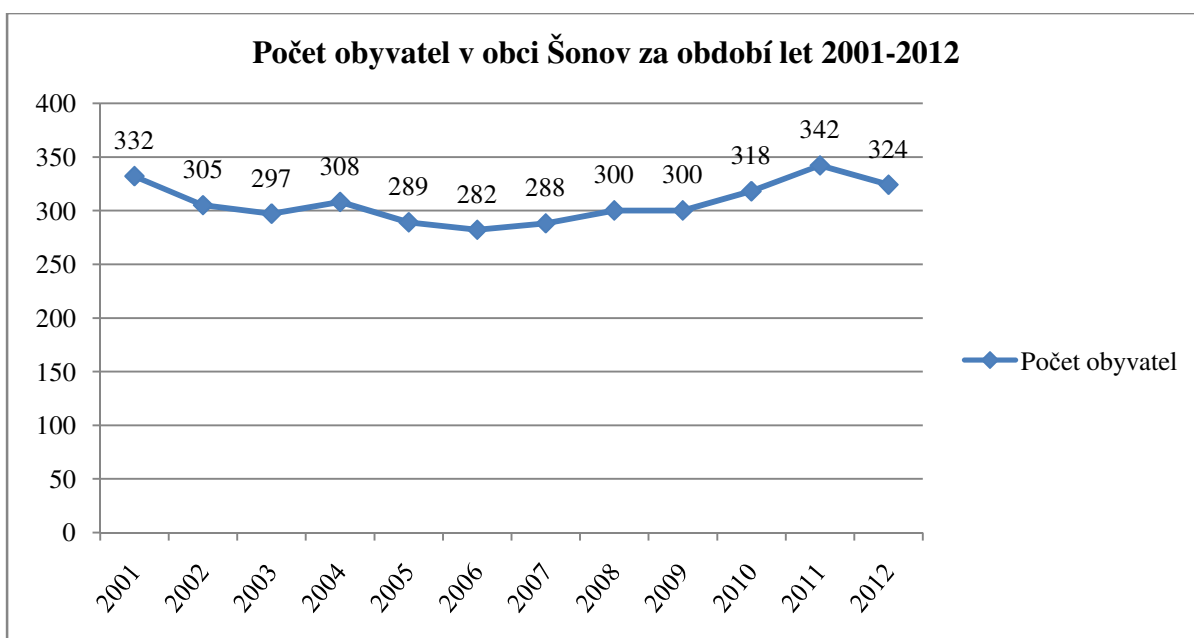
Nejvyššího rozpočtového přebytku obec měla v roce 2011, kdy bylo dosaženo hodnoty 1 610 790 Kč. Naopak nejvyšší rozpočtový schodek obec zaznamenala v roce 2002, kdy se jednalo o částku -1 818 670 Kč. V krizovém roce 2009 obec jako jedna z mála dosáhla, ač minimálního, přesto rozpočtového přebytku v hodnotě 7 580 Kč.

Obec Otovice je převážně tvořena lidovou architekturou, která je charakteristická pro tuto oblast. Silnou stránku představuje kontaktní prostor s Polskem, což umožňuje příhraniční rozvoj území. Naopak slabou stránkou je např. nedostatečné vybavení pro cestovní ruch. Zdrojem pracovních míst je z určité části sousední Broumov. Přestože osobní doprava na železniční trati zde byla zastavena, bylo by vhodné prověřit její možný potenciál, jelikož je tu hrozba úplného zániku tohoto železničního koridoru. Do budoucna je v řešení také vybudování pěšího a cyklistického koridoru mezi Otovicemi a Broumovem, jejichž propojení

by mohlo přinést pro daná území určité příležitosti. [52]

3.2.10 Obec Šonov

Obec Šonov se nachází severovýchodně od Broumova u hranic se sousedním Polskem. Jedná se o nejdelší obec Broumovského výběžku mající 7 km. Obec má jediné katastrální území – Šonov, které je zároveň největším katastrálním územím celého správního obvodu ORP Broumov. Jeho celková výměra ke konci roku 2012 činila 20,74 km², z toho podíl zastavěného území byl 2,64 %. Územím prochází silnice III. třídy, která zde zároveň končí a nevede ani k hraničnímu prostoru. Hustota obyvatel je 15,62 osob na km² a v obci žije 324 obyvatel. Konkrétní vývoj počtu obyvatel za období let 2001-2012 je zobrazen v následujícím Grafu 38. [52, 32]

Graf 38: Vývoj počtu obyvatel v obci Šonov za období let 2001-2012

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [86]*

Z Grafu 38 vyplývá, že počet obyvatel se od roku 2001 příliš nezměnil. Nejvíce obyvatel v obci žilo v roce 2011 a to 342, naopak nejmenší počet byl zaznamenán v roce 2006, konkrétně 282 osob. Od roku 2001-2012 klesl celkový počet obyvatel o 8 osob.

Obec má celkem vyhovující občanskou vybavenost, nalezneme zde mateřskou školu, obecní knihovnu, hřiště, poštu, obecní turistickou ubytovnu, pohostinství a v září či říjnu roku 2014 je plánováno také otevření domu pro seniory, který vzniká na základě rekonstrukce

bývalého obchodu. V obci působí 68 podnikatelských subjektů, z nichž většina provozuje činnost v oblasti zemědělství, lesnictví a rybníctví, dále ve stavebnictví, velkoobchodě, maloobchodě a opravě, údržbě motorových vozidel a také v oblasti nemovitostí. Míra nezaměstnanosti zde ke konci roku 2011 dosahovala 10,7 %. [25, 69]

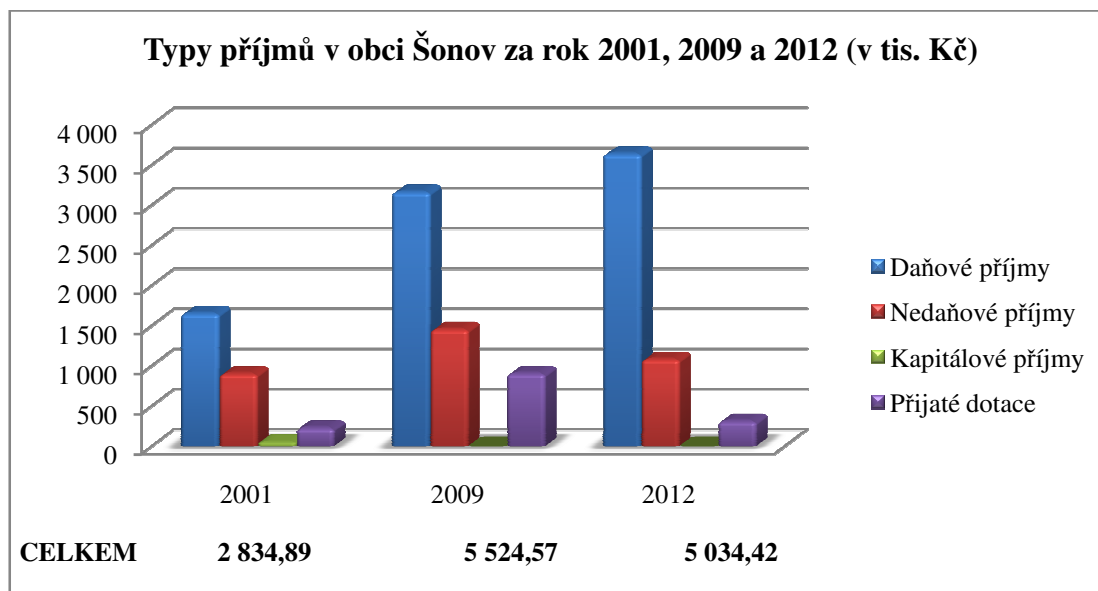
Ekonomickou situaci obce zachycují následující tabulky a grafy, které se týkají příjmů a výdajů. V Tabulce 27 je zaznamenán vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Šonov za období let 2001-2012.

Tabulka 27: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Šonov za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Příjmy	2 834,89	3 397,27	6 224,25	3 803,54	3 421,84	3 866,12
Výdaje	2 288,60	3 239,27	11 230	3 582,51	3 102,27	3 079,87
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Příjmy	5 140,12	5 159,86	5 524,57	12 459,00	5 965,23	5 034,42
Výdaje	4 410,14	4 947,45	3 784,66	14 762,81	3 768,10	4 129,44

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [86]*

Z výše uvedených údajů je patrné, že nejnižších příjmů a zároveň i výdajů obec dosáhla v roce 2001. Naopak nejvyšší příjmy spolu s výdaji byly shodně zaznamenány v roce 2010. Konkrétní typy příjmů a výdajů jsou znázorněny v následujícím Grafu 39 a 40. Graf 39 zobrazuje jednotlivé typy příjmů za vybrané roky 2001, 2009 a 2012.

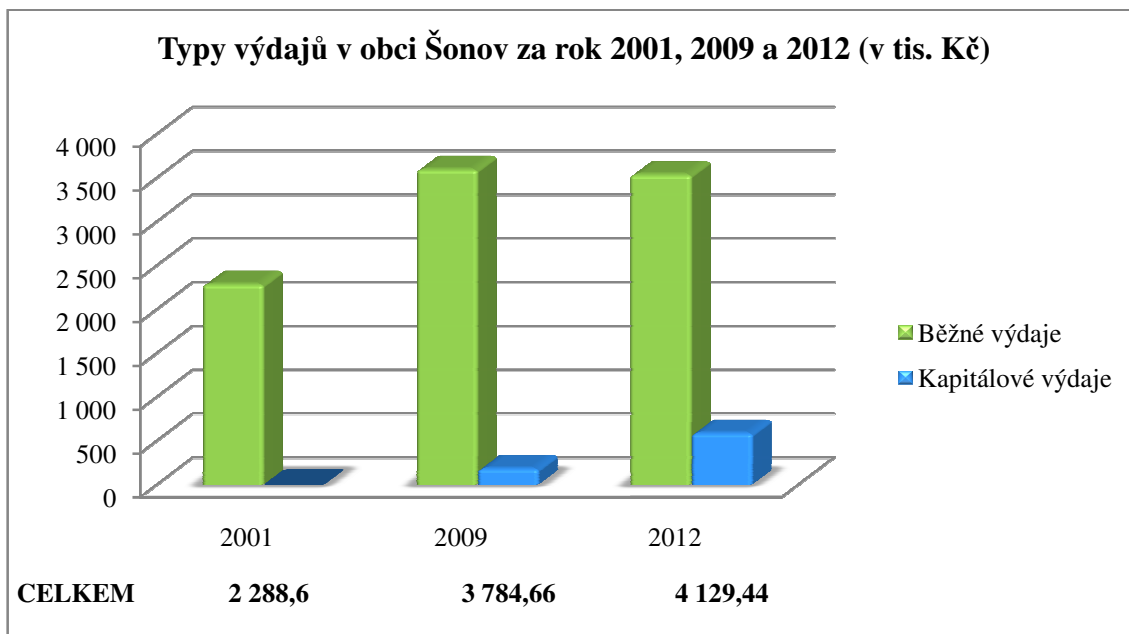

Graf 39: Jednotlivé typy příjmů v obci Šonov za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [86]*

Z Grafu 39 vyplývá, že za uvedené tři roky obec dosahovala nejvyšších příjmů v roce 2009, kde největší podíl představovaly daňové příjmy (57 %) v částce 3 163 460 Kč (nejvíce obecné daně ze zboží a služeb v tuzemsku). Nulovou položkou byly naopak kapitálové příjmy a další nejmenší položkou byly přijaté dotace s podílem 17 % v hodnotě 905 850 Kč, kde většinu tvořily neinvestiční přijaté transfery od veřejných rozpočtů ústřední a územní úrovně.

V následujícím Grafu 40 jsou znázorněny běžné a kapitálové výdaje za dané tři roky.

Graf 40: Jednotlivé typy výdajů v obci Šonov za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj: vlastní
zpracování dle [86]*

Z Grafu 40 je patrné, že nejvyšších výdajů bylo z uvedených tří let dosaženo v roce 2012, kdy převažující podíl 86 % měly běžné výdaje v hodnotě 3 539 900 Kč a naopak menšinový podíl 14 % tvořily kapitálové výdaje s částkou 589 540 Kč. Podrobnější přehled výdajů za tyto tři roky podává Tabulka 28, kde jsou výdaje rozčleněny do podrobnějších položek.

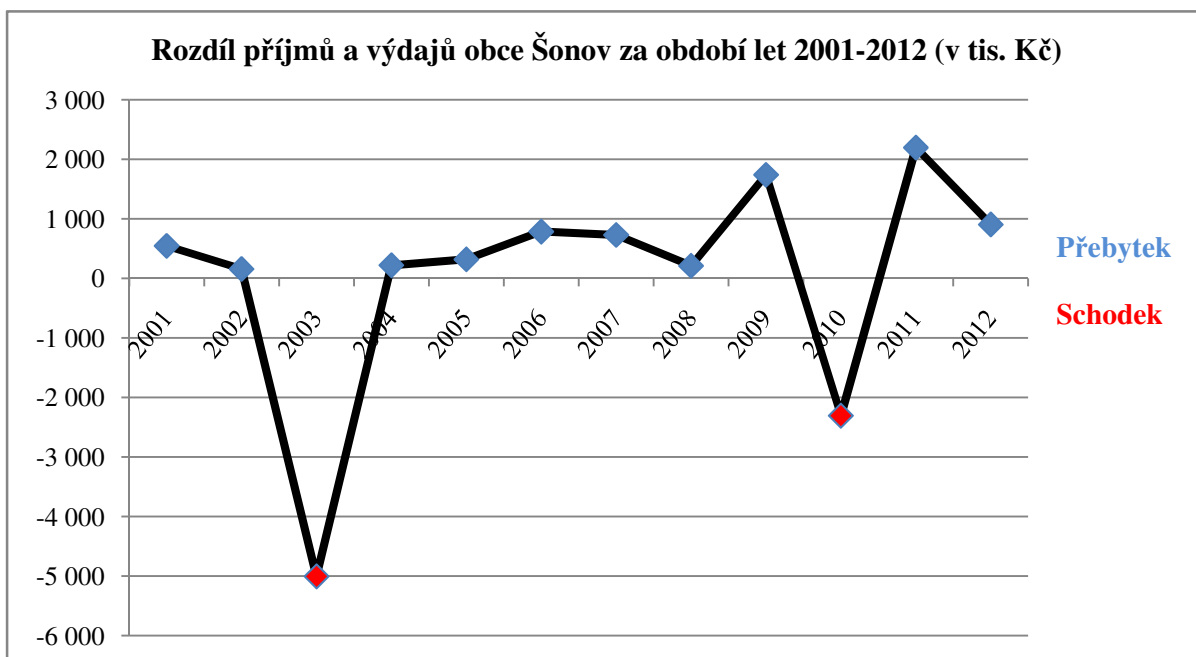
Tabulka 28: Podrobnější přehled výdajů v obci Šonov v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

Výdaje	Rok					
	2001		2009		2012	
	tis. Kč	%	tis. Kč	%	ti. Kč	%
Zemědělství a lesy	100,29	4	41,87	1	41,42	1
Průmysl	279,11	12	402,41	11	1 005,94	24
Vzdělávání	265,53	12	415,79	11	577,23	14
Kultura, církve a sdělovací prostředky	41,2	2	51,58	1	68,87	2
Tělovýchova a zájmová činnost	0	0	0,00	0	3,00	0
Zdravotnictví	0	0	5	0	0	0
Bydlení, komunální služby a úz. rozvoj	581,41	25	1 191,82	31	352,82	9
Ochrana životního prostředí	52,56	2	260,96	7	443,38	11
Sociální věci	0	0	0	0	286,7	7
Bezpečnost	0,00	0	5,96	0	5	0
Veřejná správa	968,50	42	1 409,18	37	1 345,08	33
Výdaje celkem	2 288,60	100	3 784,66	100	4 129,44	100

*Zdroj:vlastní**zpracování dle [86]*

Z Tabulky 28 vyplývá, že obec Šonov směřovala nejvíce investic do oblasti veřejné správy, dále bydlení, komunálních služeb, územního rozvoje, průmyslu a také vzdělávání. Naopak téměř žádné investice nesměřují do oblasti zdravotnictví, tělovýchovy, zájmové činnosti, bezpečnosti a sociálních věcí.

Pokud shrneme celkovou situaci hospodaření obce Šonov za období let 2001-2012, můžeme říci, že až na dvě výjimky obec dosahuje rozpočtového přebytku. Konkrétní podobu rozdílů mezi příjmy a výdaji zobrazuje Graf 41.

Graf 41: Rozdíl příjmů a výdajů obce Šonov za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

*Zdroj: vlastní
zpracováno dle [86]*

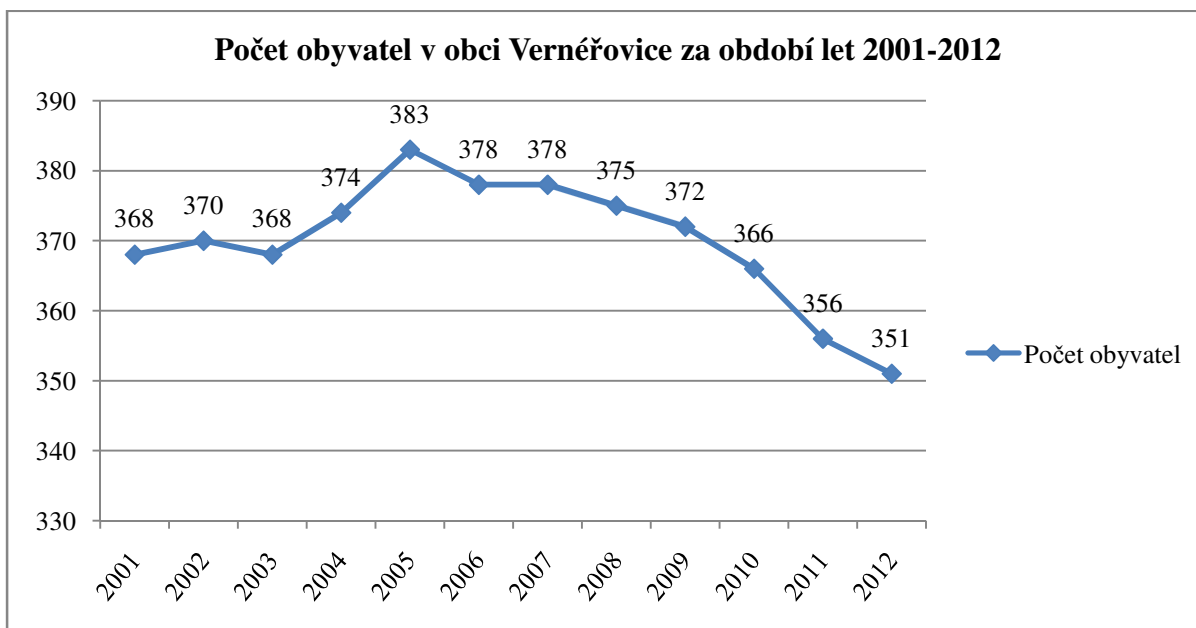
Nejvyšší rozpočtový přebytek byl zaznamenán v roce 2011, konkrétně se jednalo o částku 2 197 130 Kč. I přes jinak krizový rok 2009 si obec Šonov také počínala dobře, jelikož dosáhla přebytku v hodnotě 1 739 910 Kč. Naopak výrazný rozpočtový schodek měla obec v roce 2003 a to v částce -5 005 850 Kč.

Obec Šonov je příhraniční oblastí s venkovskou zástavbou. Významný podíl zde tvoří i rekreační bydlení. Silnou stránkou je přímé napojení na Broumov a také vcelku dostatečná občanská vybavenost. Slabou stránkou obce je zejména rozptýlenost venkovské zástavby. Určitou příležitost představuje prodloužení stávající silniční komunikace, která by vedla až do Polska a mohla napomoci rozvoji turistického ruchu. Obec by se měla zaměřit také na vybudování nových pěších tras a cyklostezek podél příhraničních hor, které zde prozatím chybí. [52]

3.2.11 Obec Verněřovice

Obec Verněřovice leží severozápadně od Broumova, konkrétně mezi městy Meziměstí a Teplice nad Metují. Obec má jediné katastrální území vystupující pod názvem Verněřovice. Jeho celková výměra ke konci roku 2012 činila 9,4 km², z toho podíl zastavěného území byl 4,22 %. Územím prochází silnice III. třídy a turistická trasa spojující Teplice nad Metují a Meziměstí. Hustota obyvatel je 37,34 osob na km² a v obci žije 351 obyvatel. Konkrétní

vývoj počtu obyvatel za období let 2001-2012 je zachycen v následujícím Grafu 42. [52, 32]

Graf 42: Vývoj počtu obyvatel v obci Verněřovice za období let 2001-2012

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [87]*

Z Grafu 42 vyplývá, že počet obyvatel má od roku 2001 v podstatě sestupnou tendenci. Výjimkou je rok 2005, kdy se počet osob dostal na své prozatimní maximum a v obci v danou dobu žilo konkrétně 383 obyvatel, naopak nejmenší počet byl zaznamenán na konci uvedeného období, tedy v roce 2012, kdy se jednalo o počet 351 osob. Od roku 2001 do roku 2012 tak celkový stav obyvatel poklesl o 17 obyvatel.

Co se týče občanské vybavenosti, nalezneme v obci jak mateřskou, tak základní školu, dále poštu, hřiště, atd. Na území obce je evidováno 74 podnikatelských subjektů, z nichž většina se zabývá činností v oblasti zemědělství, lesnictví, rybářství, průmyslu, dále ve velkoobchodě, maloobchodě, opravě a údržbě motorových vozidel, také v oblasti ubytování, stravování, pohostinství či peněžnictví a pojišťovnictví. Míra nezaměstnanosti zde ke konci roku 2011 dosahovala hodnoty 8,4 %. [26, 99]

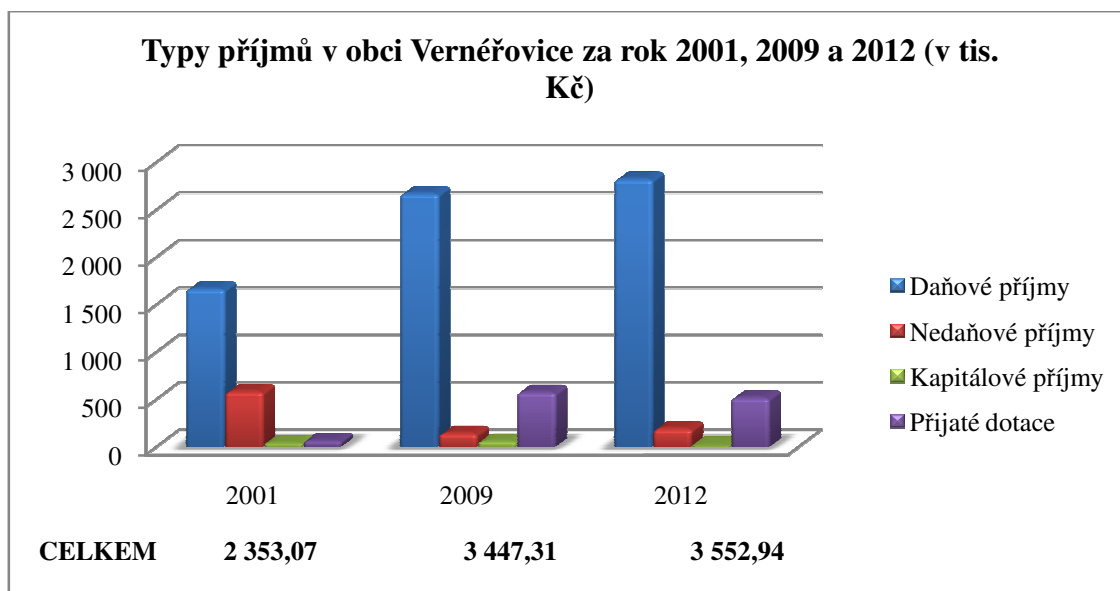
Ekonomickou situaci obce zachycují následující tabulky a grafy týkající se příjmů a výdajů. V Tabulce 29 je zachycen vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Verněřovice v letech 2001-2012.

Tabulka 29: Vývoj celkových příjmů a výdajů v obci Verněřovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Příjmy	2 353,07	2 528,13	4 002,27	4 122,18	2 888,00	2 844,79
Výdaje	2 762,43	2 802,88	3 812,19	4 250,33	2 641,65	2 415,69
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Příjmy	3 771,50	4 389,03	3 447,31	3 132,67	3 636,27	3 552,94
Výdaje	3 602,26	3 853,65	3 528,39	4 585,65	4 451,69	3 115,51

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [87]*

Z výše uvedených údajů je zřejmé, že nejnižších příjmů bylo dosaženo již v roce 2001, naopak nejvyšších příjmů v roce 2008. Nejnižší výdaje obec zaznamenala v roce 2006 a nejvyšší výdaje pak v roce 2010. Konkrétní typy příjmů a výdajů jsou znázorněny v nadcházejícím Grafu 43 a 44. Graf 43 zobrazuje jednotlivé typy příjmů za vybrané roky 2001, 2009 a 2012.

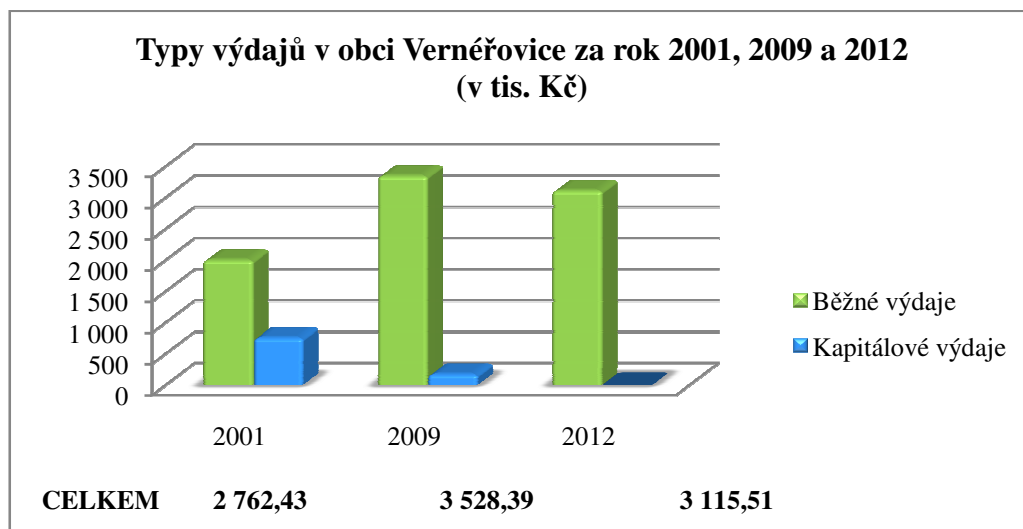

Graf 43: Jednotlivé typy příjmů v obci Verněřovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [87]*

Z Grafu 43 vyplývá, že za uvedené tři roky obec dosahovala nejvyšších příjmů v roce 2012, kde největší podíl představovaly daňové příjmy (79 %) v částce 2 823 350 Kč (nejvíce obecné daně ze zboží a služeb v tuzemsku). Minimální položkou byly naopak kapitálové příjmy s podílem 1 % a částkou 18 130 Kč tvořenou příjmy z prodeje dlouhodobého majetku.

V následujícím Grafu 44 jsou zobrazeny běžné a kapitálové výdaje za vybrané tři roky.

Graf 44: Jednotlivé typy příjmů v obci Verněřovice za rok 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [87]*

Z Grafu 44 je patrné, že nejvyšších výdajů bylo z uvedených tří let dosaženo v roce 2009, kdy většinový podíl 95 % tvořily běžné výdaje v hodnotě 3 351 990 Kč běžné výdaje a naopak menšinový podíl 5 % měly kapitálové výdaje s částkou 176 400 Kč. Podrobnější přehled výdajů nabízí Tabulka 30, kde jsou výdaje rozčleněny do podrobnějších položek.

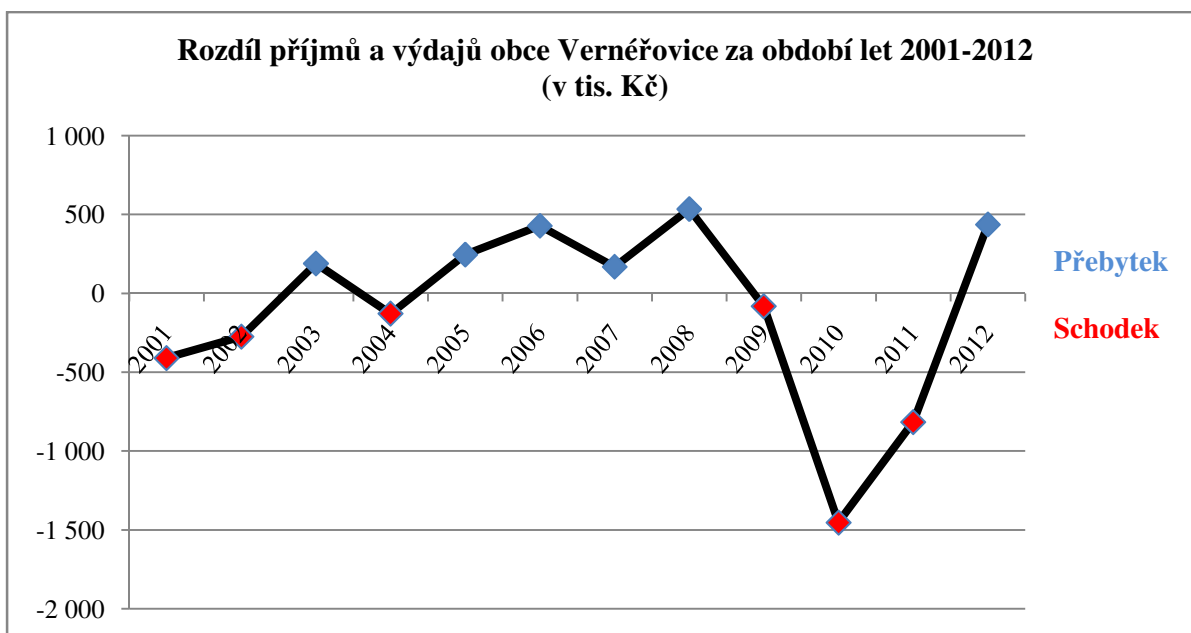
Tabulka 30: Podrobnější přehled výdajů v obci Verněřovice v roce 2001, 2009 a 2012 (v tis. Kč)

Výdaje	Rok					
	2001		2009		2012	
	tis. Kč	%	tis. Kč	%	ti. Kč	%
Zemědělství a lesy	109,00	4	132,59	4	19,89	1
Průmysl	9,02	0	38,30	1	30,76	1
Vzdělávání	462,29	17	976,10	28	1 030,06	33
Kultura, církve a sdělovací prostředky	1 047,89	38	62,74	2	45,75	1
Tělovýchova a zájmová činnost	1,4	0	13,92	0	0,00	0
Zdravotnictví	0	0	0	0	0	0
Bydlení, komunální služby a úz. rozvoj	77,25	3	109,06	3	92,22	3
Ochrana životního prostředí	192,06	7	636,85	18	581,73	19
Sociální věci	0	0	0	0	0	0
Bezpečnost	4,69	0	12,45	0	4,11	0
Veřejná správa	858,83	31	1 546,38	44	1 310,99	42
Výdaje celkem	2 762,43	100	3 528,39	100	3 115,51	100

*Zdroj:vlastní
zpracování dle [87]*

Z Tabulky 30 vyplývá, že obec Verněřovice investovala nejvíce do oblasti veřejné správy, vzdělávání, dále ochrany životního prostředí a také vzdělávání kultury, církve a sdělovacích prostředků. Naopak nulové investice jsou v oblasti zdravotnictví, sociálních věcí a minimální výdaje směřují i do průmyslu, tělovýchovy a zájmové činnosti či bezpečnosti.

Pokud shrneme celkovou situaci hospodaření obce Verněřovice v letech 2001-2012, lze říci, že obec dosahuje shodného počtu rozpočtového přebytku i schodku. Konkrétní podobu rozdílů mezi příjmy a výdaji znázorňuje Graf 45.

Graf 45: Rozdíl příjmů a výdajů obce Verněřovice za období let 2001-2012 (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle [87]

Nejvyššího rozpočtového přebytku obec dosáhla v roce 2008 a to konkrétně hodnoty 535 380 Kč. Naopak značný rozpočtový schodek měla obec v roce 2010, kdy se jednalo o částku -1 452 980 Kč.

Obec Verněřovice je typická svými objekty venkovské zástavby. Silnou stránkou je zde zejména pozice obce, jelikož je situována na silniční síti mezi městy Teplice nad Metují a Meziměstí. Slabou stránkou je do jisté míry podřízenost okolním větším městům. Zdrojem pracovních míst a zároveň i centrem veřejné vybavenosti je právě sousední město Meziměstí, které současně představuje také příležitost v podobě rozvoje bydlení v obci Verněřovice za předpokladu využití hodnot aglomerace zmíněného města. [52]

3.3 Shrnutí výsledků analyzovaných obcí

V provedené analýze venkovských obcí bylo sledováno hned několik aspektů, z nichž většina se týkala zejména hospodaření jednotlivých obcí. Z analýzy vyplynuly tyto následující poznatky:

- většinu obcí tvoří **jedno katastrální území**, výjimkou je Adršpach a Heřmánkovice, kde jsou katastrální území dvě,
- většinou obcí vedou **silnice II. a III. třídy**, Adršpachem a Hynčicemi prochází také regionální trať a v několika obcích nalezneme i **pěší stezky a cyklostezky**,
- **průměrná katastrální výměra** všech obcí činí 14,12 km², z toho **největší** výměru má Šonov (20,74 km²) a **nejmenší** výměru mají Hynčice (2,9 km²),
- **průměrný podíl zastavěných ploch** obcí činí 4,79 %, z toho **největší** podíl zastavěnosti mají Hynčice (8,37 %) a **nejmenší** podíl zastavěnosti má Šonov (2,64 %),
- **průměrná hustota obyvatel** obcí je 34,97 osob na km², z toho **největší** hustotu obyvatel mají Hynčice (62,4 osob/km²) a **nejmenší** hustotu obyvatel má Šonov (15,62 osob/km²),
- **vzestupnou tendenci vývoje počtu obyvatel** mají obce: Adršpach, Božanov, Heřmánkovice, Křinice,
- **sestupnou tendenci vývoje počtu obyvatel** mají obce: Heřmánkovice, Hynčice, Jetřichov, Martínkovice, Otovice, Šonov, Verněřovice,
- **největší občanskou vybaveností** disponují obce Adršpach, Božanov, Martínkovice,
- **nejmenší občanskou vybaveností** disponují obce Verněřovice, Křinice, Otovice,
- **průměrný počet podnikatelských subjektů** je 83 na jednu obec, z toho **nejvíce** jich nalezneme v Adršpachu (108) a **nejméně** v Hynčicích (39),
- **podnikatelské subjekty působí nejvíce** v oblasti: zemědělství, lesnictví a rybářství, dále ve velkoobchodě, maloobchodě, opravě a údržbě motorových vozidel a také v oblasti průmyslu,

- **průměrná míra nezaměstnanosti** obcí byla v roce 2011 v obcích 10,48 %, z toho **největší** nezaměstnanost zaznamenala obec Hynčice (17,2 %) a **nejmenší** obec Otovice (6,9 %),
- **nejvyšších příjmů z vybraných let 2001, 2009 a 2012** dosáhla většina obcí v roce 2012, kdy ve většině případů **převažovaly** daňové příjmy a naopak **nejnižší** položku tvořily kapitálové příjmy,
- **nejvyšších výdajů z vybraných let 2001, 2009 a 2012** dosáhla většina obcí také v roce 2012, kdy **převažující** byly většinou běžné výdaje,
- **nejvíce výdajů obcí směřovalo do oblasti:** veřejné správy, dále bydlení, komunálních služeb a územního rozvoje a také do průmyslu,
- **nejméně výdajů obcí směřovalo do oblasti:** sociálních věcí, dále zdravotnictví a také zemědělství a lesů,
- **rozpočtové přebytky v období let 2001-2012 převažovaly** u obcí: Adršpach, Heřmánkovice, Křinice, Martínkovice, Otovice a Šonov,
- **rozpočtové schodky v období let 2001-2012 převažovaly** u obce Hynčice,
- **vyrovnaný počet rozpočtových přebytků a schodků v období let 2001-2012** se vyskytl u obcí: Božanov, Hejtmánkovice, Jetřichov a Verněřovice,
- přestože v **roce 2009** Českou republiku postihla **ekonomická krize**, dosáhly **rozpočtového přebytku** obce: Adršpach, Křinice, Šonov a Otovice.

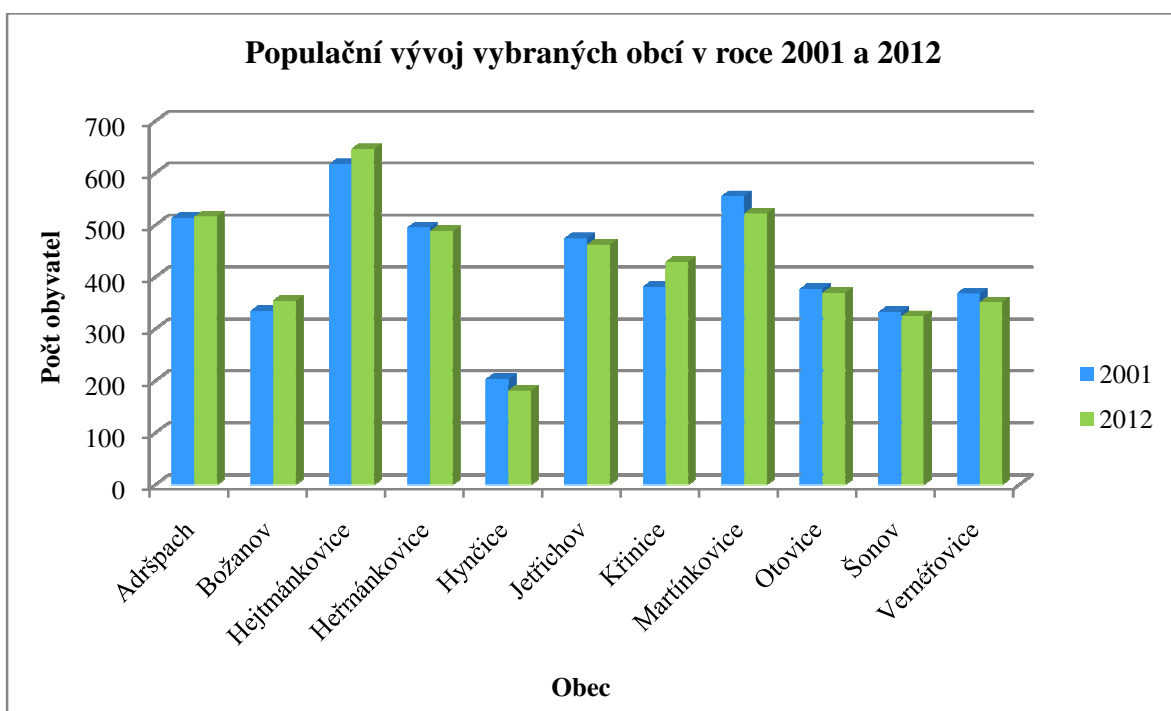
ZÁVĚR

Venkov je specifický určitými charakteristickými rysy (např. hustota obyvatelstva, typy pracovních příležitostí aj.), avšak časem prochází postupnými změnami. Především v minulosti měl velký význam pro místní obyvatele, kteří zde nejen žili, ale také pracovali, zejména pak v oblasti zemědělství. Časem však získávala na významu města, která způsobila i určitý odliv z venkovských obcí a to hlavně díky větším pracovním příležitostem a bohatší občanské vybavenosti. Přesto však mnozí lidé upřednostňují život na venkově před rušnými a znečištěnými městy. Jsou to především lidé staršího věku a poslední dobou také mladé rodiny s dětmi, které se sem stěhují do rodinných domů.

Mezi silné stránky venkovských obcí patří např. velký podíl lesů s produkčním potenciálem, kulturní dědictví a přírodní potenciál pro rozvoj turistiky, kvalita životního prostředí a stále také tradice zemědělství, i přestože toto odvětví zde poslední dobou bohužel postupně upadá. Slabšími stránkami venkovských obcí jsou např. nedostatek financí či zadluženost, dále také nepříznivá věková a vzdělanostní struktura obyvatel, špatný stav dopravní infrastruktury, nedostatek pracovních příležitostí apod. Příležitosti zde naopak představují možnosti čerpání dotací z fondů EU, rozvoj podnikání a cestovního ruchu či využití partnerství mezi obcemi. Hrozbu mohou představovat bariéry v podnikání kvůli legislativě, nízká konkurenceschopnost zemědělských produktů na evropském trhu, menší rozsah a kvalita veřejných služeb či oslabení vztahu obyvatel k místu bydliště.

V rámci diplomové práce byla provedena analýza na vybraných obcích z oblasti Broumova, přesněji ze správního obvodu ORP Broumov. Konkrétně bylo vybráno 11 obcí z celkových 14, které tvoří venkovský prostor tohoto správního obvodu. Zbývající 3 obce - Broumov, Meziměstí a Teplice nad Metují mají statut města, a proto byly z analýzy vyřazeny.

Populační vývoj vybraných venkovských obcí mezi roky 2001 a 2012 je zachycen v následujícím Grafu 46.

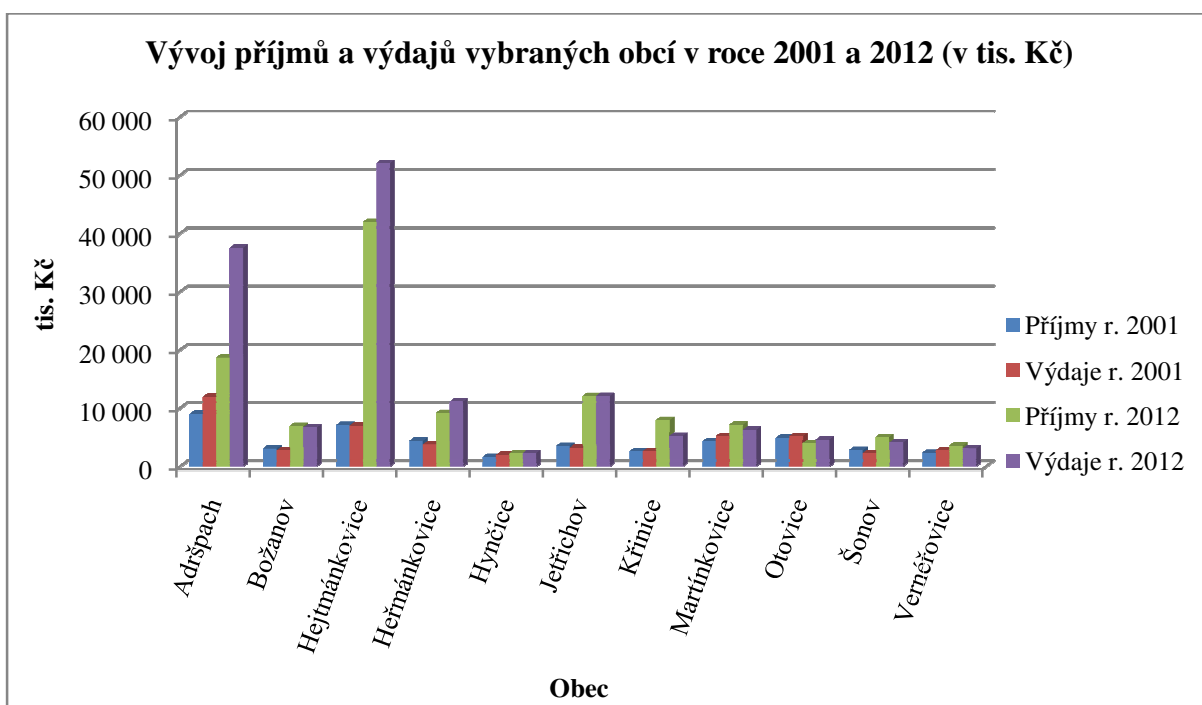

Graf 46: Populační vývoj vybraných obcí v roce 2001 a 2012

*Zdroj: vlastní
zpracování na základě dat
rozpocetobce.cz*

Z Grafu 46 je patrné, že populační vývoj obcí má mezi roky 2001 a 2012 ve čtyřech případech *vzestupnou tendenci* (obce: **Adršpach, Božanov, Hejtmánkovice, Křinice**), můžeme tedy říci, že tyto venkovské obce se rozvíjejí **pozitivním směrem**. Ve zbývajících sedmi případech jde o *sestupnou tendenci* vývoje (obce: **Heřmánkovice, Hynčice, Jetřichov, Martínkovice, Otovice, Šonov, Vernéřovice**), proto lze hovořit o úpadku těchto obcí. Celkově lze tedy usoudit, že vývoj počtu obyvatel ve vybraných 11 venkovských obcích je spíše záporný. Obyvatel tak více ubývá, než přibývá a můžeme tak hovořit o **převažujícím negativním vývoji** v těchto vybraných venkovských obcích.

V následujícím Grafu 47 je uveden vývoj příjmů a výdajů vybraných venkovských obcí v roce 2001 a 2012.

Graf 47: Vývoj příjmů a výdajů vybraných obcí v roce 2001 a 2012 (v tis. Kč)

Zdroj: vlastní
zpracování na základě dat
rozpocetobce.cz

Z Grafu 47 je zřejmé, že největší výkyvy mezi příjmy a výdaji v roce 2001 a 2012 byly zaznamenány u obcí Adršpach a Hejtmánkovice. Naopak skoro neměnná situace se objevila u obce Hynčice a Verněřovice.

Co se týče **příjmů**, v roce 2001 byly u většiny obcí *převažující* zejména daňové příjmy, zatímco *nejmenší* podíl měly kapitálové příjmy a v mnoha případech také přijaté dotace, což ukazuje, že možnost využití dotací byla na začátku zkoumaného období mnohem menší. Nové příležitosti pro získání dotací se objevily především po vstupu České republiky do Evropské Unie dne 1. května 2004. Dotace např. hojně využívá obec Božanov, která získala dotace nejen z fondů EU, ale také z Ministerstva pro místní rozvoj či z programu LEADER. V roce 2012 u většiny obcí *převažovaly* daňové příjmy a naopak *nejnižší* položku tvořily kapitálové příjmy. V oblasti **výdajů** měly *převažující* podíl zejména běžné výdaje a to jak v roce 2001, tak i v roce 2012.

V roce 2001 zaznamenaly **rozpočtové schodky** tyto obce:

- Adršpach, Hynčice, Křinice, Martínkovice, Otovice, Verněřovice.

V roce 2001 zaznamenaly **rozpočtové přebytky** tyto obce:

- Božanov, Hejtmánkovice, Heřmánkovice, Jetřichov, Šonov.

V roce 2012 zaznamenaly **rozpočtové schodky** tyto obce:

- Adršpach, Hejtmánkovice, Heřmánkovice, Hynčice, Jetřichov, Otovice.

V roce 2012 zaznamenaly **rozpočtové přebytky** tyto obce:

- Božanov, Křinice, Martínkovice, Šonov, Verněřovice.

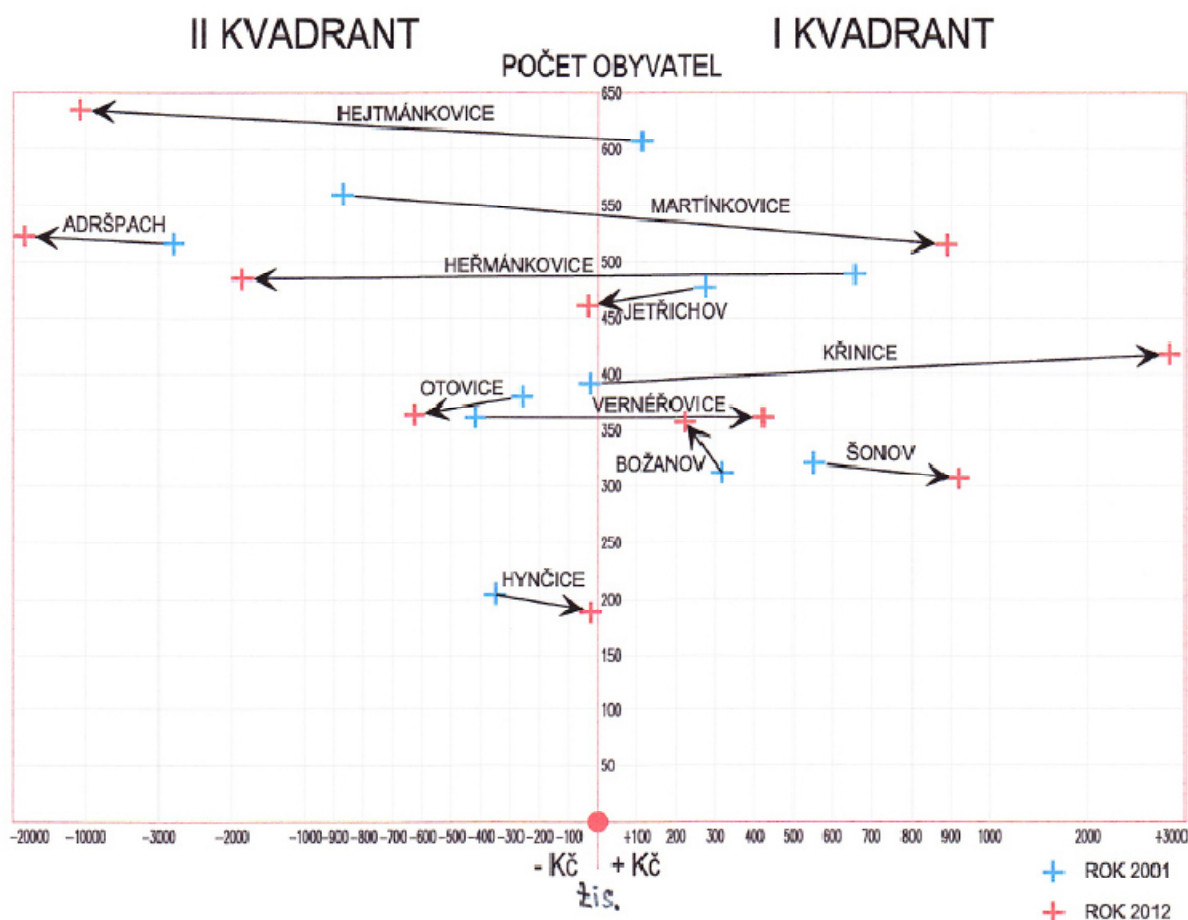
Z výše uvedených údajů vyplývá, že obce **Adršpach, Hynčice** a **Otovice** měly **rozpočtový schodek** jak na začátku sledovaného období, tak i na konci. Lze tedy říci, že tyto venkovské obce se za dané období vyvíjejí **negativním směrem**. Naopak obce **Božanov** a **Šonov**, které měly na začátku i na konci daného období **rozpočtový přebytek**, se rozvíjejí **pozitivním směrem**.

Za zmínku stojí také fakt, že přestože v roce **2009** Českou republiku postihla **ekonomická krize**, tak **rozpočtového přebytku** dosáhly obce: Adršpach, Křinice, Šonov a Otovice.

Na jednu obec průměrně připadá 83 **podnikatelských subjektů**, z toho **nejvíce** jich nalezneme v Adršpachu (108) a **nejméně** v Hynčicích (39), což je však vzhledem k faktu, že obec Hynčice má nejmenší katastrální výměru ze všech vybraných obcí, v podstatě odpovídající počet. Ve venkovských obcích převažují podniky zaměřené na oblast zemědělství, lesnictví a rybářství, dále velkoobchod, maloobchod, opravu a údržbu motorových vozidel a také oblast průmyslu.

Průměrná míra nezaměstnanosti těchto venkovských obcí v roce 2011 činila 10,48 %, z toho **největší** nezaměstnanost zaznamenala opět dle očekávání (viz. výše) obec Hynčice (17,2 %) a **nejmenší** obec Otovice (6,9 %).

Celkovou situaci vývoje obcí zachycuje následující Obrázek 12, kde jsou znázorněny změny bilance rozpočtu celkových příjmů a výdajů vybraných obcí za rok 2001 a 2012 ve vztahu k vývoji počtu obyvatel.

Obrázek 12: Změny bilance rozpočtu celkových příjmů a výdajů vybraných obcí za rok 2001 a 2012 ve vztahu k vývoji počtu obyvatel

Zdroj: vlastní zpracování

Do výše uvedeného grafu byl zanesen počet obyvatel a bilance rozpočtu 11 vybraných obcí za rok 2001 a 2012. Počet obyvatel a bilance rozpočtu sledované za rok 2001 jsou znázorněny modrou barvou a za rok 2012 červenou barvou. Směr šipky spojuje stav jednotlivé obce v roce 2001 a 2012 a lze odvodit vzájemnou vazbu mezi vývojem počtu obyvatel a stavem hospodaření dané obce.

Pokud došlo v dané obci k **růstu počtu obyvatel** a „vývojová šipka“ směřuje **vpravo vzhůru**, jedná se o **ekonomicky pozitivní vývoj**. Pokud však směřuje „vývojová šipka“ **vlevo vzhůru**, jedná se **ekonomicky negativní vývoj**.

Pozitivní trend by vykazovaly obce s růstem počtu obyvatel a obecního rozpočtu, které se nacházejí v I. kvadrantu, ovšem žádné takové zde nejsou. Skutečně **pozitivní** vývoj lze hodnotit u obce **Křinice**, které sice hospodařily v roce 2001 se schodkem, avšak minimálním

(-7 960 Kč) a v roce 2012 již hospodařila s výrazným přebytkem 2 733 250 Kč při narůstajícím počtu obyvatel. Celkem **pozitivní** vývoj lze hodnotit i u obce **Božanov**, která na začátku i na konci období hospodařila s přebytkem, který se však zmenšil z 313 960 Kč na 242 540 Kč.

Naopak velmi **negativní** vývoj je zaznamenán u obce **Adršpach**, která i přes nárůst počtu obyvatel hospodařila se schodkem v roce 2001, tak také v roce 2012 a jeho hodnota se prohloubila z -2 926 800 Kč na -18 863 100 Kč. **Negativní** vývoj je spatřen také u obce **Hejtmánkovice**, které se i přes nárůst obyvatel dostaly z rozpočtového přebytku v roce 2001 s částkou 100 700 Kč do výrazného rozpočtového schodku v roce 2012 s částkou -10 098 350 Kč.

Vývoj ostatních obcí, tedy - **Heřmánkovice, Hynčice, Jetřichov, Martínkovice, Otovice, Šonov, Verněřovice**, lze kvůli jejich poklesu obyvatel mezi roky 2001 a 2012 rovnou považovat za **negativní**.

Cílem práce bylo zhodnotit výhody, nevýhody a problémy podpory rozvoje venkovských oblastí na příkladu území Královéhradeckého kraje, analyzovány byly konkrétně venkovské obce v ORP Broumov. Z provedené analýzy na vybrané venkovské oblasti z Královéhradeckého kraje vyplývá, že pozitivně se při rostoucím počtu obyvatel vyvíjí obec Křinice a Božanov. Naopak negativně, avšak také přes rostoucí počet obyvatel se vyvíjí obec Hejtmánkovice a Adršpach. Ostatní obce, tedy – Heřmánkovice, Hynčice, Jetřichov, Martínkovice, Otovice, Šonov a Verněřovice, se vyvíjí kvůli klesajícímu počtu obyvatel také negativním směrem.

Obecně lze silné, slabé stránky, příležitosti a hrozby shrnout do následující SWOT analýzy v Tabulce 31.

Tabulka 31: SWOT analýza 11 vybraných venkovských obcí správního obvodu ORP Broumov

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
- unikátní prostředí (statky Broumovského typu, skupina Broumovských kostelů, atd.)	- údržba a správa původní venkovské zástavby
- propojení se sousedním Polskem	- věková struktura obyvatel
- železniční trať, cyklostezky, pěší stezky	- nedostačující občanská vybavenost
- krajina s vysokým stupněm ochrany (CHKO Broumov); cestovní ruch	- nedostatek pracovních příležitostí; malá podnikatelská aktivita
- blízkost měst (Broumov, Meziměstí)	- nevyhovující dopravní infrastruktura
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
- spolupráce s ostatními regiony a Polskem	- zánik venkovské zástavby
- vybudování pěších stezek a cyklostezek -> rozvoj cestovního ruchu	- odliv mladých obyvatel za prací do okolních měst
- rozvoj bydlení -> aglomerace Broumova a Meziměstí	- stagnace technického vybavení území -> zabránění v rozvoji podnikání
- využití dotací z fondů EU, ministerstev	- v některých obcích hrozba záplav
- orientace na údržbu a správu prostředí	- značné zadlužení obcí

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě výsledků práce je možno říci, že život ve venkovských obcích má své kladné i záporné stránky a rozvoj samotných obcí je do určité míry závislý na jejich hospodaření, kde nelze vysledovat jednotný trend, protože jednotlivé obce se mohou vyvíjet pozitivním či negativním ekonomickým směrem dle svých specifických – nezobecnitelných podmínek.

POUŽITÉ ZDROJE

- [1] Adršpach: *Územní plán Adršpach* [online]. 2010 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://www.skalyadrspach.cz/obec/data/ou/uzemni_plan_text.pdf
- [2] Agentura pro rozvoj Broumova: *Vize a poslání Agentury pro rozvoj Broumova* [online]. 2010 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.aprb.broumovsko.cz/o-aprb/vize-a-poslani-agentury-pro-rozvoj-broumova.html>
- [3] BERNARD, Josef et al. *Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. 236 s. Studie; sv. 75. ISBN 978-80-7419-069-8.
- [4] BINEK, Jan. *Rozvojové možnosti obcí*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2010, 50 s. ISBN 978-80-87147-29-0.
- [5] BINEK, Jan a kol. *Venkovský prostor a jeho oživení*. 1. vyd. Brno: Georgetown, 2007. 137 s. ISBN 978-80-86251-22-6.
- [6] BINEK, Jan et al. *Synergie ve venkovském prostoru: aktéři a nástroje rozvoje venkova*. 1. vyd. Brno: GaREP, 2009. 94 s. ISBN 978-80-904308-0-8.
- [7] BINEK, Jan et al. *Synergie ve venkovském prostoru: paradoxy rozvoje venkova: kritické zhodnocení bariér, nástrojů a šancí rozvoje venkova*. 1. vyd. Brno: GaREP, 2011. 63 s. ISBN 978-80-904308-6-0.
- [8] BINEK, Jan et al. *Synergie ve venkovském prostoru: přístupy k řešení problémů rozvoje venkovských obcí*. 1. vyd. Brno: GaREP, 2010. 118 s. ISBN 978-80-904308-4-6.
- [9] BLAŽEK, Bohuslav. *Problémy a výhledy českého venkova: [statě z let 1990-1997]*. Libčeves: Škola obnovy venkova, 1997. 84 s. ISBN 80-238-2109-1.
- [10] BLAŽEK, Bohuslav. *Venkovy*. 1. vyd. Šlapanice: ERA, 2004, 183 s. ISBN 80-86517-90-x.
- [11] BusinessInfo.cz: *Program rozvoje venkova* [online]. 2007 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/dotace-a-financovani/zdroje-financovani-z-eu/program-rozvoje-venkova.html>

- [12] Česká geografická společnost: *Regionální diferenciace venkovských obcí Česka: disparity a možnosti rozvoje* [online]. 2012 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: <http://geography.cz/wp-content/uploads/2012/02/Venkovy-Perl%C3%ADn-a-kol.pdf>
- [13] Česká geografická společnost: *Seminář výzkumného centra RURAL* [online]. 2013 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: <http://geography.cz/wp-content/uploads/2013/02/Perl%C3%ADn-vymezen%C3%AD-venkova-pro-pot%C5%99eby-PRV.pdf>
- [14] Český statistický úřad: *Postavení venkova v krajích ČR* [online]. 2009 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/postaveni_venkova_v_krajich_cr
- [15] Český statistický úřad: *SO ORP Broumov* [online]. 2013 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://www.czso.cz/xh/redakce.nsf/i/so_orp_broumov
- [16] Český statistický úřad: *Veřejná databáze - Adršpach* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?kapitola_id=5&potvrd=Zobrazit+tabulku&go_zobraz=1&pro_1_154=547786&cislotab=MOS+ZV01&voa=tabulka&str=tabdetail.jsp
- [17] Český statistický úřad: *Veřejná databáze - Božanov* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?&cislotab=MOS+ZV01&kapitola_id=5&str=tabdetail.jsp&voa=tabulka
- [18] Český statistický úřad: *Veřejná databáze - Hejtmánkovice* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?&cislotab=MOS+ZV01&kapitola_id=5&str=tabdetail.jsp&voa=tabulka
- [19] Český statistický úřad: *Veřejná databáze - Heřmánkovice* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?kapitola_id=5&potvrd=Zobrazit+tabulku&go_zobraz=1&pro_1_154=574058&cislotab=MOS+ZV01&voa=tabulka&str=tabdetail.jsp
- [20] Český statistický úřad: *Veřejná databáze - Hynčice* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?kapitola_id=5&potvrd=Zobrazit+tabulku&go_zobraz=1&pro_1_154=574163&cislotab=MOS+ZV01&voa=tabulka&str=

tabdetail.jsp

- [21] Český statistický úřad: *Veřejná databáze - Jetřichov* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z:
http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?kapitola_id=5&potvrd=Zobrazit+tabulku&go_zobraz=1&pro_1_154=574155&cislotab=MOS+ZV01&voa=tabulka&str=tabdetail.jsp
- [22] Český statistický úřad: *Veřejná databáze - Křinice* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?&cislotab=MOS+ZV01&kapitola_id=5&str=tabdetail.jsp&voa=tabulka
- [23] Český statistický úřad: *Veřejná databáze - Martínkovice* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z:
http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?kapitola_id=5&potvrd=Zobrazit+tabulku&go_zobraz=1&pro_1_154=574228&cislotab=MOS+ZV01&voa=tabulka&str=tabdetail.jsp
- [24] Český statistický úřad: *Veřejná databáze - Otovice* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?&cislotab=MOS+ZV01&kapitola_id=5&str=tabdetail.jsp&voa=tabulka
- [25] Český statistický úřad: *Veřejná databáze - Šonov* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z:
http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?kapitola_id=5&potvrd=Zobrazit+tabulku&go_zobraz=1&pro_1_154=574511&cislotab=MOS+ZV01&voa=tabulka&str=tabdetail.jsp
- [26] Český statistický úřad: *Veřejná databáze - Verněřovice* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z:
http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?kapitola_id=5&potvrd=Zobrazit+tabulku&go_zobraz=1&pro_1_154=547743&cislotab=MOS+ZV01&voa=tabulka&str=tabdetail.jsp
- [27] Český statistický úřad: *Vymezení venkovského a městského prostoru v České republice* [online]. 2009 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z:
[http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/4200424545/\\$File/52136109m09.jpg](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/4200424545/$File/52136109m09.jpg)

- [28] Deník veřejné správy: *České venkovy z pohledu vybraných lokálních elit* [online]. 2012 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6538386>
- [29] Deník veřejné správy: *Svazky obcí a jejich majetek* [online]. 2002 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=259761>
- [30] Deník veřejné správy: *Vymezení venkovských obcí v Česku* [online]. 2009 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6384068>
- [31] Dobrovolný svazek obcí Broumovsko: *DSO Broumovsko* [online]. 2010 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://dso.broumovsko.cz/broumovsko/dso-broumovsko.html>
- [32] Dobrovolný svazek obcí Broumovsko: *Obce v DSO Broumovsko* [online]. 2010 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://dso.broumovsko.cz/clenske-obce/obce-v-dso-broumovsko.html>
- [33] DOTACE online.cz: *Co jsou to granty a dotace?* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.dotaceonline.cz/Page.aspx?SP=1181>
- [34] EAGRI: *Program rozvoje venkova ČR na období 2007-2013* [online]. 2010 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/40892/PRV_leden2010_prilohy.pdf
- [35] EAGRI: *Základní informace o Programu rozvoje venkova ČR* [online]. 2013 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/zakladni-informace/>
- [36] ENYEDI, György. VELDMAN, Joeke. *Rural development issues in industrialized countries*. Pécs: Centre for regional studies, 1986, 168 s. ISBN 963 01 6629 1
- [37] EUROPROJECT: *Program rozvoje venkova 2014-2020* [online]. 2011 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.europroject.cz/program-rozvoje-venkova-2014-2020/>
- [38] HUDEČKOVÁ, Helena. LOŠŤÁK, Michal. ŠEVČÍKOVÁ, Adéla. *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*. 1. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2005, 189 s. ISBN 80-213-1413-3.
- [39] Indikátory udržitelného rozvoje na místní úrovni: *Ekonomické aspekty trvale udržitelného územního plánování* [online]. 2011 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://www.indikatory.eu/sites/default/files/05_Pavlas_Ekonomicke_indikatory.pdf

- [40] JEŽEK Jiří: *Regionální management* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://alkut.cz/regrozvoj/jezek_reg_man_1.pdf
- [41] MAJEROVÁ, Věra. HEROVÁ, Irena. *Český venkov 2007: studie Jihočeského a Ústeckého kraje*. 1. vyd. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, c2008, 246 s. ISBN 978-80-213-1768-0.
- [42] Management a marketing: *Dobrovolné svazky obcí* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://managment-marketing.studentske.eu/2008/07/dobrovoln-svazky-obc.html>
- [43] Mapový server: *Dobrovolné svazky obcí* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://mapy.crr.cz/tms/crr_a/mikro/index.php?mikro=1#c=3536025%252C5519376&z=1&l=ajax_mikro,ajax_mikro_plochy&p=&hs=1&
- [44] MAS Broumovsko+: *Představení MAS* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://www.mas.broumovsko.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=70
- [45] MÁTL, Ondřej. SRNOVÁ, Eva. *Budoucnost venkova v České republice: analýza potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky a společné zemědělské politiky*. Praha: Svaz měst a obcí České republiky, 2012, 49 s.
- [46] Metodická podpora regionálního rozvoje: *Administrativní nástroje* [online]. 2014 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: <http://www.regionalnirozvoj.cz/index.php/admin.html>
- [47] Metodická podpora regionálního rozvoje: *Finanční nástroje* [online]. 2014 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: <http://www.regionalnirozvoj.cz/index.php/fin.html>
- [48] Metodická podpora regionálního rozvoje: *Institucionální nástroje* [online]. 2014 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: <http://www.regionalnirozvoj.cz/index.php/institut.html>
- [49] Metodická podpora regionálního rozvoje: *Koncepční nástroje* [online]. 2014 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: <http://www.regionalnirozvoj.cz/index.php/koncept.html>
- [50] Metodická podpora regionálního rozvoje: *Sociálně-psychologické nástroje* [online]. 2014 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: <http://www.regionalnirozvoj.cz/index.php/soc-ps.html>

- [51] Metodická podpora regionálního rozvoje: *Věcné nástroje* [online]. 2014 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: http://www.regionalnirozvoj.cz/index.php/vecne_n.html
- [52] Město Broumov: *Územně analytické podklady ORP Broumov* [online]. 2012 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://broumov-mesto.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=1276&id_dokumenty=4120
- [53] Město Broumov: *Územní plány obcí v působnosti Úřadu územního plánování Broumov* [online]. 2013 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://www.broumov.net/vismo/dokumenty2.asp?id_org=1276&id=2577&p1=1064
- [54] Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: *Destinační management a vytváření produktů v cestovním ruchu - cestovní ruch, udržitelný rozvoj a životní prostředí* [online]. 2006 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/cc80193b-e4e8-4694-8a65-728df70a5fd8/GetFile14_2.pdf
- [55] Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: *Podpora obnovy a rozvoje venkova* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/1814e92d-4a2c-4a82-9429-9a7b9b1e62a1/2013_0212_Zasady_podprogramu_PORV.pdf
- [56] Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: *Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020* [online]. 2013 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/08e2e8d8-4c18-4e15-a7e2-0fa481336016/SRR-2014-2020.pdf>
- [57] Ministerstvo pro místní rozvoj ČR - Strukturální fondy: *Fondy EU* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU>
- [58] Ministerstvo vnitra ČR: *Malé obce - sociologický pohled* [online]. 2004 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/priloh-1-pdf.aspx
- [59] Národní síť Místních akčních skupin České republiky: *Místní akční skupiny* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://nsmascr.cz/o-nas/mistni-akcni-skupiny/>
- [60] Obec Božanov: *Historie* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.obecbozanov.cz/index.php/historie.html>
- [61] Obec Božanov: *Program rozvoje obce* [online]. 2010 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.obecbozanov.cz/index.php/obecni-urad/rozvojove-dokumenty/program-obnovy-venkova.html>

- [62] Obec Božanov: *Zrealizované projekty* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.obecbozanov.cz/index.php/projekty/zrealizovane-projekty.html>
- [63] Obec Hejtmánkovice: *Obecní úřad, okolí* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.hejtmankovice.cz/>
- [64] Obec Heřmánkovice: *Podnikání* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.hermankovice.cz/index.php?nid=706&lid=cs&oid=35122>
- [65] Obec Hynčice: *O obci - Hynčice dnes* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.obec-hyncice.cz/hyncice-dnes/d-1003/p1=1001>
- [66] Obec Hynčice: *Územní plán Hynčice* [online]. 2010 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://www.obec-hyncice.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=14362&id_dokumenty=1552
- [67] Obec Jetřichov: *Obecní úřad* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.jetrichov.cz/>
- [68] Obec Martínkovice: *Statistické údaje* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://www.martinkovice.cz/urad.php?obsah=urad/statisticke_udaje&submenu=urad_submenu
- [69] Obec Šonov: *Oficiální internetové stránky* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.sonov.cz/index.asp>
- [70] OECD: *Measuring regional economies* [online]. 2003 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/std/15918996.pdf>
- [71] Oficiální stránky obce Křinice: *Základní informace o obci* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.krinice.cz/>
- [72] Oficiální stránky obce Otovice: *Základní informace* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.obecotovice.cz/pro-navstevniky/obecni-urad/zakladni-informace/>
- [73] PERLÍN, Radim. HUPKOVÁ, Martina. *Venkovy a venkované: doprovodná publikace k výstavě*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2010. 11 s., 19 složených l. ISBN 978-80-87147-27-6.

- [74] PĚLUCHA, Martin. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reformy SZP EU*. 1. vyd. Praha: IREAS, 2006, 162 s. ISBN 80-86684-42-3.
- [75] Portál na podporu rozvoje obcí ČR: *Členění nástrojů rozvoje obce* [online]. 2012 [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: <http://www.rozvojobci.cz/news/cleneni-nastroju-rozvoje-obce/>
- [76] Resort životního prostředí: *Udržitelný rozvoj* [online]. 2012 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/\\$pid/MZPMSFHV0HSB](http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/$pid/MZPMSFHV0HSB)
- [77] Rozpočet obce: *Adršpach* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.rozpocetobce.cz/seznam-obci/547786-adrspach>
- [78] Rozpočet obce: *Božanov* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.rozpocetobce.cz/seznam-obci/573914-bozanov>
- [79] Rozpočet obce: *Hejtmánkovice* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.rozpocetobce.cz/seznam-obci/574031-hejtmankovice>
- [80] Rozpočet obce: *Heřmánkovice* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.rozpocetobce.cz/seznam-obci/574058-hermankovice>
- [81] Rozpočet obce: *Hynčice* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.rozpocetobce.cz/seznam-obci/574163-hyncice>
- [82] Rozpočet obce: *Jetřichov* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.rozpocetobce.cz/seznam-obci/574155-jetrichov>
- [83] Rozpočet obce: *Křinice* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.rozpocetobce.cz/seznam-obci/574171-krinice>
- [84] Rozpočet obce: *Martínkovice* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.rozpocetobce.cz/seznam-obci/574228-martinkovice>
- [85] Rozpočet obce: *Otovice* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.rozpocetobce.cz/seznam-obci/574317-otovice>
- [86] Rozpočet obce: *Šonov* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.rozpocetobce.cz/seznam-obci/574511-sonov>
- [87] Rozpočet obce: *Vernéřovice* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.rozpocetobce.cz/seznam-obci/547743-vernerovice>

- [88] *Rozvoj venkova v Královéhradeckém kraji v letech 2000 až 2006*. Hradec Králové: Český statistický úřad, 2007, 85 s. ISBN 978-80-250-1633-6.
- [89] SKÁLA, Jiří. *Disharmonie architektury venkova a její náprava: Disharmonies of countryside architecture and their reparation : (aplikace v mikroregionu Orlicko)*. Brno: Vysoké učení technické, 2004, 32 s. ISBN 80-214-2767-1.
- [90] Svaz měst a obcí České republiky: *Co trápí náš venkov?* [online]. 2012 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/evropske-fondy/co-trapi-nas-venkov.aspx>
- [91] SVOBODOVÁ, Hana et al. *Synergie ve venkovském prostoru*. 1. vyd. Brno: GaREP, 2011, 113 s. ISBN 978-80-904308-8-4.
- [92] SÝKORA, Jaroslav. *Územní plánování vesnic a krajiny: urbanismus 2*. 2. přeprac. vyd. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2002, 226 s. ISBN 80-01-02641-8.
- [93] SÝKORA, Jaroslav. *Venkovský prostor. 1. díl, Historický vývoj vesnice a krajiny. Doplňkové skriptum*. 1. vyd. Praha: ČVUT, 1998. 62 s. ISBN 80-01-01826-1.
- [94] ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra a kol. *Metodika sledování udržitelného rozvoje na místní úrovni*. 1. vyd. Hradec Králové: Civitas per populi, 2012. 28 s. ISBN 978-80-904671-8-7.
- [95] TZB info: *Trvalá udržitelnost a její hodnocení* [online]. 2008 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.tzb-info.cz/4935-trvala-udrzitelnost-a-jeji-hodnoceni-i>
- [96] Ústav územního rozvoje: *České strategické plánování rozvoje venkova v politickém a plánovacím diskurzu* [online]. 2011 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/casopis/2011/2011-03/02_ceske.pdf
- [97] VÁLKA, Miroslav. *Sociokulturní proměny vesnice: moravský venkov na prahu třetího tisíciletí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 224 s. ISBN 978-80-210-3908-7.
- [98] *Venkov II: sídla a krajina: sborník ze semináře, Jičín 20.-21.10.2005*. 1. vyd. Brno: Ústav územního rozvoje, 2006. 94 s. ISBN 80-239-7802-0.
- [99] Verněřovice: *Statistické údaje* [online]. 2014 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: <http://www.vernerovice.cz/titulni-strana/>

- [100] Vysoká škola ekonomická - Katedra veřejných financí: *Ekonomické aspekty indikátorů trvale udržitelného rozvoje regionů v ČR* [online]. 2010 [cit. 2014-06-27]. Dostupné z: http://kvf.vse.cz/wp-content/uploads/2010/06/1239811051_sb_pavlas.pdf